

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Dítě jako oběť domácího násilí

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Eva Novotná

Autor: Alena Janů

2011

Abstrakt

Domácí násilí je v současné době chápáno jako významný společenský problém, je to forma násilí, která je rozšířená po celém světě, ve všech kulturách i všech sociálních vrstvách. Domácí násilí je ve většině případů směřováno proti ženám, v menší míře jsou oběťmi také muži nebo senioři. Jako na nepřímou oběť domácího násilí je třeba hledět na děti, které žijí v rodinách ohrožených domácím násilím. Domácí násilí neohrožuje totiž pouze samotnou oběť, ale i děti, které jsou přítomny násilných ataků mezi rodiči. Práce, která je právě zaměřena na děti jako oběti domácího násilí, je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části bylo cílem vysvětlení základních pojmů v dané oblasti. V úvodu bylo důležité poukázat na význam rodiny, její základní funkce a nezastupitelnou roli v uspokojování potřeb všech svých členů. Další část je věnována vysvětlení definice domácího násilí, klíčovým znakům násilí v rodině, jeho druhům a formám, rovněž obětem domácího násilí. V souvislosti se zaměřením na dítě jako oběť domácího násilí je objasněn syndrom CAN, problematika týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte. V neposlední řadě je popsán možný dopad přítomnosti domácího násilí v rodině na psychiku a vývoj dítěte. V práci je také shrnuta možnost právní ochrany osob ohrožených domácím násilím, včetně intervence a pomoci obětem. V praktické části práce byly zpracovány výsledky kvantitativního výzkumu, a to jak ze statistik Intervenčního centra pro pomoc obětem domácího násilí při Diecézní charitě České Budějovice, tak údaje na základě rozeslaného dotazníku orgánům sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. Cílem práce bylo zjistit, zda se v Jihočeském kraji odehrává domácí násilí převážně v rodinách s dětmi a jaký vliv má přítomnost domácího násilí v rodině na psychický vývoj dítěte. Na základě poskytnutých údajů byl zjištěn celkový počet domácností s domácím násilím, ve kterých byly přítomny nezletilé děti, celkový počet ohrožených dětí, i dopad přítomnosti násilí mezi dospělými členy domácnosti na psychiku přítomných dětí.

Abstract

Domestic violence is currently seen as a significant social problem; it is a form of violence that is widespread throughout the world, in all cultures and all social strata. Domestic violence is usually directed against women, to a lesser extent also against men or senior citizens. Children living in families at risk of domestic violence should be seen as indirect victims of domestic violence too. Domestic violence does not threaten the victims only, but also children who are present in violent incidents between the parents. This thesis, which is focused on children as victims of domestic violence, is divided into a theoretical part and a practical part. The theoretical part explained the basic concepts in this field. In the beginning, it was important to highlight the importance of family, its essential functions and vital role in meeting the needs of all its members. Another section explains the definitions of domestic violence, the key features of family violence, its types and forms, as well as victims of domestic violence are dealt with. In connection with the focus on the child as a victim of domestic violence, the CAN syndrome is explained as an issue of maltreated, neglected and abused children. Finally, is described the possible impact of the presence of domestic violence in the family on the development and psychology of the child. The thesis also summarizes the possibility of legal protection for persons at risk of domestic violence, including interventions and assistance to victims. The practical part of the thesis processes the results obtained by quantitative research, both from the statistics of the Intervention Centre for Help to the Victims of Domestic Violence at the Diocesan Charity in České Budějovice and the data obtained from a questionnaire sent to institutions, at municipal authorities of municipalities with extended powers, for the social and legal protection of children. The objective was to find out whether domestic violence occurs mainly in families with children and what the effect of domestic violence in the family is on the child's mental development. The region concerned was South Bohemia. Based on the data obtained, the following information was found: the total number of households with domestic violence in which minors were present, the total number of threatened children, and the impact of violence among adult household members present on the psyche of children.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Dítě jako oběť domácího násilí“ vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 5. 5. 2011

.....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Mgr. Evě Novotné za ochotu a pomoc, a za poskytnutí podkladů a cenných rad při vypracování mé bakalářské práce.

Obsah:

Úvod	8
1. Současný stav.....	10
1.1 RODINA JAKO ZÁKLADNÍ JEDNOTKA SPOLEČNOSTI.....	10
1.1.1 Co je rodina.....	10
1.1.2 Funkce rodiny	10
1.1.2.1 Biologicko-reprodukční funkce	11
1.1.2.2 Psychologická funkce (emocionální).....	11
1.1.2.3 Ekonomicko-zabezpečovací funkce	11
1.1.2.4 Socializačně-výchovná funkce	12
1.1.3 Typologie rodin.....	12
1.2 VÝZNAM RODINY V USPOKOJOVÁNÍ POTŘEB DÍTĚTE	14
1.2.1 Zásadní význam a působení rodiny na dítě.....	14
1.2.2 Základní potřeby dítěte	15
1.2.2.1 Biologické potřeby.....	16
1.2.2.2 Psychické potřeby	16
1.2.3 Psychická deprivace.....	17
1.3 CO JE DOMÁCÍ NÁSILÍ.....	17
1.3.1 Definice násilí a pojem domácí násilí.....	17
1.3.2 Druhy domácího násilí.....	19
1.3.3 Klíčové znaky domácího násilí.....	19
1.4 FORMY NÁSILÍ	20
1.4.1 Tělesné týrání.....	20
1.4.2 Citové (emocionální) týrání	21
1.4.3 Psychické násilí.....	22
1.4.4 Sociální násilí.....	22
1.4.5 Ekonomické násilí.....	23
1.4.6 Sexuální násilí.....	23
1.5 OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	24
1.5.1 Násilí na ženách	24
1.5.2 Násilí na mužích	25
1.5.3 Násilí na seniorech.....	26
1.5.4 Děti oběti domácího násilí	26
1.6 SYNDROM CAN	27
1.6.1 Týrání dítěte	28
1.6.2 Zanedbávání péče	29
1.6.3 Pohlavní zneužívání.....	30
1.6.4 Systémové týrání.....	31
1.7 DĚTI UVNITŘ DOMÁCÍHO NÁSILÍ	31
1.7.1 Dopad přítomnosti domácího násilí na dětskou psychiku	33
1.7.1.1 Aktuální psychický dopad	34
1.7.1.2 Posttraumatická stresová porucha	35

1.7.1.3	<i>Deprese jako následek vystavení násilí</i>	36
1.7.2	Ohrožení psychosociálního vývoje	37
1.7.3	Přenášení vzorců chování	37
1.8	DOMÁCÍ NÁSILÍ Z POHLEDU PRÁVA	38
1.9	POMOC OBĚTEM DOMÁCÍHO NÁSILÍ	40
1.9.1	Vykázání	40
1.9.2	Intervenční centra	41
1.9.3	Orgány sociálně-právní ochrany dětí	42
2.	Cíl práce a hypotézy	44
2.1	CÍL PRÁCE	44
2.2	HYPOTÉZY	44
3.	Metodika práce	45
4.	Výsledky	46
4.1	STATISTIKA INTERVENČNÍHO CENTRA ČESKÉ BUDĚJOVICE	46
4.2	ÚDAJE OBECNÍCH ÚŘADŮ OBCÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ V JIHOČESKÉM KRAJI	63
5.	Diskuze	82
6.	Závěr	91
7.	Použité zdroje	93
8.	Klíčová slova	99
9.	Přílohy	100

Úvod

Domácí násilí je považováno za významný společenský problém, je to forma násilí, která je rozšířená po celém světě, vyskytuje se ve všech kulturách i ve všech sociálních vrstvách. I když v dobách minulých bylo domácí násilí částečně přehlíženo jako soukromá záležitost účastníků násilných aktů a do určité míry tabuizováno, v posledních více jak deseti letech se závažnost tohoto problému dostává do povědomí nejen odborné, ale i široké veřejnosti. Postupně tak nabývá domácí násilí na důležitosti jako samostatný problém. I proto bylo domácí násilí v roce 2004 trestněprávně upraveno a překvalifikováno tak jako trestný čin.

Nejvýznamnější skupinou obětí domácího násilí jsou oběti partnerského násilí. Převážně je násilí v rodinách zaměřeno na ženy, ale mohou to být samozřejmě i muži, nemalou skupinu tvoří také senioři nebo zdravotně postižení. Samostatnou skupinou obětí násilí v rodině jsou děti, které jsou často v rolích svědků. Dle dosavadních výzkumů se v přítomnosti dětí odehrává násilí ve většině rodin s výskytem domácího násilí. Pro dítě je násilí mezi rodiči velkou psychickou zátěží, což si mnozí aktéři násilných činů ani neuvědomují. Děti se na rozdíl od dospělých nemohou samy rozhodnout, zda zůstanou v takovém vztahu s agresorem, proto jsou domácím násilím v rodině zasaženy o to více, než by se mohlo zdát.

V bakalářské práci jsem se zaměřila na děti jako oběti domácího násilí. Domácí násilí nepoškozuje totiž pouze oběť, ale také právě děti, které žijí v takových rodinách. Dopady domácího násilí jsou potom značné a to většinou na celý život. Dítě, které je obětí domácího násilí, trpí stejnými následky na psychice jako dítě přímo fyzicky nebo psychicky týrané. Cílem práce je zjistit, zda se v Jihočeském kraji odehrává domácí násilí převážně v rodinách s dětmi a jaký vliv má přítomnost domácího násilí v rodině na psychický vývoj dítěte.

Do současné doby není k dispozici ucelená statistika za Jihočeský kraj, která by se týkala počtu domácností s dětmi, kde se odehrává domácí násilí a celkový počet dětí v těchto domácnostech. Není ani zřejmé, zda pracovníci orgánů sociálně-právní ochrany

děti jsou informováni o dalším vývoji dětí, obětí domácího násilí. Protože zároveň pro ně (dětské oběti) neexistuje specializovaná pomoc, výsledky by tak mohly pracovníkům orgánů sociálně-právní ochrany dětí pomoci zaměřit se jednak na domácnosti, kde je předpoklad výskytu domácího násilí, tak na děti, které mají vlivem přítomnosti domácího násilí v rodině psychické poruchy, poruchy chování nebo učení a poskytnout jim dlouhodobou odbornou pomoc, případně doporučit vhodnou terapii.

1. Současný stav

1.1 Rodina jako základní jednotka společnosti

1.1.1 Co je rodina

Rodina je nejstarší společenská instituce, vytváří emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu.¹ Rodina plní v lidské společnosti řadu funkcí a lze ji považovat za nejdůležitější sociální skupinu, v níž jedinec žije.²

V užším, tradičnějším pojetí je to skupina lidí spojená pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků.³ Je to forma dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti.⁴

Postmoderní rodiny již nejsou zakládány proto, aby reprodukovaly populaci nebo jinak prospívaly velkým společenstvím lidí, jsou zakládány kvůli uspokojování citových potřeb partnerů, nikoliv dětí. Stabilita těchto rodin proto stojí a padá s citovou bilancí partnerského vztahu. Kromě toho, že je rodina zdrojem podpory, je i zdrojem stresu. Ve společnostech našeho typu, orientovaných na osobní uspokojení, osobní rozvoj a osobní úspěch, je harmonizace rozdílných zájmů jednotlivců žijících v rodině náročným úkolem.⁵

1.1.2 Funkce rodiny

V současné době určuje místo rodiny ve společnosti několik základních funkcí.⁶ Rodina je základní lidskou jednotkou každé společnosti, plní funkci reprodukční,

¹ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál 2003. ISBN 80-7178-772-8. s. 202.

² VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál 2002. ISBN 80-7178-678-0. s. 317.

³ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál 2003. ISBN 80-7178-549-0. s. 187.

⁴ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0. s. 206.

⁵ MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8. s. 181, 184.

⁶ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-254-9. s. 92.

biologickou, společenskou, je důležitou institucí pro učení se rolím a zejména sociálním dovednostem, je významnou institucí pro utváření a rozvoj emocí a hodnotového systému, stejně tak jako je nenahraditelná pro utváření vazeb a vazbového chování mezi členy rodiny.⁷

1.1.2.1 Biologicko-reprodukční funkce

Má zabezpečovat udržení života početím a porozením nového člověka.⁸ Funkcí biologickou se míní pohlavní soužití muže a ženy a společné plození dětí. Z pohledu biologického je rodina způsob, jímž lidstvo zajišťuje svoji reprodukci a setrvání mezi živočišnými druhy. Rozmnožovat se a zachovat existenci druhu je na nejvyšším stupni žebříčku živočišných pudů.⁹ Současná rodina poskytuje širokou škálu alternativ partnerského a rodinného soužití a následně i reprodukčního procesu.¹⁰

1.1.2.2 Psychologická funkce (emocionální)

Rodina poskytuje emoční uspokojení všem svým členům – v dobrých podmínkách rovnoměrně, tedy bez toho, že by se tak dělo na úkor ostatních. Nedílnou součástí emocionální funkce rodiny je i její funkce sociálně podpůrná.¹¹ Emocionální funkce rodiny není vázaná na věk členů rodiny. Potřeba zázemí, bezvýhradného přijímání, podpory a pomoci, potřeba klidu a uvolnění, potřeba sdílení zážitků je nutná pro všechny věkové kategorie.¹²

1.1.2.3 Ekonomicko-zabezpečovací funkce

Nepochybným úkolem rodiny v jejím historickém vývoji od samého jejího počátku bylo existenční a materiální zabezpečení členů rodiny.¹³ V současné průmyslové společnosti je tato funkce značně oslabena – rodina se stává spotřební

⁷ VYKOPALOVÁ, H. *Násilí v rodině*. [online]. Naposledy.cz. 1. února 2009 [cit. 2011-01-24]. Dostupné z: <<http://naposledy.blog.cz/0902/pojem-domaci-nasili-je-velmi-aktualni>>.

⁸ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-254-9. s. 92.

⁹ HINTNAUS, L. *Člověk a rodina. Smysl a funkce rodiny*. 1. vyd. České Budějovice: JU ZSF, 1998. ISBN 80-7040-315-2. s. 1, 2.

¹⁰ ŠULOVÁ, L. *Partnerské vztahy, manželství a rodičovství*. [online]. Společnost pro plánování rodiny. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2008020102>>.

¹¹ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9. s. 183, 184.

¹² ŠULOVÁ, L. *Partnerské vztahy, manželství a rodičovství*. [online]. Společnost pro plánování rodiny. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2008020102>>.

¹³ HINTNAUS, L. *Člověk a rodina. Smysl a funkce rodiny*. 1. vyd. České Budějovice: JU ZSF, 1998. ISBN 80-7040-315-2. s. 8.

jednotkou.¹⁴ Konzumace zboží trvalé spotřeby a volnočasových aktivit se stává hlavním cílem rodiny.¹⁵ Zabezpečovací funkce se netýká jen oblasti materiální, ale postupně přechází do oblasti sociální, duševní až duchovní. Má tedy také v nejširším pojetí poskytovat svým členům životní jistoty.¹⁶

1.1.2.4 Socializačně-výchovná funkce

Spočívá v opravdovém zájmu o dítě a kvalitní péče o ně, v jeho výchově, v jeho přijetí jaké je, porozumění mu v jeho vývoji a potřebách a požadavcích.¹⁷

Fungující rodina bývá první sociální skupinou, ve které se dítě učí osvojovat různé činnosti, přejímá sociální role, rodina mu zprostředkovává normy a hodnoty společnosti, které pak přijímá za své.¹⁸ Rodina je prvním a dosti závazným modelem společnosti, s jakým se dítě setkává. Předurčuje jeho osobní vývoj, jeho vztahy k jiným skupinám lidí. Rodina dítě orientuje na určité hodnoty, vystavuje ho určitým konfliktům, poskytuje mu určitý typ podpory. Tím to způsobem osobitě zabarvuje to nejpodstatnější, co dítěti předává – sociální dovednosti, bez kterých se v dospělosti neobejde.¹⁹

Pro rodinu je typický interakční model výchovy. Ten předpokládá, že ve výchově nejde o jednostranné záměrné a cílevědomé působení dospělého na dítě, ale o vzájemné působení jednoho na druhého.²⁰

1.1.3 Typologie rodin

Dunovský vypracoval diagnostický nástroj hodnotící funkčnost rodiny sledovaného dítěte – tzv. Dotazník funkčnosti rodiny. Metoda pro zjišťování úrovně funkčnosti rodiny se opírá o hodnocení osmi diagnostických kritérií: složení rodiny, stabilita rodiny, sociálně-ekonomická situace (vycházející z věku, z rodinného stavu,

¹⁴ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9. s. 183.

¹⁵ MONTOUSSÉ, M., RENOARD, G. *Přehled sociologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-976-3.

¹⁶ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-254-9. s. 93.

¹⁷ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-254-9. s. 93.

¹⁸ ŠULOVÁ, L. *Partnerské vztahy, manželství a rodičovství*. [online]. Společnost pro plánování rodiny. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2008020102>>.

¹⁹ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Slon, 2003. ISBN 80-86429-19-9. s. 9.

²⁰ MATĚJČEK, Z. *Rodina a dítě v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: SPN, 1992. ISBN 80-04-25236-2. s. 32.

vzdělání, zaměstnání rodičů, z příjmu a bydlení rodiny), dále osobnost rodičů (jejich zdravotní i psychický stav a úroveň jejich společenské adaptace), sourozenců dítěte, osobnost dítěte, zájem o dítě a péče o ně. Na základě výsledného skóre byly autorem definovány čtyři typy rodin:²¹

- **Funkční rodina:**

Rodina, v níž je zajištěn dobrý vývoj dítěte a jeho prospěch. Takových rodin je v běžné populaci valná většina, až 85 %.

- **Problémová rodina:**

Rodina, v níž se vyskytují závažnější poruchy některých nebo všech funkcí, které však vážněji neohrožují rodinný systém či vývoj dítěte. Rodina je schopna tyto problémy vlastními silami řešit či kompenzovat za případné jednorázové či krátkodobé pomoci zvenčí. Pro pracovníky orgánu sociálně právní ochrany dětí představují tyto rodiny potřebu zvýšené pozornosti a sledování. V populaci se vyskytuje okolo 12 až 13 % problémových rodin.

- **Dysfunkční rodina:**

Rodina, kde se vyskytují vážné poruchy některých nebo všech funkcí rodiny. Ty již bezprostředně ohrožují nebo poškozují rodinu jako celek a zvláště vývoj a prospěch dítěte. Tyto poruchy již rodina není schopna zvládnout sama, a proto je nutno učinit řadu opatření zvenčí, známých pod pojmem sanace rodiny. Takové rodiny tvoří asi 2 %.²² Některé důležité potřeby člověka zůstanou pravděpodobně neuspokojeny, a rodina se pro své členy stane spíše zdrojem zátěže.²³

- **Afunkční rodina:**

Rodina, kde poruchy jsou tak velkého rázu, že rodina přestává plnit svůj základní úkol a dítěti závažným způsobem škodí nebo je dokonce ohrožuje v samotné existenci. V populaci se vyskytuje asi 0,5 % takových rodin.²⁴

²¹ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-254-9. s. 106.

²² DUNOVSKÝ, J. a kol. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-254-9. s. 106- 108.

²³ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál 2002. ISBN 80-7178-678-0. s. 317.

²⁴ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-254-9. s. 108.

Dunovský se ve své práci věnuje především nefunkčnosti rodiny ve vztahu k dítěti. Poruchy rodiny definuje jako situaci, kdy rodina v různé míře neplní základní požadavky a úkoly dané společenskou normou a vyjádřené v očekávání na přiměřené začlenění jejích členů do společnosti. V obecném pojetí lze poruchu rodiny také vyjádřit jako selhání některého člena nebo členů rodiny, jež se projevuje v nedostatečném plnění některých nebo všech základních rodinných funkcí.²⁵

1.2 Význam rodiny v uspokojování potřeb dítěte

1.2.1 Zásadní význam a působení rodiny na dítě

Rodina je nejvýznamnější sociální skupinou, která zásadním způsobem ovlivňuje psychický vývoj dítěte. Poskytuje základní zkušenosti, je osobně významným prostředím, které by mělo sloužit jako zdroj jistoty a bezpečí, rodina dítě ovlivňuje biologicky i sociálně.²⁶ Rodina již od prvních měsíců života předává dítěti sociální hodnoty, normy a pravidla, způsoby komunikace, způsoby uvažování a řešení situací. Rodina poskytuje jedinci obraz sebe sama, permanentní zpětnou vazbu složenou často z nestejných postojů jednotlivých členů rodiny – vytváří základ pro formování vlastní identity, pro tvorbu sebeobrazu, pro postoj k sobě samému.²⁷

Rodina určuje sociální status dítěte, je rozhodující, pokud jde o sociální prestiž a sociální sebeuvědomění. Rodina je mikrosvět, vzorová společnost, kde si dítě osvojuje základní vzorce chování, návyky, dovednosti a strategie v interpersonálních vztazích pozitivní i negativní. V rodině dítě poznává základní sociální a kulturní hodnoty, normy a vytváří si jejich hierarchii.²⁸

²⁵ ŠULOVÁ, L. *Partnerské vztahy, manželství a rodičovství*. [online]. Společnost pro plánování rodiny. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cislocianku=2008020102>>.

²⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0. s. 467.

²⁷ ŠULOVÁ, L. *Partnerské vztahy, manželství a rodičovství*. [online]. Společnost pro plánování rodiny. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cislocianku=2008020102>>.

²⁸ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-254-9. s. 99.

Rodina poskytuje potřebné zázemí, uspokojuje jeho potřeby a zprostředkovává zkušenost, kterou nelze získat jinde.²⁹ O rodinném soužití můžeme tedy mluvit tam, kde dítě uspokojuje psychické potřeby rodičů, a rodiče uspokojují potřeby dítěte.³⁰

Dle zákona o rodině jsou rodiče povinni důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje. Mají právo užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.³¹

1.2.2 Základní potřeby dítěte

Každé dítě potřebuje pro svůj zdárný fyzický i duševní vývoj kvalitní rodinné zázemí. Rodiče jsou ze zákona povinni řádně se o ně starat a naplňovat jejich opodstatněné potřeby.³² Nejhlubšími motivačními zdroji chování jsou kromě biologických i základní psychické potřeby, které musejí být uspokojeny, má-li se organismus normálně a zdravě vyvíjet.³³ Potřeby dítěte se v různých fázích vývoje mění. Nicméně několik základních potřeb je trvalých a ty vyžadují své plné uspokojení, nemá-li být vývoj dítěte narušen.³⁴

Rodina dokáže svou hlavní úlohu plnit dobře jen tehdy, když se rodič dokáže podřídit potřebě dítěte, protože je za ně odpovědný a když podobně odpovědný vztah k sobě mají i dospělí členové rodiny.³⁵

Jak ukazují výsledky řady českých i zahraničních studií, velká část dětské populace má poměrně zásadní deficit v naplňování základních potřeb. Tento deficit souvisí často s chybným výchovným systémem a domácím násilím v rodině.³⁶

²⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál 2002. ISBN 80-7178-678-0.

³⁰ MATĚJČEK, Z. *Rodina a dítě v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: SPN, 1992. ISBN 80-04-25236-2. s. 29.

³¹ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. § 31 odst. 1

³² HAŠKOVCOVÁ, M. *Manuál o násilí*. 1. vyd. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. ISBN 80-7013-397-X. s. 39.

³³ MATĚJČEK, Z. *Rodina a dítě v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: SPN, 1992. ISBN 80-04-25236-2. s. 42.

³⁴ DUNOVSKÝ, J. a kol. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-254-9. s. 49.

³⁵ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1. vyd. Praha: Slon, 1993. ISBN 80-901424-7-8. s. 12.

³⁶ VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce*. 2. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2218-4. s. 41.

1.2.2.1 Biologické potřeby

Základní biologické potřeby, pudy, jsou vrozené, slouží k přežití a uchování existence člověka.³⁷

Mezi základní biologické potřeby patří:

- Dostatek čistého vzduchu, vody a tepla
- Energeticky a biologicky vyvážená výživa přiměřená věku dítěte
- Kvalita a délka spánku
- Možnost relaxace
- Přiměřené obydlí a ošacení
- Ochrana před nemocemi a úrazy³⁸

1.2.2.2 Psychické potřeby

Psychosociální potřeby vznikají na základě zkušenosti a slouží především k integraci člověka do lidské společnosti.³⁹

Základní okruhy potřeb dle Langmeiera a Matějčka jsou:⁴⁰

- Potřeba stimulace, která vede k aktivitě (optimální přívod podnětů)
- Potřeba smysluplného prostředí, které dává možnost učení a získávání zkušeností (potřeba podmínek pro účinné učení)
- Potřeba citového vztahu, který dává pocit životní jistoty a bezpečí (interpersonální vztahy typu „matka-dítě“)
- Potřeba osobní identity, která dává vědomí vlastního já, autonomie vlastní osobnosti, sebeúcty a společenské hodnoty (sociální začlenění do širšího okruhu lidí)
- Potřeba otevřené budoucnosti, která představuje časový rozměr lidského života (životní perspektiva)

³⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Úvod do psychologie*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0015-3. s. 59.

³⁸ VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce*. 2. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2218-4. s. 42.

³⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Úvod do psychologie*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0015-3. s. 59.

⁴⁰ MATĚJČEK, Z. *Rodina a dítě v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: SPN, 1992. ISBN 80-04-25236-2.

V dobře fungující rodině uspokojují rodiče zcela přirozeným způsobem základní psychické potřeby dítěte. Dodávají mu dosti vývojových podnětů, činí jeho svět smysluplným, dodávají mu pocit životní jistoty, vědomí vlastní společenské hodnoty i vědomí otevřené budoucnosti.⁴¹

1.2.3 Psychická deprivace

Každá z uvedených potřeb se v průběhu života postupně dotváří, dozrává od nejranějšího dětství. Je-li neuspokojení potřeby dlouhodobé, dochází k deprivaci. Psychická deprivace poznamenává podstatným, nikoliv však nezvratným způsobem další vývoj dítěte. Následky psychické deprivace mohou být jak krátkodobé, tak dlouhodobé.⁴²

Deprivace je stav, kdy některá z objektivně významných potřeb, biologických či psychických, není uskutečňována v dostatečné míře, přiměřeným způsobem a po dostatečně dlouhou dobu.⁴³

Nejlepší zájem dítěte znamená takovou konstelaci okolností, takové uspořádání životní situace dítěte, v němž mohou být trvale, smysluplně a individuálně přiměřeně uspokojovány základní potřeby dítěte.⁴⁴

1.3 Co je domácí násilí

1.3.1 Definice násilí a pojem domácí násilí

Definice násilí zahrnuje celou škálu fyzického jednání, které se obecně považuje za násilné. Násilí zahrnuje rovněž další jednání agresora, jehož cílem je získat nad obětí

⁴¹ MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres*. Praha: Galén, 1994. ISBN 80-85824-06. s. 143.

⁴² MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8. s. 213.

⁴³ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál 2002. ISBN 80-7178-678-0. s. 36.

⁴⁴ Vyhl. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte.

moc a ovládat ji. Nefyzická forma týrání často fyzické násilí doprovází nebo bývá jeho předzvěstí.⁴⁵

Nejobecněji definovala násilí Světová zdravotnická organizace v roce 1996 jako „úmyslné použití či hrozbu použití fyzické síly nebo moci proti sobě, jiné osobě, proti skupině či komunitě, a to síly, která má, nebo s vysokou pravděpodobností bude mít, za následek poranění, smrt, psychickou újmu, poruchu vývoje či osobnosti“.⁴⁶

Definice pojmu domácí násilí je mnoho, ve všech případech je jím míněno násilí v rodině a domácnosti. Domácí násilí partnerské, jímž se rozumí násilné v intimních vztazích a mezigenerační, násilí rodičů vůči dětem nebo naopak.⁴⁷ Domácí násilí je fyzické, psychické anebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti, intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopností včas tyto incidenty zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah.⁴⁸

Při definování domácího násilí lze vycházet z trestního zákona, ve kterém byl poprvé v roce 2004 zapracován pojem „týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě nebo osoby blízké“. Přičemž osobou blízkou se rozumí příbuzní v přímé linii, zpravidla manžel, manželka, sourozenci nebo jiné osoby v poměru rodinném nebo jemu podobném (partnerský vztah druha a družky).⁴⁹

Domácím násilím se zpravidla označuje týrání a násilné jednání, odehrávající se mezi osobami blízkými žijícími spolu ve společném bytě nebo domě, kdy jedna násilná osoba získává a udržuje nad druhou moc a kontrolu. Jedná se o fyzické i slovní útoky, tělesné týrání, omezování osobní svobody, vydírání, sexuální zneužívání, výhrůžky apod. Toto chování vyvolává trvalý strach oběti ze svého trýznitele, což umožňuje násilníkovi udržovat nad obětí neomezené mocenské postavení a donutit ji, aby se podřídila jeho vůli. Kontrolu veškerého života oběti uplatňuje násilník jako svůj

⁴⁵ CONWAYOVÁ, H. L. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01550-7. s. 14, 15.

⁴⁶ HAŠKOVCOVÁ, M. *Manuálek o násilí*. 1. vyd. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. ISBN 80-7013-397-X. s. 13.

⁴⁷ MARVANOVÁ -VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D. a kol. *Partnerské násilí*. Praha.: LINDE, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4. s. 9.

⁴⁸ *Domácí násilí*. [online]. Domácí násilí. Základní informace. [cit. 2011-01-25]. Bílý kruh bezpečí. 2007. Dostupné z: <<http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/domaci-nasili/r69>>.

⁴⁹ *Acorus* [online]. Informace o domácím násilí. Definice domácího násilí. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasili.html>>.

samozřejmý nárok.⁵⁰ Týrání je zlé nakládání s druhou osobou, které se vyznačuje značným stupněm bezcitnosti a hrubosti, a které u oběti vyvolává pocity hlubokého příkoří.⁵¹

Obecné párové násilí představuje spontánní a situační agresivní reakci na konfliktní situaci, oba partneři se pak mohou v rolích agresora a oběti střídat. Domácí násilí zahrnuje různé podoby narušených partnerských vztahů. Rozhodující je zde skutečnost, že dochází k jednostrannému a opakovanému týrání jednoho partnera druhým.⁵²

V širším slova smyslu lze za domácí násilí považovat veškeré násilí v rodině a domácnosti. V tomto smyslu je pak za násilí v rodině považováno jakékoli jednání či opomenutí, které negativně ovlivňuje nebo poškozuje oběť, narušuje její psychickou stabilitu a integritu, poškozuje rozvoj její osobnosti nebo omezuje svobodu.⁵³

1.3.2 Druhy domácího násilí

Druhem domácího násilí se obvykle rozumí to, mezi jakými skupinami lidí se násilí odehrává.⁵⁴

- Násilí mezi dospělými osobami bez přítomnosti nezletilého dítěte
- Násilí vůči zletilým osobám, kdy nezletilé dítě je domácího násilí svědkem
- Násilí vůči nezletilému dítěti

1.3.3 Klíčové znaky domácího násilí

Domácí násilí vykazuje určité typické znaky, podle kterých je lze identifikovat. Patří mezi ně následující skutečnosti:

⁵⁰ Acorus [online]. Informace o domácím násilí. Definice domácího násilí. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasili.html>>.

⁵¹ HAŠKOVCOVÁ, M. *Manuálek o násilí*. 1. vyd. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. ISBN 80-7013-397-X. s. 13-14.

⁵² ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8. s. 20.

⁵³ Acorus [online]. Informace o domácím násilí. Definice domácího násilí. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasili.html>>.

⁵⁴ BEDNÁŘOVÁ, Z. a kol. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0. s. 7.

- **Blízký vztah intimního charakteru mezi agresorem a obětí** (jedná se o manžele, partnery, rodiče a děti apod.)
- **Vzájemné propojení agresora i oběti** (společné bydlení, majetek, okruh přátel, děti)⁵⁵
- **Opakování a dlouhodobost** (z jednoho útoku jakéhokoli charakteru ještě nelze určit, zda jde o domácí násilí, může to však být jeho začátek)
- **Eskalace** (od urážek se stupňuje k psychickému snižování lidské důstojnosti až k fyzickým útokům a závažným trestným činům ohrožujícím zdraví a život)
- **Jasně a nezpochybnitelné rozdělení rolí osoby ohrožené a osoby násilné** (domácí násilí nejsou vzájemná napadání, hádky, rvačky, spory, kde se role osoby násilné a osoby ohrožené střídají)
- **Neveřejnost** (probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, stranou společenské kontroly)⁵⁶

1.4 Formy násilí

Existuje několik druhů agresivního chování, avšak z hlediska ohrožené osoby se jednotlivé druhy násilí prolínají a zpravidla se nedějí izolovaně.⁵⁷ Domácí násilí se neomezuje na izolované epizody fyzického týrání. Je to celý způsob života – způsob jednání s obětí. Formy domácího násilí se slévají do spletité sítě týrání, ovládání a nadvlády, ve které je oběť polapena.⁵⁸

1.4.1 Tělesné týrání

⁵⁵ BEDNÁŘOVÁ, Z. Problematika domácího násilí. In *Prevence*, 2005, 2, 9, s. 12-13. ISSN 1214-8717.

⁵⁶ *Domácí násilí*. [online]. Domácí násilí. Základní informace. [cit. 2011-01-25]. Bílý kruh bezpečí. 2007. Dostupné z: <<http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/domaci-nasili/r69>>.

⁵⁷ *Acorus* [online]. Informace o domácím násilí. Druhy domácího násilí. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasili.html>>.

⁵⁸ CONWAYOVÁ, H. L. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01550-7. s. 28.

Je definováno jako tělesné ublížení nebo nezabránění ublížení či utrpení. Tělesné týrání aktivní povahy zahrnuje všechny akty fyzického násilí, tzn. tělesné týrání s následným poraněním. Tělesné týrání pasivní povahy se vyznačuje nedostatečným uspokojením nejdůležitějších tělesných potřeb.⁵⁹

- je nejvíce viditelné, neboť zpravidla zanechává stopy v podobě modřin, jizev, popálenin, zlomenin apod.
- tělesné útoky, použití zbraní, bití, píchání ostrými předměty, řezání, pálení, svazování, trhání vlasů, škrábání, ohrožování předměty, kroucení rukou, odpírání jídla či spánku
- jde o brutální bolestivé útoky, které s sebou nesou riziko poškození zdraví, a v extrémních případech může tento druh násilí vyústit v přímé ohrožení života

Dítě vystavené domácímu násilí je také často tělesně trestáno. Dle Výboru OSN pro práva dítěte je každý tělesný trest dítěte násilím. Tělesný trest je tedy jakýkoli trest s použitím tělesné síly, s cílem způsobit určitý stupeň bolesti.⁶⁰

1.4.2 Citové (emocionální) týrání

Citové týrání neboli vydírání je nejhůře odhalitelné a postižitelné. Zahrnuje přímou verbální agresi, tzn. zesměšňováním urážení, ponižování, vyhrožování, zastrasování, snižování sebevědomí a sebeúcty. Citové týrání je nejběžnějším a nejvíc zničujícím aspektem domácího násilí. Často doprovází další formy týrání a prostupuje celý život oběti.⁶¹

- obviňování oběti ze všech problémů ve vztahu
- soustavná kontrola toho, co oběť dělá, s kým se stýká, kam chodí
- je orientováno na osoby, zvířata a věci, ke kterým má ohrožená osoba citový vztah

⁵⁹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0. s. 20-21.

⁶⁰ VANÍČKOVÁ, E. *Interpersonální násilí na dětech*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR – vládní kampaň Stop násilí na dětech, 2009. ISBN 978-80-7440-001-8. s. 8.

⁶¹ CONWAYOVÁ, H. L. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01550-7. s. 23, 38.

1.4.3 Psychické násilí

Psychické násilí je někdy též označováno jako emocionální újma. Může mít pestré formy, které je obtížné detekovat zejména proto, že je pachatelé pečlivě volí s ohledem na citlivá místa oběti.⁶²

- souvisí s násilím fyzickým nebo se může odehrávat samostatně
- zpravidla stojí na počátku rozvíjejícího se řetězce násilí fyzického, později je ohrožená osoba vystavena současně fyzickým útokům i nadávkám a ponižování
- zahrnuje soustavné ponižování, hrubé nadávání, urážení, zesměšňování na veřejnosti, vyhrožování, zastrasování, snižování osobních kvalit, znevažování schopností ohrožené osoby, využívání mocenských privilegií

Psychické násilí páchané na dětech zahrnuje takové chování dospělé osoby, které má negativní vliv na citový vývoj dítěte a vývoj jeho chování. Může mít podobu verbálních útoků na sebevědomí dítěte, vystavování dítěte násilí, násilné izolace, omezování dítěte, vyvolávání situací navozujících pocitu strachu nebo dlouhodobé životní nejistoty.⁶³

Je třeba zdůraznit, že psychické týrání nastává ve 100 % případů domácího násilí. Každé, i fyzické domácí násilí zasahuje oběť také po stránce psychické. Musí se totiž vyrovnávat s faktem, že jí tělesně ubližuje blízká osoba, což vždy přináší psychickou destabilizaci, či přímo traumatizaci.⁶⁴

1.4.4 Sociální násilí

Tento druh násilí zahrnuje zákazy kontaktu s přáteli a s rodinou s cílem sociálně oběť izolovat. Jednostranné uplatňování privilegií pachatele rozhodovat ve všech

⁶² HAŠKOVCOVÁ, M. *Manuál o násilí*. 1. vyd. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. ISBN 80-7013-397-X. s. 22.

⁶³ VANÍČKOVÁ, E. *Interpersonální násilí na dětech*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR – vládní kampaň Stop násilí na dětech, 2009. ISBN 978-80-7440-001-8. s. 10.

⁶⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8. s. 20.

oblastech společného života, využívání dětí nebo jiných osob jako prostředku nátlaku na oběť, znemožňování oběti v sociálním prostředí.⁶⁵

- zaměřuje se na sociální postavení a prostředí oběti
- zahrnuje izolování ohrožené osoby od ostatních lidí, zablokování telefonu, zákaz vycházení z bytu, kontrola času a sociálních kontaktů apod.
- v případě, že ohrožená osoba ztratí kontakt s vnějším světem, nemá možnost prodiskutovat svůj problém a srovnávat, dochází u ní k deformaci vnímání reality - normou se pak stává to, co žije, tedy dennodenní násilí

Působení izolace je zvláště zhoubné, pokud je kombinována s citovým týráním.⁶⁶

1.4.5 Ekonomické násilí

Ekonomické násilí představuje především materiální a finanční týráním. Omezování přístupu k penězům, neposkytování prostředků na společnou domácnost případně i na děti, absolutní kontrola nad příjmy a výdaji oběti, zatajování ekonomické situace pachatele a rodiny.⁶⁷

- dotýká se základních potřeb ohrožené osoby, jako je jídlo, bydlení, ošacení apod.
- zahrnuje zákaz docházení do zaměstnání, nechávání se doprošovat o peníze, kontrolu vydávání peněz a požadování vyúčtování i nepatrných částek, odmítání financovat stravu, platit nájem, poskytovat ošacení, odebírání peněz, znemožnění disponovat společným účtem apod.⁶⁸

1.4.6 Sexuální násilí

⁶⁵ BEDNÁŘOVÁ, Z. a kol. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0. s. 8.

⁶⁶ CONWAYOVÁ, H. L. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01550-7. s. 20.

⁶⁷ BEDNÁŘOVÁ, Z. a kol. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0. s. 8.

⁶⁸ Acorus [online]. Informace o domácím násilí. Druhy domácího násilí. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasilii.html>>.

Sexuální násilí je pácháno především na ženách, dále pak na dětech a mladistvých (pedofilie). Konkrétní formy sexuálního násilí jsou pestré, rozlišujeme sexuální zneužívání, sexuální obtěžování, znásilnění a obchod se ženami.⁶⁹

- je rovněž hůře rozpoznatelné a dokazatelné, neboť zpravidla také nezanechává stopy a odehrává se v intimním prostředí beze svědků (v některých vyhraněných případech jsou svědky děti)
- zahrnuje znásilnění, vynucování si sexuálního styku nebo sexuálních praktik proti vůli ohrožené osoby, sexuální napadání nebo napadání erotických částí těla, jednání s ohroženou osobou pouze jako se sexuálním objektem atd.⁷⁰

1.5 Oběti domácího násilí

I když je domácí násilí - násilí v rodině - poměrně novodobý fenomén, existovalo v rodinách od nepaměti, měnily se jeho formy a četnost a především způsob nazírání na něj. Oběťmi násilí mohou být děti, dospívající, ženy, muži i staří lidé a to v rámci rodiny nebo mimo ni.⁷¹

Domácí násilí a násilí v rodině zahrnují kromě násilí mezi manžely také násilí vůči dětem, starším členům rodiny, násilí mezi sourozenci a někdy také vůči domácím zvířatům.⁷²

1.5.1 Násilí na ženách

Oběťmi domácího násilí jsou především ženy. Literatura uvádí, že ženy jsou nejčastějšími oběťmi domácího násilí, a to až z 92 – 98 %.⁷³ Uvádí se, že 13 až 16 %

⁶⁹ HAŠKOVCOVÁ, M. *Manuálek o násilí*. 1. vyd. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. ISBN 80-7013-397-X. s. 23.

⁷⁰ Acorus [online]. Informace o domácím násilí. Druhy domácího násilí. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasili.html>>.

⁷¹ HAŠKOVCOVÁ, M. *Manuálek o násilí*. 1. vyd. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. ISBN 80-7013-397-X.

⁷² BURIÁNEK, J., KOVÁŘÍK, J. a kol. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. 1. vyd. Praha. Triton, 2006. ISBN 80-7254-914-6.

⁷³ Acorus [online]. Informace o domácím násilí. Kdo může být obětí domácího násilí. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasili.html>>.

českých žen je vystaveno domácímu násilí a to jeho fyzické formě. Pokud budeme uvažovat i další druhy násilí, zejména psychické násilí, pak dospějeme až k číslu 35 %.⁷⁴

Velmi častým spouštěcím momentem pro eskalaci domácího násilí v rodině bývá těhotenství nebo porod dítěte. Dítě je tak od narození, často již v prenatálním stadiu vystavené traumatizujícím vlivům násilí v rodině. Rodičovská role matky, oběti domácího násilí, je situací v rodině často deformována, matka nemůže dobře plnit svou roli, byť má k tomu všechny osobnostní předpoklady.⁷⁵

Násilí páchané na ženách jejich sexuálními partnery, současnými nebo bývalými manželi nebo milenci, je epidemií celosvětových rozměrů, která má ničující fyzický, emocionální, finanční a sociální dopad na ženy, děti, rodiny a komunity po celém světě.⁷⁶

1.5.2 Násilí na mužích

Tato cílová skupina není velká, přesto však je velmi latentní. Podle dostupných statistik a dalších informačních zdrojů se muži nacházejí v postavení obětí domácího násilí velmi zřídka, a to ve 2 – 5 % případů.⁷⁷ Málokterý muž veřejně přizná, že je svojí ženou týrán. Obraz muže jako oběti nepatří do mužské rolové charakteristiky, je společensky nepřijatelný, vzbuzuje posměch, proto muži málokdy násilí zveřejní.⁷⁸ Nejde totiž jen o účelové popírání fyzických útoků partnerky. Vedle vědomého skrývání či utajování násilí, které se odehrává doma, se u mužských obětí nápadně často setkáváme s tím, že muži se necítí jako oběti domácího násilí.⁷⁹

⁷⁴ HAŠKOVCOVÁ, M. *Manuálek o násilí*. 1. vyd. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. ISBN 80-7013-397-X. s. 42.

⁷⁵ BEDNÁŘOVÁ, Z. a kol. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0. s. 28.

⁷⁶ *The Advocates for human rights*. [online]. Domestic Violence. [cit. 2011-03-25]. Dostupné z: <http://stopvaw.org/Domestic_Violence2.html>.

⁷⁷ HAŠKOVCOVÁ, M. *Manuálek o násilí*. 1. vyd. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. ISBN 80-7013-397-X. s. 47.

⁷⁸ Acorus [online]. Informace o domácím násilí. Kdo může být obětí domácího násilí. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasili.html>>.

⁷⁹ ČÍRTKOVÁ, L. Muži jako oběti domácího násilí. In *Právo a rodina*, č.7/2010, ISSN 1212-866X.

Násilí páchané na mužích může být specifické právě tím, že na jedné straně není patrná tak výrazná převaha síly na straně pachatele, na druhé straně může být přítomen silný potenciál manipulace nebo moci spíše symbolické povahy.⁸⁰

Tento druh násilí jde totiž proti historicky a kulturně vytvořené představě mocenského rozdílu mezi muži a ženami. Z hlediska tradičního stereotypu role ženy a role muže je představa tohoto druhu násilí zvláště nepříjemná.⁸¹

1.5.3 Násilí na seniorech

Senioři jsou také latentní skupina, která jen zřídka zveřejní násilí. Mezi seniory ve věku nad 65 let trpí domácím násilím 3 – 5 % osob. Většinou se násilí na seniorech dopouštějí jejich děti, což je pro seniory velmi bolestné a jen neradi o této skutečnosti mluví.⁸² Nejčastěji se s tímto zakrýváním setkáváme u seniorů, kteří jsou na agresorech závislí. V jejich vnímání situace je velmi často fyzické násilí od rodinných příslušníků přijímáno mnohem snáz než ztráta pečovatele z rodiny a nutnost využít služeb profesionálů.⁸³

1.5.4 Děti oběti domácího násilí

Děti jsou spolu s ženami nejčastější skupinou, která se stává oběťmi násilí v rámci rodiny. Násilí může mít řadu podob. I když dítě samo není vystaveno fyzickému násilí, může být například svědkem násilného chování rodičů a může být permanentně postihováno jejich extrémní hrubostí.⁸⁴

Jsou-li děti svědky násilí mezi dospělými osobami, které sdílejí společné obydlí, a které jsou k sobě vázány právními a citovými pouty, stávají se rovněž obětí. Děti jsou

⁸⁰ BURIÁNEK, J., KOVÁŘÍK, J. a kol. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. 1. vyd. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-914-6. s. 29.

⁸¹ GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3. s. 75.

⁸² Acorus [online]. Informace o domácím násilí. Kdo může být obětí domácího násilí. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasilii.html>>.

⁸³ BURIÁNEK, J., KOVÁŘÍK, J. a kol. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. 1. vyd. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-914-6. s. 88.

⁸⁴ TRAIN, A. *Nejčastější poruchy chování dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-503-2. s. 45.

svědky domácího násilí ve všech jeho formách a podobách a to i tehdy, odehrává-li se za zavřenými dveřmi nebo jedná-li se o eskalaci rozvodové situace a porozvodového uspořádání péče o dítě.⁸⁵

Pro dítě je samotná hrozba existence násilí mezi jeho rodiči velkou zátěží, a to i když není jeho přímým svědkem, což znamená, že i když nevidí útoky agresora, může je slyšet, nebo je svědkem jejich následků.⁸⁶ Násilí mezi rodiči je totiž charakterizováno jako psychické týrání potomků.⁸⁷

Děti, které žijí v rodině s domácím násilím, musí čelit zvýšeným rizikům, a to riziku vystavení traumatické události, riziko zanedbávání, riziku, že budou přímo zneužívány a riziku ztráty jednoho nebo obou rodičů.⁸⁸

1.6 Syndrom CAN

Děti jsou nejčastěji oběťmi rodinného násilí nebo šikany. Již v roce 1962 byl v USA popsán tzv. syndrom týraného dítěte, který vzniká v důsledku záměrného hrubého poškození dětského organismu. Později byl zaveden širší pojem týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte – CAN, který kromě fyzického týrání zahrnuje další formy poškozování.⁸⁹

V souvislosti s týranými dětmi se hovoří o syndromu CAN neboli syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Syndrom CAN je definován jakýmkoli nenáhodným jednáním rodičů nebo jiné dospělé osoby, které je v dané společnosti odmítané a nepřijatelné, jež poškozuje tělesný, duševní i společenský stav a vývoj dítěte popř. způsobuje jeho smrt.⁹⁰

⁸⁵ VANÍČKOVÁ, E. *Interpersonální násilí na dětech*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR – vládní kampaň Stop násilí na dětech, 2009. ISBN 978-80-7440-001-8. s. 17.

⁸⁶ HRDÁ, L. *Oběti domácího násilí. Děti jako oběti násilí*. [online]. 22. 11. 2007. Rodina. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.rodina.cz/clanek6023.htm>>.

⁸⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8. s. 42.

⁸⁸ *Child Welfare Informations Gateway*. [online]. Domestic Violence and the Child Welfare System. Impact of Domestic Violence on Children. [cit. 2011-03-25]. Dostupné z: <<http://www.childwelfare.gov/pubs/factsheets/domesticviolence.cfm>>.

⁸⁹ HAŠKOVCOVÁ, M. *Manuál o násilí*. 1. vyd. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. ISBN 80-7013-397-X.

⁹⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-678-0. s. 320.

Neadekvátní péče o dítě má řadu forem, přechody mezi nimi jsou ovšem plynulé a mnohdy se vyskytují současně.⁹¹ Traumatizující okolností ve vývoji dítěte je týrání, zneužívání a zanedbávání zejména ze strany osob, které by o dítě měly pečovat.⁹²

1.6.1 Týrání dítěte

Tělesné týrání - je fyzické ublížení nebo nezabránění ublížení či utrpení dítěte, včetně úmyslného otrávení nebo udušení dítěte, a to tam, kde je určitá znalost či důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno anebo že mu vědomě nebylo zabráněno.⁹³ Fyzické týrání se projevuje nadměrným tělesným trestáním, bitím. Jde o zneužití fyzické síly dospělého vůči dítěti, tj. o tělesné strádání, které je zároveň i traumatem psychickým.⁹⁴ Podle výboru OSN pro práva dítěte je každý tělesný trest dítěte násilím. Tělesným trestem dítěte je tedy jakýkoliv trest s použitím tělesné síly s cílem způsobit určitý stupeň bolesti. Tělesný trest za použití předmětu, na citlivou část těla, nebo když po ranách zůstávají na těle stopy, naplňuje definici tělesného týrání.⁹⁵

Psychické týrání spočívá v takovém jednání, které má závažný nepříznivý vliv na citový vývoj a chování dítěte. Psychické týrání obsahuje složku aktivní, která spočívá v cíleném, záměrném a účelovém jednání. Pasivní složkou psychického týrání je naopak absence něčeho, co by se správně dítěti mělo dít. V důsledku toho nejsou uspokojovány základní potřeby dítěte.⁹⁶ Psychické týrání dětí se nemusí však odehrávat pouze v rodině. Psychického týrání na dětech se mohou dopouštět i děti, často před hranicí dospělosti, např. v dětském kolektivu apod.

Citové týrání může mít formu verbálních útoků na sebevědomí dítěte, opakované ponižování dítěte či jeho zavrhování, vystavování dítěte násilí nebo vážným konfliktům doma, násilná izolace, omezování dítěte, vyvolávání situace, kdy dítě má

⁹¹ ŘÍČAN, P., KREJČÍŘOVÁ, D. a kol. *Dětská klinická psychologie*. 4. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1049-8. s. 287.

⁹² GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3. s. 16.

⁹³ GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3. s. 16.

⁹⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-678-0. s. 321.

⁹⁵ VANÍČKOVÁ, E. *Interpersonální násilí na dětech*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR – vládní kampaň Stop násilí na dětech, 2009. ISBN 978-80-7440-001-8. s. 8.

⁹⁶ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0. s. 21.

skoro stále pocit strachu, kdy je vystaveno dlouhodobé životní nejistotě způsobuje citové ublížení.⁹⁷ K citovému týrání může docházet ve všech typech rodin, většinou se ale vyskytne tehdy, když jsou rodiče přetíženi svými vlastními zájmy.⁹⁸

Zvláštní formou fyzického týrání dítěte je **Münchhausenův syndrom v zastoupení (by proxy)**. Jde o záměrné předstírání či zveličování obtíží. Jde o zvláštní stav, kdy rodiče, především matka s duševní chorobou užívá jako objekt svých smyšlenek předstírání nemoci a vyvolání závažných falešných příznaků u dítěte. Takoví pacienti podstupují četná, náročná i invazivní vyšetření, často vyžadující i chirurgický zákrok.⁹⁹

1.6.2 Zanedbávání péče

Zanedbávání je pojímáno jako jakýkoliv nedostatek péče, který způsobuje vážnou újmu vývoji dítěte anebo ohrožuje dítě samé.¹⁰⁰ Zanedbáním se míní rodičovská nevěšmavost vůči podstatným potřebám dítěte – takoví rodiče nereagují na zřetelné signály nouze nebo deprivace svých dětí.¹⁰¹

U dítěte můžeme rozpoznat zanedbávání tělesné, citové, zanedbávání výchovy a vzdělání. V závislosti na stupni zanedbávání se rozlišuje těžké zanedbávání bezprostředně ohrožující život a zdraví dětí (zejména zanedbávání odpovídající výživy a lékařské péče) a všeobecné zanedbávání, kam spadá i nedostatečná ochrana dětí před škodlivým působením sociálně patologických jevů (alkoholismus, kriminalita, toxikomanie).¹⁰²

Zanedbaným dítětem se míní dítě, jež se ocitá v situaci, kdy je akutně a vážně ohroženo nedostatkem podnětů, důležitých pro svůj zdravý fyzický a psychický vývoj.

⁹⁷ GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3. s. 16.

⁹⁸ TRAIN, A. *Nejčastější poruchy chování dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-503-2. s. 42.

⁹⁹ MALÁ, E., RABOCH, J., SOVÁK, Z. *Sexuálně zneužívané děti*. 1. vyd. Praha: Psychiatrické centrum, 1995. ISBN 80-85121-99-9. s. 14.

¹⁰⁰ GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3. s. 17.

¹⁰¹ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Slon, 2003. ISBN 80-86429-19-9. s. 111.

¹⁰² DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5.

Myslí se tu také na celé rozpětí nebezpečnosti takovýchto situací od těch nejtěžších, které samy o sobě přímo ohrožují život dítěte, až po ty, které jsou relativně lehké a které teprve ve spojení s jinými činiteli dávají neblahý společenský výsledek.¹⁰³

1.6.3 Pohlavní zneužívání

Pohlavní zneužívání je nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoli pohlavní dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče nebo kýmkoliv, kdo dítě zneužívá. Takovou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník či cizí osoba.¹⁰⁴

Sexuální zneužívání se dělí na dotykové a bezdotykové. Bezdotykové zahrnuje setkání s exhibicionisty a účast na sexuálních aktivitách, kde nedochází k žádnému tělesnému kontaktu, např. vystavování dítěte pornografickým videozáznamům. Kontaktní zneužívání je takové, kde dochází k pohlavnímu kontaktu, včetně laskání prsou a pohlavních orgánů, pohlavnímu styku, orálnímu nebo análnímu pohlavnímu styku.¹⁰⁵

Pohlavní (sexuální) zneužívání lze definovat jako zneužití moci nad dítětem pro sexuální uspokojení dospělého. Vede k poškozování dítěte jak v oblasti tělesné, tak duševní.¹⁰⁶ K pohlavnímu zneužívání dětí dochází poměrně často. Co se týče obětí, pak jednoznačně dominují dívky – na 10 zneužitých dívek připadá 1 zneužitý chlapec. Rozlišují se dvě roviny pohlavního zneužívání dětí, podle toho, zda je pachatelem někdo z rodiny, či mimo ni.¹⁰⁷

¹⁰³ DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5. s. 88.

¹⁰⁴ VANÍČKOVÁ, E. *Interpersonální násilí na dětech*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR – vládní kampaň Stop násilí na dětech, 2009. ISBN 978-80-7440-001-8. s. 11.

¹⁰⁵ DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5. s. 72.

¹⁰⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-678-0. s. 321.

¹⁰⁷ VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce*. 2. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2218-4.

Komerční sexuální zneužívání dětí je definováno jako použití dítěte pro sexuální účely za peníze nebo odměnu. Má tři formy: dětskou prostituci, dětskou pornografii a obchod s dětmi.¹⁰⁸

1.6.4 Systémové týrání

Systémové násilí neboli druhotné ponižování je působeno tím systémem, který byl založen pro pomoc a ochranu dětí a jejich rodin.¹⁰⁹

Je dalším týráním, anebo zanedbáváním dětí a je ublížením jejich rodinám, kterému lze zabránit. Příklady takového týrání jsou: dítěti je upřeno právo na informace, je mu upřeno právo být slyšeno, dítě je neprávem odděleno od rodičů, zanedbávání nebo špatná péče v zařízeních, trauma způsobené dítěti necitlivými či zbytečnými lékařskými prohlídkami, úzkost způsobená dítěti v rámci jeho kontaktu se soudním systémem (protahovaná slyšení či poškozování dítěte zkušenostmi, které podstupuje jako svědek), odepření rodičovských práv na informace o dítěti a účast na rozhodování, kdykoli je to pro dobro dítěte, nedostatečné služby či zdroje pomoci týranému či zneužívanému dítěti.¹¹⁰

1.7 Děti uvnitř domácího násilí

V rodině, kde dochází k domácímu násilí, je dítě ohroženo přímo nebo nepřímo. Nezletilé dítě se může stát přímou obětí domácího násilí dvěma způsoby. Prvním je přímý a zamýšlený útok na jeho osobu s úmyslem mu ublížit. To se týká trestných činů, jako je například ublížení na zdraví, týrání svěřené osoby, pohlavního zneužívání, opuštění dítěte a podobně. Druhým případem je snaha dítěte, které je přímým svědkem

¹⁰⁸ VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce*. 2. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2218-4. s. 25

¹⁰⁹ VANÍČKOVÁ, E. *Interpersonální násilí na dětech*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR – vládní kampaň Stop násilí na dětech, 2009. ISBN 978-80-7440-001-8. s. 14.

¹¹⁰ GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3. s. 18.

útoku na jinou oběť, tuto oběť chránit. Přitom je častou situací, že je dítě zraněno. V některých případech může dokonce dojít k úmrtí dítěte.¹¹¹

Přímé ohrožení znamená, že dítě je napadáno spolu s matkou nebo v situacích kdy se ji snaží bránit nebo z důvodu vyvinutí nátlaku na ženu, donucení ji k poslušnosti prostřednictvím týrání dítěte. Nepřímé ohrožení zahrnuje zejména dopady na psychiku dítěte při pravidelném sledování násilí páchaném na matce.¹¹² Dítě je třeba považovat za sekundární oběť domácího násilí i v případě, že dítě není osobně přítomno jednotlivým útokům pachatele domácího násilí vůči přímé oběti domácího násilí.¹¹³

Partnerské násilí vždy negativně ovlivňuje všechny členy rodiny, tedy nejen samotnou oběť. Děti všech věkových skupin, které v rodině žijí, jsou nepřímo rovněž oběťmi násilí. Výzkumy ukazují, že přítomnost dítěte při násilném chování rodičů je významným rizikovým faktorem při predikci násilného chování v budoucím partnerském životě.¹¹⁴

Vývoj člověka má velký vliv na jeho budoucí fungování v sociálním prostředí a utváření mezilidských vztahů. Velkou roli při formování osobnosti hraje orientační rodina, do které se dítě narodí a kde vyrůstá, a vztahy mezi jejími jednotlivými členy. Chování dospělých v rodině pak zásadním způsobem ovlivňuje vývoj lidské osobnosti v celém jejím spektru. Tam, kde jsou rodinné vztahy narušené, kde dítě zažívá odmítání či týrání od svých nejbližších, nebo je svědkem násilí páchaném na jednom z rodičů, se vytváří předpoklad pro to, že v budoucnu bude mít problémy v partnerství a nedokáže fungovat v plnohodnotném rovnoprávném vztahu.¹¹⁵

Domácí násilí ničí bezpečí rodiny, děti nenalézají klid a svou potřebnou hodnotu. Získávají pokřivenou představu o tom, jak se k sobě dospělé osoby mohou chovat, jak řešit konflikty, jak probíhá vzájemná interakce.¹¹⁶

¹¹¹ HRDÁ, L. *Oběti domácího násilí. Děti jako oběti násilí*. [online] 22. 11. 2007. Rodina. [cit. 2011-01-29]. Dostupné z: <<http://www.rodina.cz/clanek6023.htm>>.

¹¹² BEDNÁŘOVÁ, Z. *Problematika domácího násilí*. In *Prevence*, 2005, 2, 9, s. 12-13. ISSN 1214-8717.

¹¹³ *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [online]. Metodické doporučení č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí. [cit. 2011-02-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf>.

¹¹⁴ GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3. s. 76.

¹¹⁵ BEDNÁŘOVÁ, Z. a kol. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0. s. 15.

¹¹⁶ BEDNÁŘOVÁ, Z. a kol. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0. s. 77.

Dítě, které je přítomno násilí mezi rodiči, rozhodně není žádným nezaopatřeným pozorovatelem, jehož nenásilí mezi rodiči netýká, pokud samo není fyzicky napadeno. Podle Světové zdravotnické organizace lze takovéto dítě považovat za týrané. Je nepochybné, že život v rodině, kde se násilí stalo normou, negativně poznamenává jeho psychosociální vývoj. Je tedy na místě mluvit o dětech jako o obětech domácího násilí, nejenom jako o pouhých svědcích.¹¹⁷

DÍTĚ – SVĚDEK DOMÁCÍHO NÁSILÍ = OBĚŤ = OHROŽENÉ DÍTĚ¹¹⁸

1.7.1 Dopad přítomnosti domácího násilí na dětskou psychiku

V rodinách se domácí násilí v 69 % odehrává za přítomnosti dětí. Nutno podotknout, že některé organizace, zabývající se domácím násilím, udávají vyšší procento a podle jejich údajů bývají děti svědky domácího násilí až v 80 %. Každopádně lze konstatovat, že přítomnost dětí v případech domácího násilí je vysoce ohrožující a narušuje jejich zdravý vývoj.¹¹⁹

Je zřejmé, že vyrůstání v domácnosti, kde je běžné násilí, poškozují vývoj dítěte. Dochází k tomu nejen vlivem toho, že dítě násilí přihlíží nebo je jeho obětí, ale i tím, že taková rodinná atmosféra neumožňuje řádnou rodičovskou péči.¹²⁰ V takové rodinné atmosféře trpí i děti. Děti jsou častěji vývojově opožděné a ve větší míře se u nich objevují poruchy chování.¹²¹

Děti žijící v rodině ohrožené domácím násilím jsou ve vyšším riziku traumatu, zanedbání základních potřeb, přímého násilí a odcizení jednoho nebo obou rodičů.¹²²

¹¹⁷ BEDNÁŘOVÁ, Z. a kol. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0. s. 35.

¹¹⁸ Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online]. Metodické doporučení č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí. [cit. 2011-02-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf>.

¹¹⁹ Acorus [online]. Informace o domácím násilí. Kdo může být obětí domácího násilí. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasili.html>>.

¹²⁰ ELLIOTT, J., PLACE, M. *Dítě v nesnázích. Prevence, příčiny, terapie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0182-0. s. 94.

¹²¹ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-678-0.

¹²² VANÍČKOVÁ, E. *Interpersonální násilí na dětech*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR – vládní kampaň Stop násilí na dětech, 2009. ISBN 978-80-7440-001-8. s. 17.

U dětí, které jsou svědky či oběťmi domácího násilí, mohou vznikat různé vývojové poruchy, šokové reakce a snahy o únik z této situace, které mohou vést až k sebevražedným myšlenkám či dokonce pokusům. Je důležité si uvědomit, že pro dítě je velmi obtížné se v nastalé situaci vyznat a zorientovat. Nerozumí tomu, co se doma děje, cítí bezradnost a opuštěnost. Stejně jako dospělý má potřebu přebírat odpovědnost či vinu za vzniklou situaci na sebe a snaží se hledat řešení.¹²³

Vedle bezprostředního ohrožení fyzického a duševního zdraví dítěte v průběhu pokračujícího domácího násilí se může tento jev projevovat zejména v podobě dlouhodobé traumatizace dítěte, ve zhoršeném chování a školním prospěchu dítěte, v potížích s navazováním partnerských vztahů v dospělosti a rovněž v transgeneračním přenosu násilných vzorců chování na dítě.¹²⁴

Následky týrání a zneužívání mohou být u každého jedince různé. Mírnější fyzické důsledky násilí se rychle zhojí, rány psychického charakteru se však odstraňují mnohem hůře. Obecně platí, že čím dříve je násilí rozpoznáno, identifikováno, diagnostikováno a léčeno, tím lépe. Oběť je v každém případě stigmatizována.¹²⁵

Dětská svědectví násilí mají za následek:¹²⁶

- Psychické a emocionální problémy jako agrese, nepřátelství, úzkost, sociální odstup a deprese
- Kognitivní funkční problémy jako špatná verbální obratnost a rozvoj postojů podporujících užití násilí
- Dlouhodobé problémy jako deprese, traumatické symptomy

1.7.1.1 Aktuální psychický dopad

Akutní reakce na stres je přechodná porucha, k níž dochází jako k odpovědi na vnější fyzickou nebo duševní zátěž zdravé osoby. Příznaky se obvykle objevují

¹²³ Domácí násilí. [online]. Ohrožené osoby. Děti. [cit. 2011-01-25]. Bílý kruh bezpečí. 2007. Dostupné z: <<http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/ohrozene-osoby/deti/r87>>.

¹²⁴ Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online]. Metodické doporučení č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí. [cit. 2011-02-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf>.

¹²⁵ HAŠKOVCOVÁ, M. *Manuál o násilí*. 1. vyd. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. ISBN 80-7013-397-X.

¹²⁶ HRONOVÁ, M. *Domácí násilí. Sociologická sonda klientek o. s. ROSA a jejich dětí za rok 2008*. [online]. Rosa o. s. 2009. [cit. 2011-01-29]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/statistika_ROSA_za_2008_verze_10062009.pdf>.

v průběhu minut po dopadu stresového podnětu nebo události a mizí během 2- 3 dnů, často i během hodin.¹²⁷

Děti ve větší míře než dospělí své nezpracované konflikty a úzkosti somatizují. Často se proto u dětí vyrůstajících v rodinách ohrožených domácím násilím setkáváme se celou řadou nemocí a příznaků vznikajících na psychosomatickém základě.¹²⁸ U dětí, které jsou v rodinách svědky domácího násilí, lze často pozorovat psychickou labilitu, pomočování, koktavost, plačtivost, poruchy příjmu potravy, sebepoškozování, sklony k depresivnímu a sebevražednému jednání.¹²⁹

Život v nevhodném nebo nepodnětném rodinném prostředí představuje riziko ve smyslu rozvoje nežádoucích způsobů chování, nebo dokonce nežádoucích osobnostních charakteristik.¹³⁰

Není sporu o negativním dopadu domácího násilí nejenom na psychiku dítěte, a proto dítě, které je svědkem domácího násilí, můžeme právem považovat za dítě zejména psychicky týrané.¹³¹

1.7.1.2 Posttraumatická stresová porucha

Náhlé traumatické události zasahují hluboce do života člověka. Zranění může být tělesné, ale také emoční. Emoční zranění může být daleko bolestnější než fyzické a také se může hůře a déle hojit. Traumatická událost často mění člověka i jeho pohled na svět kolem.¹³²

Posttraumatická stresová porucha je reakce normální osoby na abnormální situaci. Komplex symptomů, které vyžadují léčení, se však nerozvine u všech postižených osob. Existují určité faktory, které podporují rozvinutí posttraumatické stresové poruchy. Riziko jejího rozvinutí roste v případě, pokud bezprostředně po

¹²⁷ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2. s. 53-54.

¹²⁸ BEDNÁŘOVÁ, Z. a kol. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0. s. 35.

¹²⁹ *Naposledy.cz*. [online]. Psychické a domácí násilí. Domácí násilí a dopad na děti. 1. února 2009 [cit. 2011-01-24]. Dostupné z: <<http://naposledy.blog.cz/0902/psychicke-a-domaci-nasili-pokud-jste-byla-napadena-zneuzita-ci-tyrana>>.

¹³⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-678-0. s. 276.

¹³¹ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0. s. 55.

¹³² PRAŠKO, J. a kol. *Stop traumatickým vzpomínkám. Jak zvládnout posttraumatickou stresovou poruchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-811-2. s. 11.

události chybí postižené osobě podpora, oběť je v špatném fyzickém stavu, sociální prostředí oběti je nepříznivé nebo se traumatizace objevila již v minulosti.¹³³

Traumatickou však událost nemusí být jen pro oběti, ale často také pro svědky podobných událostí.¹³⁴

Následky utrpeného traumatu se mohou projevovat ve vývoji dítěte různým způsobem. Reakce dítěte je spolupodmiňována věkem, fází vývoje, předchozími zkušenostmi, jeho adaptačními a obrannými mechanismy, které ke zvládnutí psychického traumatu používá.¹³⁵

1.7.1.3 Deprese jako následek vystavení násilí

Deprese může vznikat jako přímá reakce na prožité traumatické události nebo se může rozvinout v důsledku dlouhodobého nepřiměřeného stresu a neřešených intrapsychických konfliktů.¹³⁶

Z dlouhodobého hlediska je důležité, že u dětí, které vyrůstaly v domácnostech s násilími, byly v dětství zneužívány, se může vyvinout deprese. Depresí postižený jedinec ztrácí schopnost prožívat radost, je úzkostný a pesimistický. Základními projevy deprese stejně u dětí jako u dospělých jsou dle Krejčířové tyto:¹³⁷

- smutná nálada, ztráta zájmu a radosti z běžných činností,
- pocit smutku a beznaděje
- podrážděnost
- poruchy spánku
- poruchy jídla
- pohybový útlum nebo agitovanost
- apatie, únava, ztráta energie, tendence k izolaci
- ztráta pocitu vlastní hodnoty nebo nepřiměřené pocity viny

¹³³ Acorus [online]. Posttraumatická stresová porucha. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: < <http://www.acorus.cz/cz/posttraumaticka-stres.-porucha/zakladni-informace.html> >.

¹³⁴ PRAŠKO, J. a kol. *Stop traumatickým vzpomínkám. Jak zvládnout posttraumatickou stresovou poruchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-811-2. s. 23.

¹³⁵ GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3. s. 22.

¹³⁶ BEDNÁŘOVÁ, Z. a kol. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0. s. 32.

¹³⁷ ŘÍČAN, P., KREJČÍŘOVÁ, D. a kol. *Dětská klinická psychologie*. 4. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1049-8. s. 234.

Deprese deformuje a tlumí všechny psychické projevy, odráží se i ve fyziologických projevech, také zde je zřejmá vazba mezi emočním prožíváním a tělesnými projevy.¹³⁸

1.7.2 Ohrožení psychosociálního vývoje

Dětský vývoj prochází různými obdobími, v každém z nich je dítě citlivé na naplňování rozdílných potřeb, zdolává různé vývojové úkoly. Stejná událost tak může mít v rozdílných životních obdobích dítěte rozdílné dopady na jeho prožívání, chování i vývoj. Jak zásadně domácí násilí poškodí vývoj dítěte v jednotlivých vývojových etapách, mají vliv především tyto okolnosti:¹³⁹

- Vrozené dispozice dítěte – temperament, labilita versus stabilita, frustrační tolerance
- Pohlaví dítěte – na dívky díky jejich větší citlivosti na interpersonální konflikty a převažující tendenci identifikovat se s obětí, má domácí násilí ničivější dopad než na chlapce
- Existence pozitivního vzoru a bezpečného místa pro dítě – zda v širší rodině existují pozitivní vzory, zda v jeho okolí je bezpečné místo, kde může „nabrat sílu a dech“
- Věk dítěte a intenzita násilí – kdy domácí násilí v rodině vypuklo, doba trvání a intenzita domácího násilí

1.7.3 Přenášení vzorců chování

Mezigenerační přenos násilí je považován za jeden z nejdůležitějších faktorů, který ovlivňuje vznik násilí v rodinách. Čím většího násilí se dopouští rodiče ke svým dětem, tím jsou děti hrubější k sourozencům, spolužákům a následně ke svým dětem.¹⁴⁰ Děti vyrůstající v rodině zasažené domácím násilím od útlého dětství, přijmou agresivní jednání jako normu, protože nemají srovnání, jiný způsob jednání, než jak jednají jejich

¹³⁸ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-678-0. s. 194-195.

¹³⁹ BEDNÁŘOVÁ, Z. a kol. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0. s. 38.

¹⁴⁰ SCHMIDOVÁ, K. Týrané a zneužívané děti a dospívající. In *Děti a jejich problémy III: Sborník studií*. Praha: Linka bezpečí, 2010. ISBN 978-80-254-6840-1.

hlavní identifikační vzory, neznají.¹⁴¹ Děti vystavené agresivnímu jednání mezi rodiči nebo násilnému chování vůči starým lidem (prarodičům) snadno přejímají takové vzorce chování i ve svém vlastním jednání.¹⁴²

Stará zkušenost říká, že násilí plodí násilí. Násilí uvnitř rodin se týká všech zúčastněných, nejen oběti. Děti vystavené násilí ve vlastních rodinách se naučí zpracovávat podněty ze zevního prostředí jinak, než je zpracovávají děti, které násilí vystaveny nebyly. Trvalým typem reagování se pak často stává u některých jedinců naučená útočnost, u jiných naučená bezmoc.¹⁴³ Transgenerační přenos dětské zkušenosti týrání, zneužívání nebo zanedbávání se může projevit zejména v dospělosti ve vlastní rodičovské roli.¹⁴⁴

1.8 Domácí násilí z pohledu práva

Právo na poskytnutí všestranné ochrany v případech domácího násilí je zakotveno v následujících právních úpravách:

- **Listina základních práv a svobod** – ústavní zákon č. 2/1993 Sb. zakotvuje ochranu rodiny, podle článku 32 odst. 1 jsou „*rodičovství a rodina pod ochranou zákona, přičemž zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena*“.
- **Úmluva o právech dítěte** – byla přijata v New Yorku 20. 11. 1989, Českou republikou převzata v roce 1991. V článku č. 19 je upravena povinnost smluvních stran „*činit všechna potřebná zákonodárná správní sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoliv tělesným, duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, včetně sexuálního zneužívání, zanedbávání nebo nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním*.“¹⁴⁵

¹⁴¹ BEDNÁŘOVÁ, Z. a kol. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0. s. 30.

¹⁴² LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9. s. 301.

¹⁴³ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.

¹⁴⁴ GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3. s. 22.

¹⁴⁵ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0. s. 29.

- **Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů** – zákon stanoví, že „*rodičovská zodpovědnost je souhrn práv a povinností při péči o osobu dítěte, o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.*“¹⁴⁶
- **Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů** – sociálně-právní ochrana dítěte je definována v ustanovení § 1 zákona a zahrnuje „*zejména zajištění práva dítěte na jeho příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.*“ Z tohoto vymezení bezprostředně vyplývá ochrana dítěte před jakýmkoliv fyzickým nebo psychickým týráním, zneužíváním či zanedbáváním.¹⁴⁷
- **Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím** – na jeho základě lze od 1. 1. 2007 žádat policisty Policie České republiky o vykázaní násilné osoby. V České republice jde o zcela nový právní institut a jeho užití bude významným zásahem do ústavně zaručených práv a svobod násilné osoby, zejména jejího práva na nedotknutelnost obydlí a ochranu vlastnického práva.¹⁴⁸
- **Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky** – zde je upraven institut vykázaní ze společného obydlí. Metodika postupu policistů je upravena v „*Závazném pokynu policejního prezidenta č. 200/2008, o provádění vykázaní.*“¹⁴⁹
- **Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů** – na pomoc obětem domácího násilí jsou zaměřeny vybrané sociální služby, zejména Intervenční centra, Odborné sociální poradenství, Telefonická krizová pomoc, Azylové domy, Krizová pomoc a Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.¹⁵⁰
- **Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích** – přestupek je skutek, který se vyznačuje nižší společenskou nebezpečností protiprávního jednání a může být spáchán jak z nedbalosti, tak úmyslně. Jednání agresora, kterému je oběť domácího násilí

¹⁴⁶ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. § 31 odst. 1

¹⁴⁷ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0. s. 32.

¹⁴⁸ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.

¹⁴⁹ Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online]. Metodické doporučení č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí. [cit. 2011-02-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf>.

¹⁵⁰ Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online]. Metodické doporučení č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí. [cit. 2011-02-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf>.

vystavena, je nejčastěji kvalifikována jako přestupek proti občanskému soužití. Většina incidentů, které se odehrávají za zavřenými dveřmi bytů a mají charakter domácího násilí, je policií kvalifikována jako přestupky.¹⁵¹

- **Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád** – v rámci občanského soudního řízení je k ochraně obětí domácího násilí upraveno speciální předběžné opatření soudu. Na základě § 76b odst. 1 je soud oprávněn nařídit předběžné opatření na ochranu osoby (oběti domácího násilí), jejíž život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost jsou vážným způsobem ohroženy jednáním jiné osoby (pachatele domácího násilí).¹⁵²
- **Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník** – konkrétní trestněprávní ochranu nezletilých dětí zajišťuje § 198, o trestném činu týrání svěřené osoby. Jednání pachatele, který se dopouští domácího násilí, může být posuzováno zejména jako naplnění skutkové podstaty některého z následujících trestných činů: týrání osoby žijící ve společném obydlí, ublížení na zdraví, vražda, omezování osobní svobody, vydírání, útisk, znásilnění, sexuální nátlak, neoprávněné používání cizí věci, neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru, nebezpečné vyhrožování, nebezpečné pronásledování.¹⁵³

1.9 Pomoc obětem domácího násilí

1.9.1 Vykázání

Významnou změnou, posilující ochranu obětí domácího násilí, je zavedení institutu vykázání z bytu osoby, která činí společné soužití s blízkou osobou nesnesitelným tím, že tuto osobu tělesně napadá, vyhrožuje ji tím nebo vykazuje chování zásadně poškozující psychické zdraví blízké osoby.¹⁵⁴

¹⁵¹ BEDNÁŘOVÁ, Z., MACKOVÁ, K., PROKEŠOVÁ, H. *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí*. Praha, MPSV, 2006. ISBN 80-86878-50-3. s. 90-91.

¹⁵² Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online]. Metodické doporučení č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí. [cit. 2011-02-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf>.

¹⁵³ Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online]. Metodické doporučení č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí. [cit. 2011-02-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf>.

¹⁵⁴ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0. s. 56.

Dnem 1. ledna 2007 nabyl účinnosti zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Změna spočívá v rozšíření dosavadního oprávnění policisty, který je v případech domácího násilí oprávněn rozhodnout o vykazání násilné osoby ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj.¹⁵⁵

Vykázání v České republice je nově upraveno s platností od 1. 1. 2009 v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, konkrétně v § 44 až 47 „Oprávnění vykazat z bytu nebo domu i z jeho bezprostředního okolí“. Vykázání na žádost blízké osoby uloží soud a taktéž má možnost uložit zákaz pobývání na určitých místech a vyhledávání kontaktu s obětí domácího násilí.¹⁵⁶

V roce 2009 eviduje 15 intervenčních center sdružených v Asociaci IC v ČR celkem 778 policejních vykazání, z toho v Jihočeském kraji 35 vykazání. V období 1. 1. – 31. 12. 2008 bylo evidováno 679 vykazání, z toho v Jihočeském kraji 37 vykazání.¹⁵⁷

1.9.2 Intervenční centra

Zákon č. 135/2006 Sb. zřídil v České republice od 1. ledna 2007 na úrovni krajů intervenční centra, která mají mít klíčovou roli v systému řešení domácího násilí. Jejich úkolem je poskytovat fundovanou sociální, psychologickou a právní pomoc konkrétním osobám, které jsou ohroženy domácím násilím. Kromě toho mají intervenční centra plnit i informační a koordinační úkoly ve vztazích mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, zdravotnickými zařízeními, policií a soudy. Ačkoliv jsou intervenční centra součástí systému, který počíná intervencí státu policejním vykazáním násilníka, může se ohrožená osoba i kdokoli jiný obrátit na intervenční centrum se žádostí o pomoc přímo.¹⁵⁸

Zákonná úprava intervenčních center je zakotvena v samostatném ustanovení § 60 a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. V souladu s § 72 se sociální služby

¹⁵⁵ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.

¹⁵⁶ ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0. s. 56.

¹⁵⁷ *Domácí násilí*. [online]. Statistika. Vykázání v roce 2009. [cit. 2011-01-25]. Bílý kruh bezpečí. 2007. Dostupné z: <<http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/statistiky/vykazani-v-cr-v-roce-2009/r214>>.

¹⁵⁸ CONWAYOVÁ, H. L. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01550-7. s. 90.

intervenčních center poskytují bez úhrady.¹⁵⁹ Mezi základní služby, které intervenční centrum poskytuje, patří sociálně terapeutické činnosti a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Osobám ohroženým je také zprostředkována následná pomoc (sociální, psychologické, právní povahy, a případně zprostředkování ubytování v azylových domech). Význam intervence nespočívá pouze v jejím účinku na bezprostřední poruchy a potíže, ale v tom, že snižuje pravděpodobnost, že v budoucím životě bude mít dítě velké problémy.¹⁶⁰

Krizová intervence by měla přinést oběti úlevu a pomoci jí najít nejbližší kroky, které jsou pro ni přijatelné a které povedou ke zmírnění následků domácího násilí nebo k jeho řešení.¹⁶¹

1.9.3 Orgány sociálně-právní ochrany dětí

Děti, které jsou přímou nebo nepřímou obětí domácího násilí náleží do okruhu ohrožených dětí, na které se zaměřuje sociálně-právní ochrana dětí. V první řadě jsou orgány SPOD povinny děti ohrožené domácím násilím vyhledávat a vést je ve své evidenci. Příslušným orgánem SPOD je obecní úřad obce s rozšířenou působností podle místa trvalého pobytu dítěte.¹⁶²

Po zjištění případu ohrožení dítěte domácím násilím musí příslušný orgán SPOD situaci v rodině blíže prověřit a posoudit, která další opatření na ochranu dítěte je žádoucí podniknout. Prvotním úkolem je projednání celé záležitosti s rodiči, provedení pohovoru s dítětem v závislosti na věku a stupni jeho rozumové vyspělosti, provedení návštěvy a sociálního šetření v místě bydliště dítěte a poskytnutí či zprostředkování odborné poradenské pomoci rodičům a dítěti podle konkrétních potřeb.¹⁶³

¹⁵⁹ Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online]. Metodické doporučení č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí. [cit. 2011-02-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf>.

¹⁶⁰ ELLIOTT, J., PLACE, M. *Dítě v nesnázích. Prevence, příčiny, terapie*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0182-0. s. 96.

¹⁶¹ BEDNÁŘOVÁ, Z. a kol. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0. s. 49.

¹⁶² Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online]. Metodické doporučení č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí. [cit. 2011-02-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf>.

¹⁶³ Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online]. Metodické doporučení č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí. [cit. 2011-02-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf>.

Pomoc dětem, které vyrůstaly v rodině, kde se projevovalo násilí, je velmi podobná přístupu k dětem, které se staly oběťmi zneužívání. Intervence se zaměřuje na tři oblasti:¹⁶⁴

1. Rodina (porozumět fungování jednotlivých členů rodiny, znát jejich vlastní osobnostní historii, názory, pocity a chování vůči dítěti)
2. Práce s dítětem (začíná, až když je dítě již mimo akutní ohrožení, kladení otázek, zkoumání názorů)
3. Prostředí, v němž dítě žije (odstranění zdroje dalšího násilí či zneužívání, vytvoření pozitivních vztahů)

V případech domácího násilí je zvláště důležité klást důraz na mezioborovou spolupráci. V rámci řešení těchto případů je nezbytná úzká součinnost a vzájemná výměna informací mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí a intervenčními centry. Role orgánů SPOD v případech domácího násilí v rodině s nezletilým dítětem je nepopiratelná a nepřenositelná vzhledem ke skutečnosti, že dítě jako přímá oběť domácího násilí i dítě svědek domácího násilí je vždy ohroženým dítětem.¹⁶⁵

¹⁶⁴ ELLIOTT, J., PLACE, M. *Dítě v nesnázích. Prevence, příčiny, terapie*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0182-0. s. 95.

¹⁶⁵ Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online]. Metodické doporučení č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí. [cit. 2011-02-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf>.

2. Cíl práce a hypotézy

2.1 Cíl práce

Cílem práce je zjištění, zda se v Jihočeském kraji odehrává domácí násilí převážně v rodinách s dětmi.

Dalším cílem je posoudit, zda vůbec a jaký vliv má přítomnost domácího násilí v rodině na psychický vývoj dítěte.

Dílním cílem je vysvětlení základních pojmů v problematice domácího násilí.

2.2 Hypotézy

Hypotéza I.

předpokládá, že:

„V Jihočeském kraji se odehrává domácí násilí v 80 % domácnostech s dětmi.“

Hypotéza II.

předpokládá, že:

„Přítomnost domácího násilí v rodině způsobuje u dětí psychické problémy, které musí být řešeny odborníkem.“

3. Metodika práce

Ke sběru dat byl použit kvantitativní výzkum v podobě dotazníkového šetření. Nástrojem sběru dat byl tedy dotazník obsahující celkem 8 otázek, který byl adresován pracovníkům orgánů sociálně-právní ochrany dětí 17 obecních úřadů obcí s rozšířenou působností v Jihočeském kraji, konkrétně Magistrátu města České Budějovice, Městským úřadům měst Český Krumlov, Blatná, Dačice, Jindřichův Hradec, Kaplice, Milevsko Písek, Prachatice, Soběslav, Strakonice, Tábor, Trhové Sviny, Třeboň, Týn nad Vltavou, Vimperk a Vodňany. Dotazník byl poslán elektronicky na vedoucí pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí uvedených úřadů. Dotazníkové šetření proběhlo během měsíců prosince 2010 a ledna 2011. Návratnost dotazníků byla 100 %.

Dalším východiskem byla statistika Intervenčního centra pro osoby ohrožené domácím násilím při Diecézní charitě České Budějovice, které koordinuje pomoc obětem domácího násilí v Jihočeském kraji a vede výkazy obsahující údaje o vyskytujícím se domácím násilím v domácnostech, kde žijí nezletilé děti. Statistické údaje jsou zasílány za každý měsíc na Oddělení sociálně-právní ochrany dětí Krajského úřadu Jihočeského kraje. Uvedené statistiky byly použity pro zpracování bakalářské práce.

Jak v rámci dotazníkového šetření, tak sběru dat ze statistiky Intervenčního centra České Budějovice, se údaje týkaly výskytu domácího násilí a nezletilých dětí přítomných domácího násilí v letech 2008 a 2009.

Odpovědi na otázky byly následně zpracovány do tabulek a grafů pomocí tabulkového editoru Microsoft Excel.

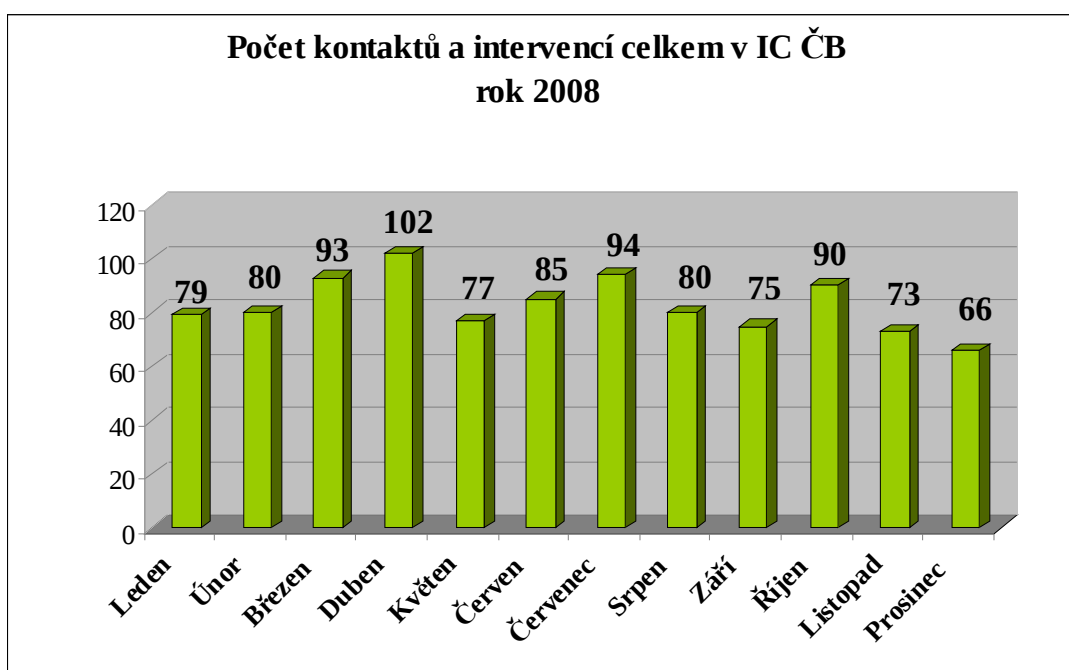
4. Výsledky

4.1 Statistika Intervenčního centra České Budějovice

V první části zhodnocení výsledků jsou porovnány údaje poskytnuté ze statistiky Intervenčního centra České Budějovice za léta 2008 a 2009. Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím zpracovává každý měsíc výkazy o počtu řešených případů domácího násilí. Případy domácího násilí, při nichž bylo využito institutu vykazání má povinnost ohlásit Intervenčnímu centru zasahující policista Policie ČR nejpozději do 24 hodin od vykazání násilné osoby ze společného obydlí. Celkové kontakty jsou tedy míněny jednak na základě ohlášení o vykazání nebo zákazu vstupu, tak i kontakty s klientelou, tzn. ohroženými osobami domácím násilím, které se samy obrátily na Intervenční centrum. Veškerými kontakty jsou míněny jak osobní setkání v Intervenčním centru, tak telefonické nebo písemné kontakty.

V roce 2008 bylo celkem evidováno 994 kontaktů s klienty. Suma všech kontaktů zahrnuje jak jednorázové kontakty, kdy práce s uživatelem nepřesáhla více jak 30 minut, tak i intervence, kdy byla poskytnuta služba uživateli ze strany Intervenčního centra v délce více než 30 minut. Počet navázaných kontaktů v průběhu roku naznačuje graf č. 1.

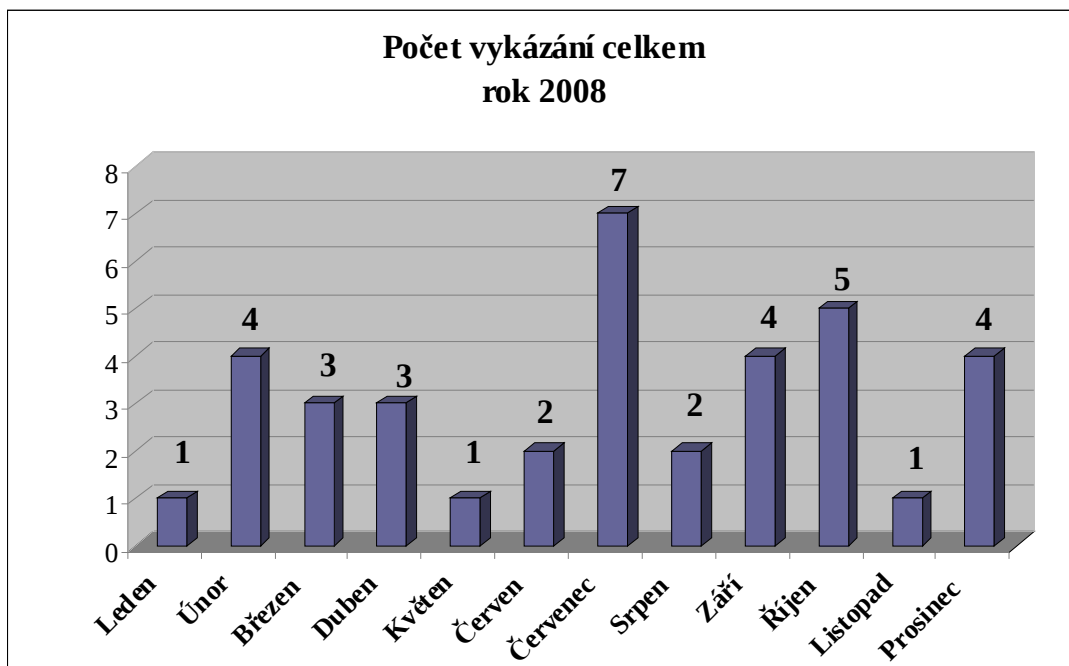
Graf č. 1 – Počet kontaktů a intervencí v IC ČB v roce 2008:

Zdroj: údaje ze statistiky IC ČB

Počet vykázaní v roce 2008, která byla Intervenčnímu centru oznámena Policií ČR, bylo celkem 37. Ve všech případech byli vykázáni jako násilné osoby muži. Počty vykázaní v průběhu roku 2008 jsou obsaženy v grafu č. 2.

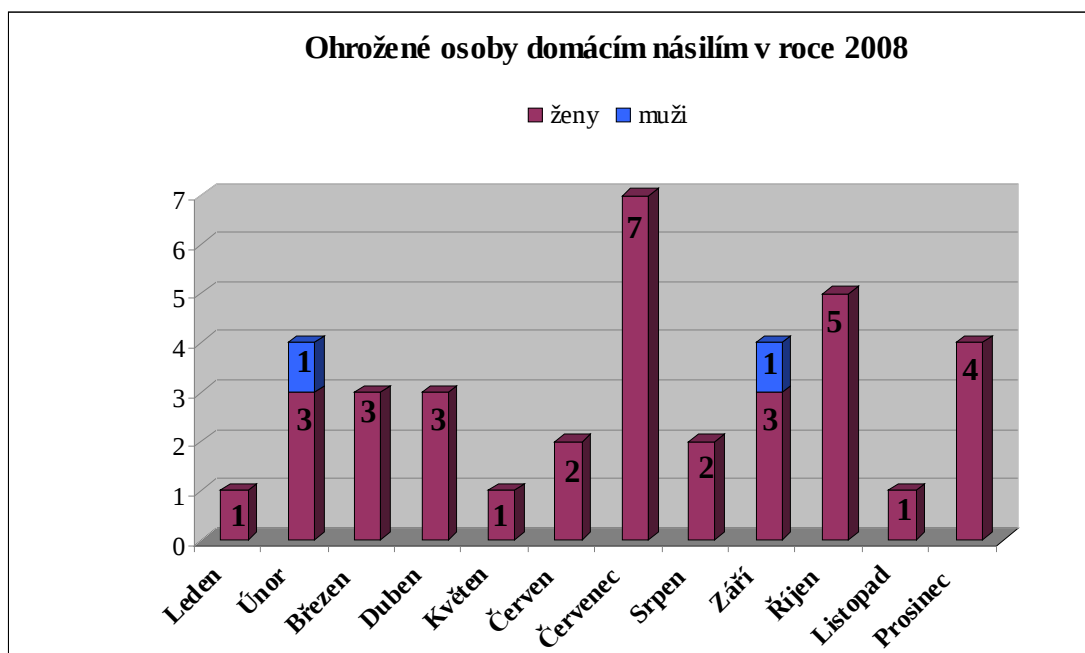
Graf č. 2 – Počet vykázaní evidových IC ČB v roce 2008:

Zdroj: údaje ze statistiky IC ČB

Jako přímé ohrožené osoby v domácnostech s vykááním násilné osoby bylo Intervenčním centrem pro pomoc obětem domácího násilí v roce 2008 evidováno 37 osob, z toho 35 žen a 2 muži. Vztah mezi násilnou a ohroženou osobou byl ve většině případů manželský (celkem 20 případů), dále se jednalo o druha a družku (10 případů), rozvedené manžele (1 případ) a vztahy mezigenerační – zletilé dítě a rodič (6 případů). Počty ohrožených osob evidovaných v průběhu roku 2008 ukazuje graf č. 3.

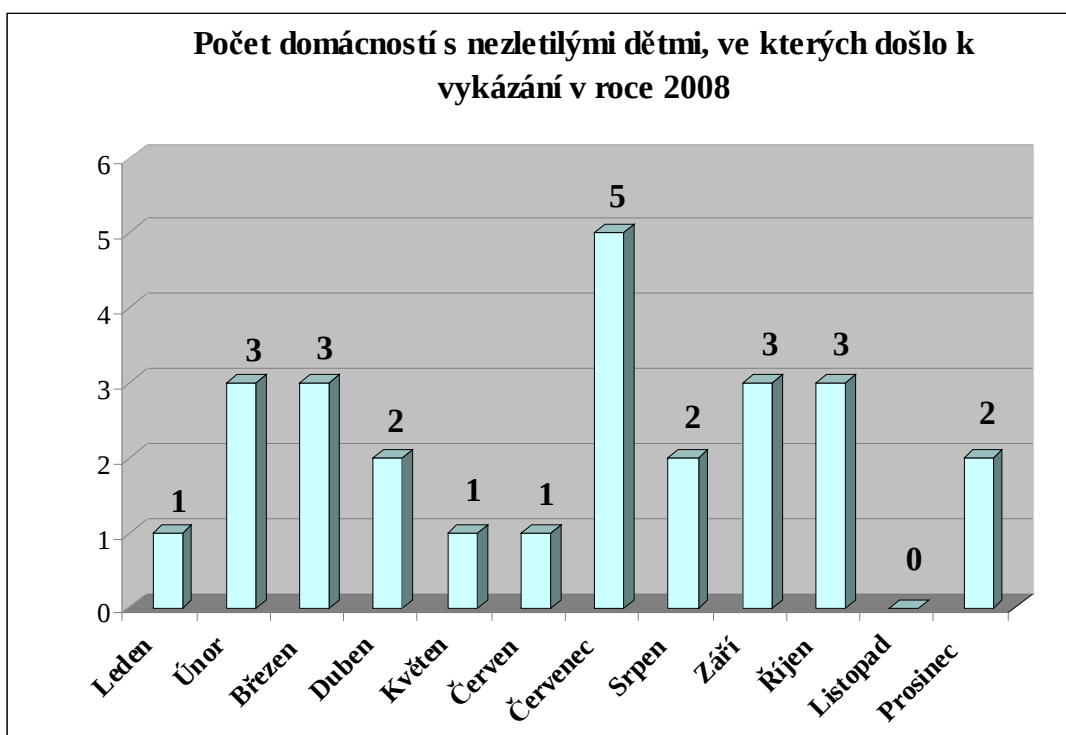
Graf č. 3 – Ohrožené osoby domácím násilím evidované IC ČB v roce 2008:

Zdroj: údaje ze statistiky IC ČB

V evidenci Intervenčního centra se zaznamenává počet domácností s nezletilými dětmi, ve kterých došlo k vykazání násilné osoby z celkového počtu všech domácností s vykazáním. V roce 2008 ve statistickém zpracování Intervenčního centra bylo takových domácností celkem 26.

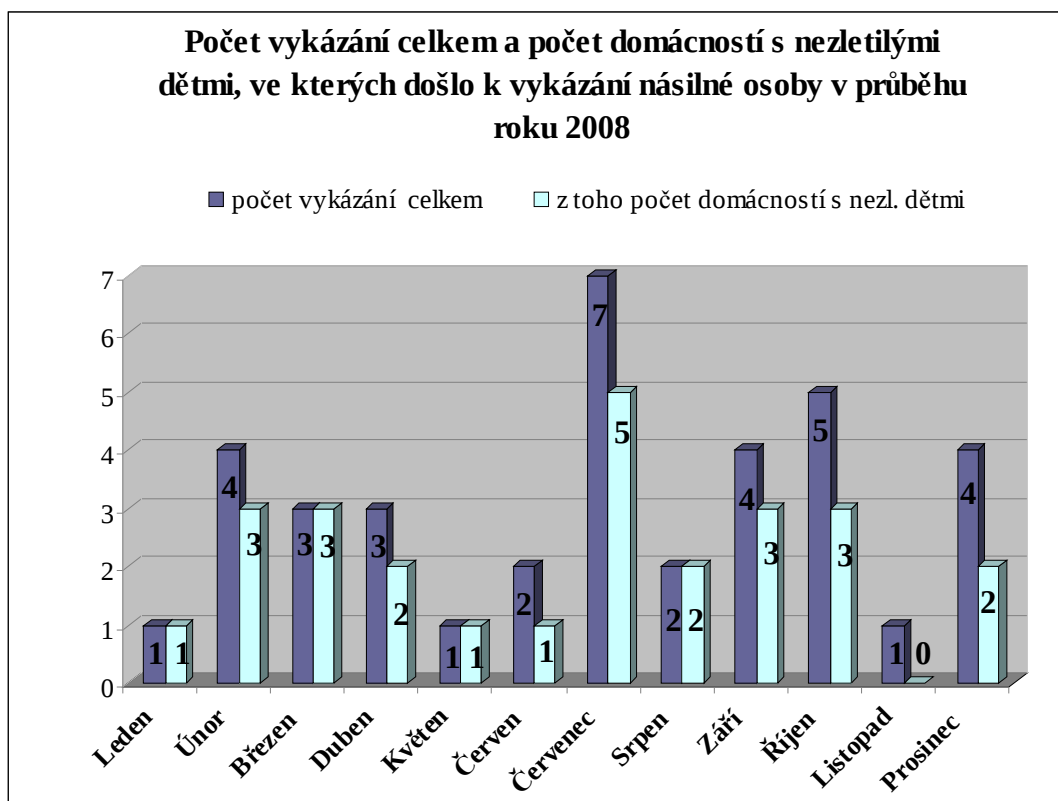
Graf č. 4 – Počet domácností s nezletilými dětmi v roce 2008:

Zdroj: údaje ze statistiky IC ČB

Srovnání počtu všech domácností s vykazáním násilné osoby a domácností, ve kterých byly přítomny nezletilé děti, naznačuje graf č. 5.

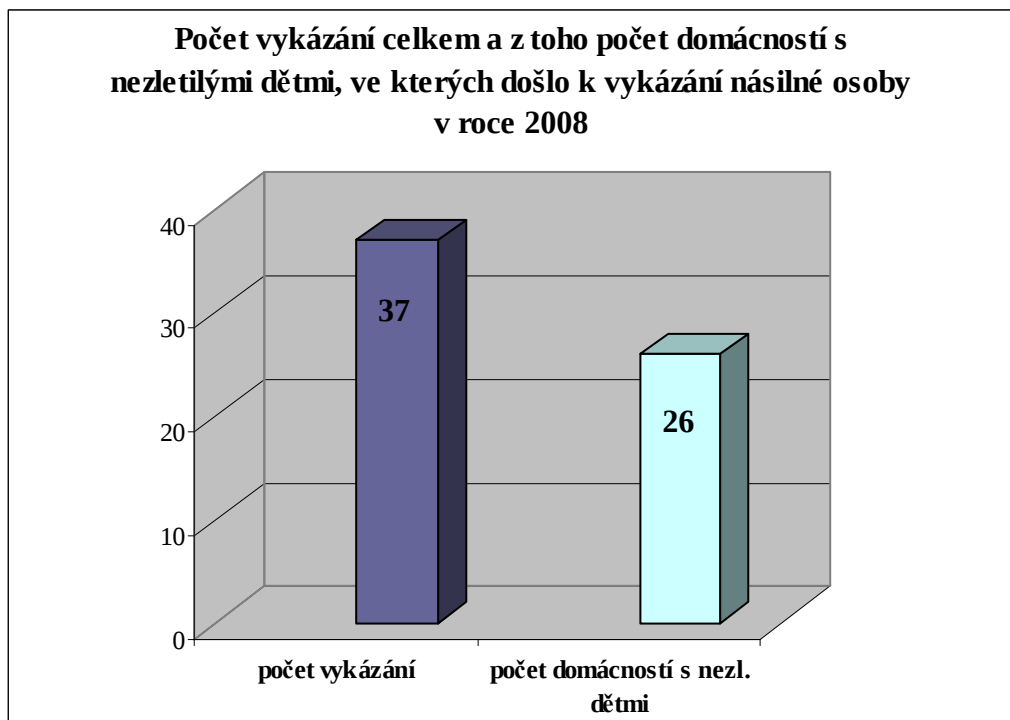
Graf č. 5 – Počet vykazání celkem a počet domácností s nezletilými dětmi v průběhu roku 2008:

Zdroj: údaje ze statistiky IC ČB

Celkový počet vykázání násilné osoby z domácností v roce 2008 a z toho počet domácností s nezletilými dětmi udává graf č. 6.

Graf č. 6 – Počet vykázání a z toho počet domácností s nezletilými dětmi, ve kterých došlo k vykázání celkem za rok 2008:

Zdroj: údaje ze statistiky IC ČB

Údaje o počtu vykázaní z domácností hlášených Intervenčnímu centru za každý měsíc roku 2008 a počtu domácností, ve kterých došlo k vykázaní násilné osoby a zároveň zde byly přítomny nezletilé děti jsou obsaženy v tabulce č. 1. Údaje v tabulce rovněž udávají procentuální zastoupení rodin s nezletilými dětmi, ve kterých došlo k vykázaní v průběhu roku 2008, včetně celkového počtu vykázaní násilných osob z domácností, celkového počtu domácností s nezletilými dětmi a průměrné procentuální zastoupení těchto domácností za rok 2008.

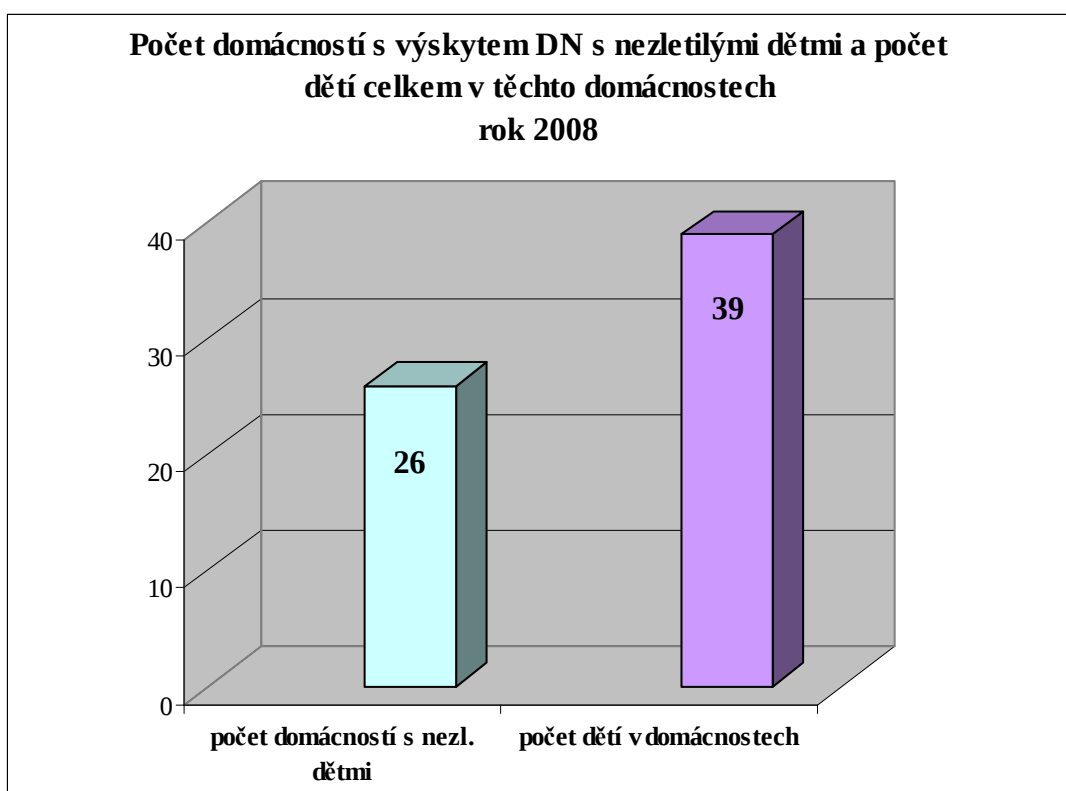
Tabulka č. 1 – Počet vykázaní z domácností celkem a počet domácností s dětmi v roce 2008:

2008	Počet vykázaní	Z toho počet domácností s dětmi	Počet domácností s dětmi v %
Leden	1	1	100 %
Únor	4	3	75 %
Březen	3	3	100 %
Duben	3	2	67 %
Květen	1	1	100 %
Červen	2	1	50 %
Červenec	7	5	71 %
Srpen	2	2	100 %
Září	4	3	75 %
Říjen	5	3	60 %
Listopad	1	0	0 %
Prosinec	4	2	50 %
celkem	37	26	70 %

Zdroj: údaje ze statistiky IC ČB

Graf č. 7 udává jednak počet domácností s nezletilými dětmi, ve kterých došlo v roce 2008 k vykazání násilné osoby, tak počet dětí v těchto domácnostech. Z celkového počtu domácností evidovaných Intervenčním centrem, kterých bylo v roce 2008 celkem 26, žilo v těchto domácnostech celkem 39 nezletilých dětí.

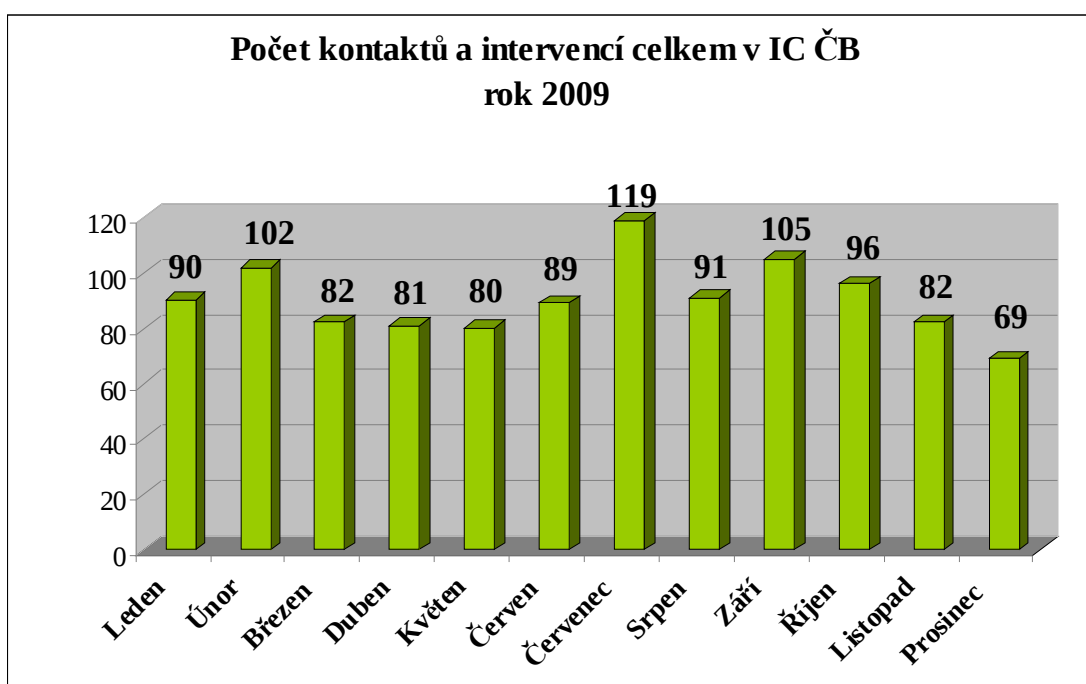
Graf č. 7 – Počet domácností s nezletilými dětmi a počet dětí v domácnostech celkem v roce 2008:

Zdroj: údaje ze statistiky IC ČB

V roce 2009 bylo celkem evidováno v Intervenčním centru České Budějovice 1086 kontaktů s klienty. Počet všech kontaktů zahrnuje jak jednorázové kontakty, kdy práce s uživatelem nepřesáhla více jak 30 minut, tak i intervence, kdy byla poskytnuta služba uživateli ze strany Intervenčního centra v délce více než 30 minut. Počet navázaných kontaktů v průběhu roku 2009 naznačuje graf č. 8.

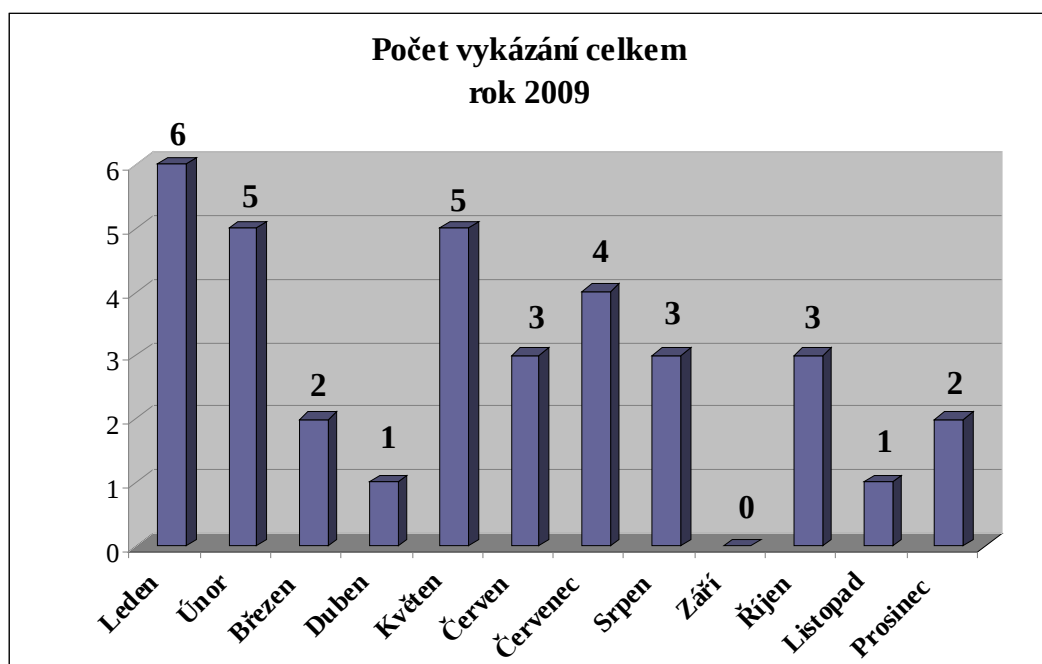
Graf č. 8 – Počet kontaktů a intervencí v IC ČB v roce 2009:

Zdroj: údaje ze statistiky IC ČB

Počet vykázaní v roce 2009, která byla Intervenčnímu centru oznámena Policií ČR, bylo celkem 35, tedy o dva případy méně než v roce 2008. Ve všech případech byli vykázaní, stejně jako v roce 2008, jako násilné osoby muži. Počty vykázaní v průběhu roku 2009 jsou obsaženy v grafu č. 9.

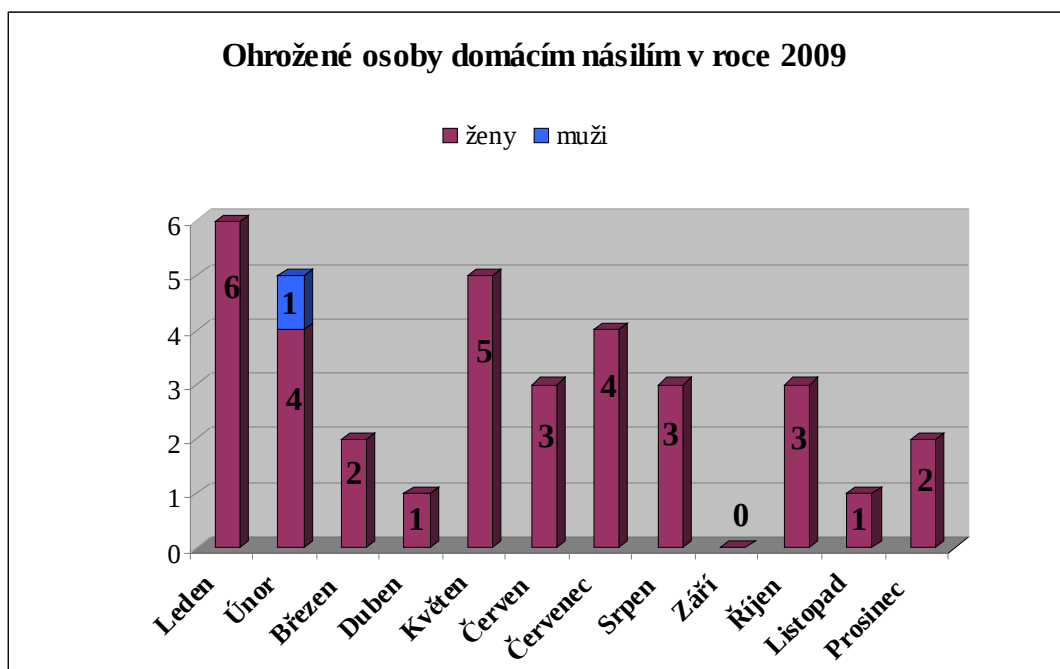
Graf č. 9 – Počet vykázaní evidových IC ČB v roce 2009:

Zdroj: údaje ze statistiky IC ČB

Jako ohrožené osoby v domácnostech s vykázaním násilné osoby bylo Intervenčním centrem pro pomoc obětem domácího násilí v roce 2009 evidováno 35 osob, z toho 34 žen a 1 muž. Vztah mezi násilnou a ohroženou osobou byl ve většině případů jako v roce 2008 manželský (celkem 16 případů), dále se jednalo o druha a družku (12 případů), rozvedené manžele (3 případy) a také jako v předchozím roce vztahy mezigenerační – zletilé dítě a rodič (4 případy). Počty ohrožených osob evidovaných v průběhu roku 2009 ukazuje graf č. 10.

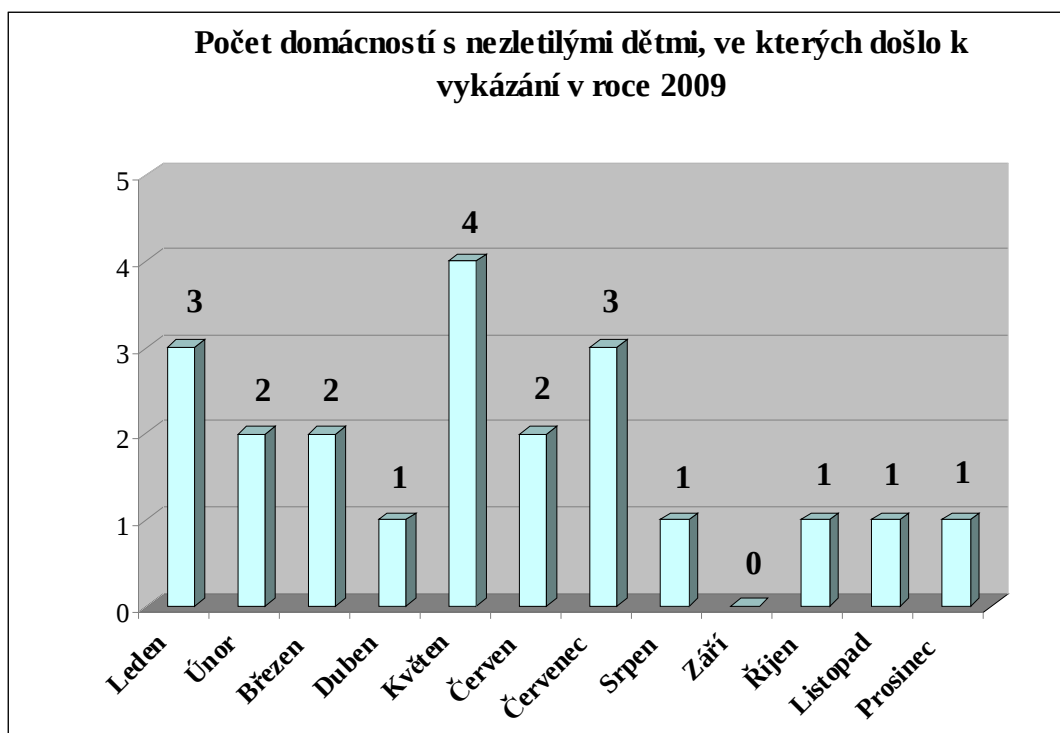
Graf č. 10 – Ohrožené osoby domácím násilím evidované IC ČB v roce 2009:

Zdroj: údaje ze statistiky IC ČB

Počet domácností s nezletilými dětmi, ve kterých došlo k vykázání násilné osoby z celkového počtu všech domácností s vykázáním, bylo v roce 2009 ve statistickém zpracování Intervenčního centra celkem 21, průběh v roce 2009 naznačuje graf č. 11.

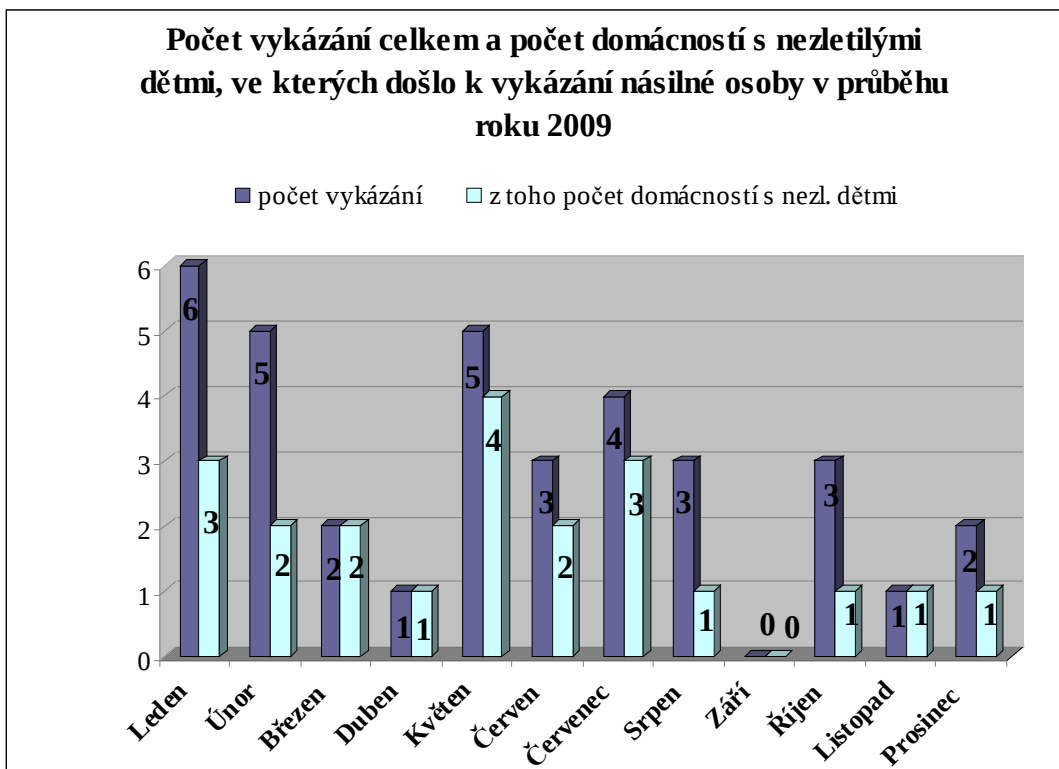
Graf č. 11 – Počet domácností s nezletilými dětmi v roce 2009:

Zdroj: údaje ze statistiky IC ČB

Srovnání počtu všech domácností s vykazáním násilné osoby a domácností, ve kterých byly přítomny nezletilé děti v průběhu roku 2009, naznačuje graf č. 12.

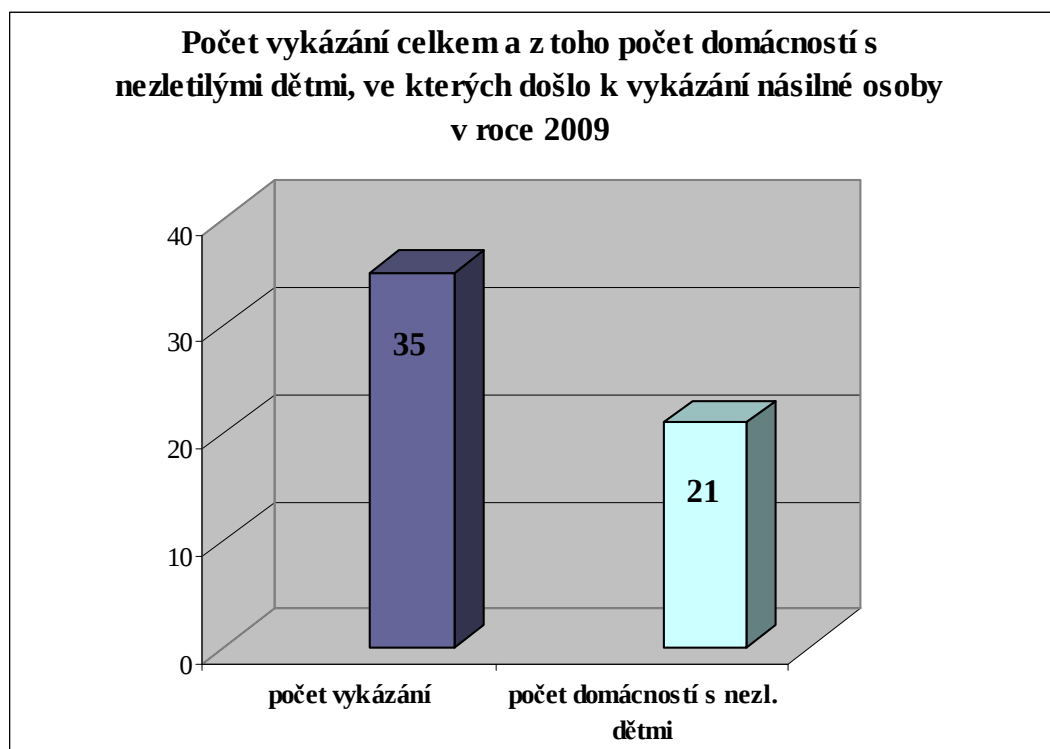
Graf č. 12 – Počet vykazání celkem a počet domácností s nezletilými dětmi v průběhu roku 2009:

Zdroj: údaje ze statistiky IC ČB

Celkový počet vykázaní násilné osoby z domácností v roce 2009 a z toho počet domácností s nezletilými dětmi udává graf č. 13.

Graf č. 13 – Počet vykázaní a z toho počet domácností s nezletilými dětmi, ve kterých došlo k vykázaní celkem za rok 2009:

Zdroj: údaje ze statistiky IC ČB

Údaje o počtu vykázaní z domácností hlášených Intervenčnímu centru České Budějovice za každý měsíc roku 2009 a počtu domácností, ve kterých došlo k vykázaní násilné osoby a zároveň zde byly přítomny nezletilé děti jsou obsaženy v tabulce č. 2. Údaje v tabulce rovněž udávají procentuální zastoupení rodin s nezletilými dětmi, ve kterých došlo k vykázaní v průběhu roku 2009, včetně celkového počtu vykázaní násilných osob z domácností, celkového počtu domácností s nezletilými dětmi a průměrné procentuální zastoupení těchto domácností za rok 2009.

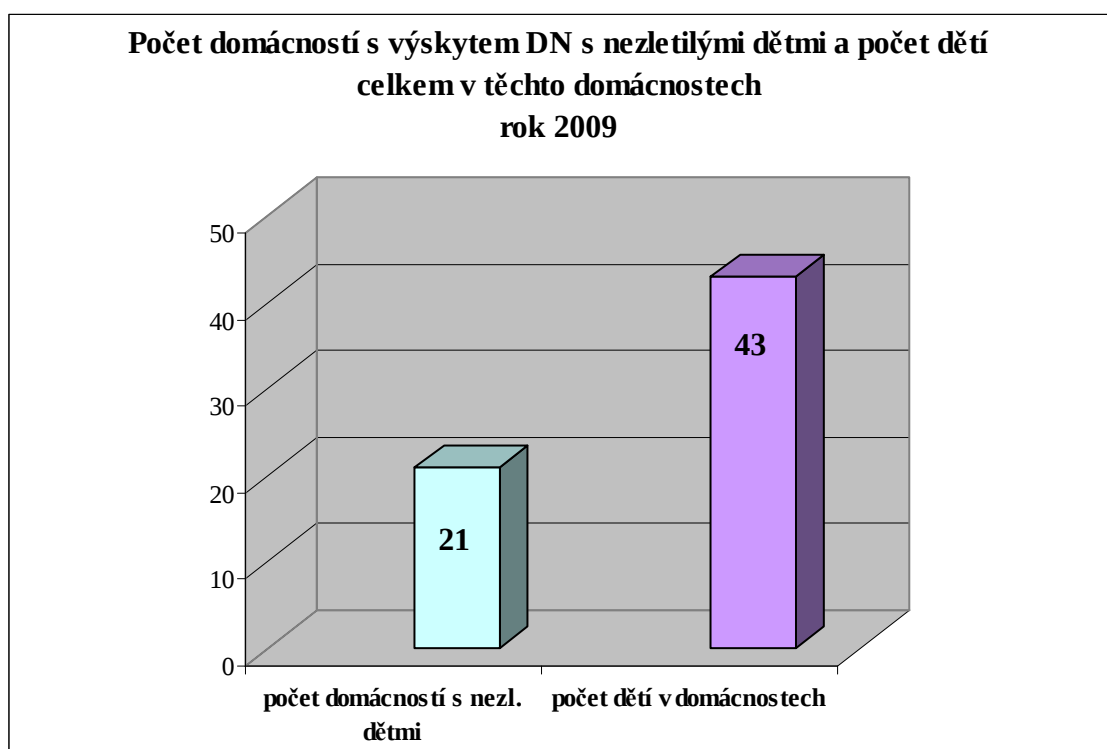
Tabulka č. 2 – Počet vykázaní z domácností celkem a počet domácností s dětmi v roce 2009:

2009	Počet vykázaní	Počet domácností s dětmi	Počet domácností s dětmi v %
Leden	6	3	50 %
Únor	5	2	40 %
Březen	2	2	100 %
Duben	1	1	100 %
Květen	5	4	80 %
Červen	3	2	67 %
Červenec	4	3	75 %
Srpen	3	1	33 %
Září	0	0	0 %
Říjen	3	1	33 %
Listopad	1	1	100 %
Prosinec	2	1	50 %
celkem	35	21	60 %

Zdroj: údaje ze statistiky IC ČB

Graf č. 14 udává jednak počet domácností s nezletilými dětmi, ve kterých došlo v roce 2009 k vykazání násilné osoby, tak počet dětí v těchto domácnostech. Z celkového počtu domácností evidovaných Intervenčním centrem, kterých bylo v roce 2009 celkem 21, žilo v těchto domácnostech celkem 43 nezletilých dětí.

Graf č. 14 – Počet domácností s nezletilými dětmi a počet dětí v domácnostech celkem v roce 2008:

Zdroj: údaje ze statistiky IC ČB

4.2 Údaje obecních úřadů obcí s rozšířenou působností v Jihočeském kraji

Ve druhé části bakalářské práce byly výsledky zpracovány dle rozeslaného dotazníku, z něhož se podařilo na základě odpovědí na stanovené otázky získat údaje ze statistik obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. Z daných údajů lze zjistit počty případů domácího násilí, kterého byly přítomny nezletilé děti a které byly řešeny orgány sociálně-právní ochrany dětí.

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností prostřednictvím orgánu sociálně-právní ochrany dětí jsou hlavním a důležitým článkem v systému ochrany dětí. Jejich povinností je vyhledávat ohrožené nezletilé děti a poté dále sledovat nepříznivé vlivy, které na ně působí. Mezi ohrožené děti patří kromě dětí týraných, zneužívaných a zanedbávaných také děti ohrožené domácím násilím, a to i v případě, kdy se násilí v rodině odehrává mezi jejich rodiči.

Veškeré údaje, které úřady poskytly, zjistily jednak z vlastní činnosti, oznámením od jiného orgánu sociálně-právní ochrany dětí, obdržením oznámení od Policie ČR, upozorněním jiné fyzické osoby nebo subjektu, na základě žádosti rodiče dítěte o poskytnutí pomoci a samozřejmě také od subjektů, které mají oznamovací povinnost dle § 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, jako jsou školy, školská zařízení nebo zdravotnická zařízení.

Návratnost dotazníku byla 100 %. Na základě zjištěných údajů ze statistiky a poskytnutých z evidence dětí vedených u orgánů sociálně-právní ochrany dětí byl dále vyhodnocen vliv přítomnosti domácího násilí v rodině na psychický vývoj nezletilých dětí.

Otázka č. 1: Uveďte počet domácností, kde se odehrálo domácí násilí v přítomnosti nezletilého dítěte.

Tabulka č. 3 – Počet domácností s DN v přítomnosti nezletilého dítěte:

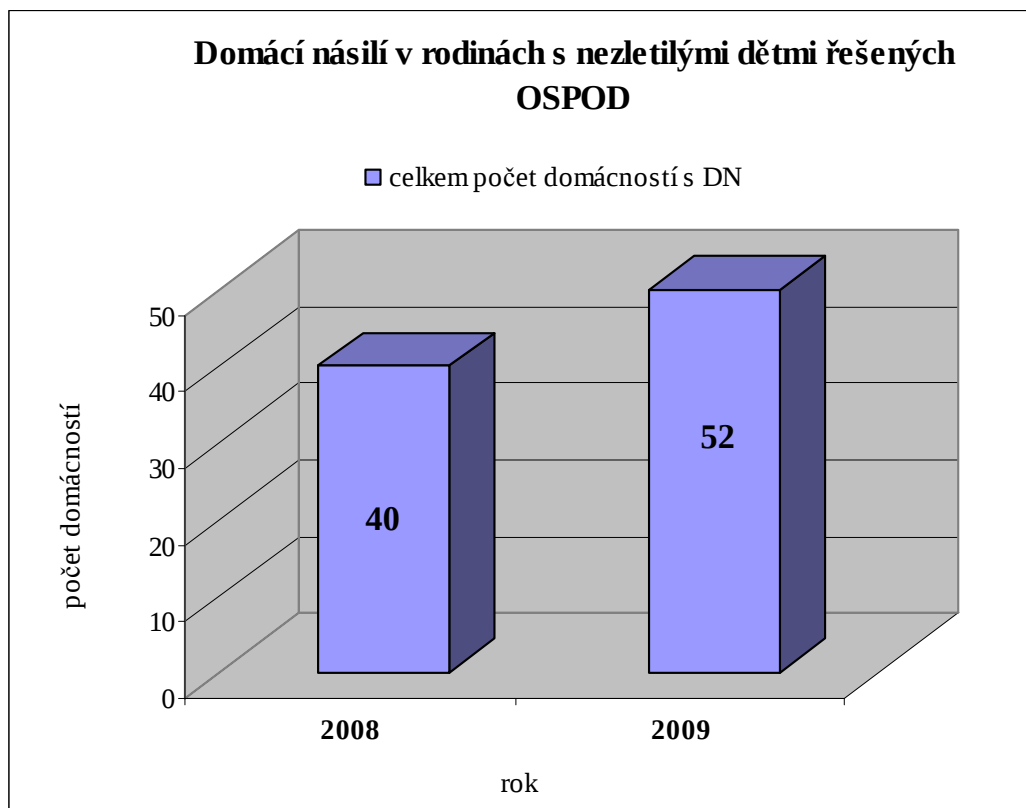
Obec s rozšířenou působností	2008	2009
Blatná	5	0
České Budějovice	6	12
Český Krumlov	0	3
Dačice	1	0
Jindřichův Hradec	2	3
Kaplice	0	8
Milevsko	3	1
Písek	9	5
Prachatice	4	11
Soběslav	0	0
Strakonice	4	4
Tábor	1	2
Trhové Sviny	1	0
Třeboň	1	1
Týn nad Vltavou	0	1
Vimperk	0	1
Vodňany	3	0
celkem	40	52

Zdroj: údaje OÚ obcí s rozšířenou působností JČK

V tabulce č. 3 jsou získány údaje o počtech domácností na území správního obvodu příslušného úřadu s rozšířenou působností, kde se odehrálo domácí násilí, a ve kterých žily nezletilé děti. Celkový počet takových domácností v Jihočeském kraji v roce 2008 na základě uvedených údajů z dotazníku byl 40 případů domácího násilí, v roce 2009 dle výsledků z dotazníku 52 případů domácího násilí. V roce 2009 tedy vzrostl počet případů domácího násilí o 12.

V grafu č. 15 je znázorněn graficky počet domácností celkem v letech 2008 a 2009, kde se odehrálo domácího násilí v přítomnosti nezletilých dětí, a tudíž byly uvedené případy řešeny orgány sociálně-právní ochrany dětí.

Graf č. 15 – Domácí násilí v rodinách s nezletilými dětmi:

Zdroj: údaje OÚ obcí s rozšířenou působností JČK

Otázka č. 2: Uveďte celkový počet dětí v domácnostech, kde se odehrálo domácí násilí.

Tabulka č. 4 – Počet dětí v domácnostech s DN:

Domácnosti s DN	2008	2009
počet dětí celkem	67	88
z toho chlapců	32	47
z toho dívek	35	41

Zdroj: údaje OÚ obcí s rozšířenou působností JČK

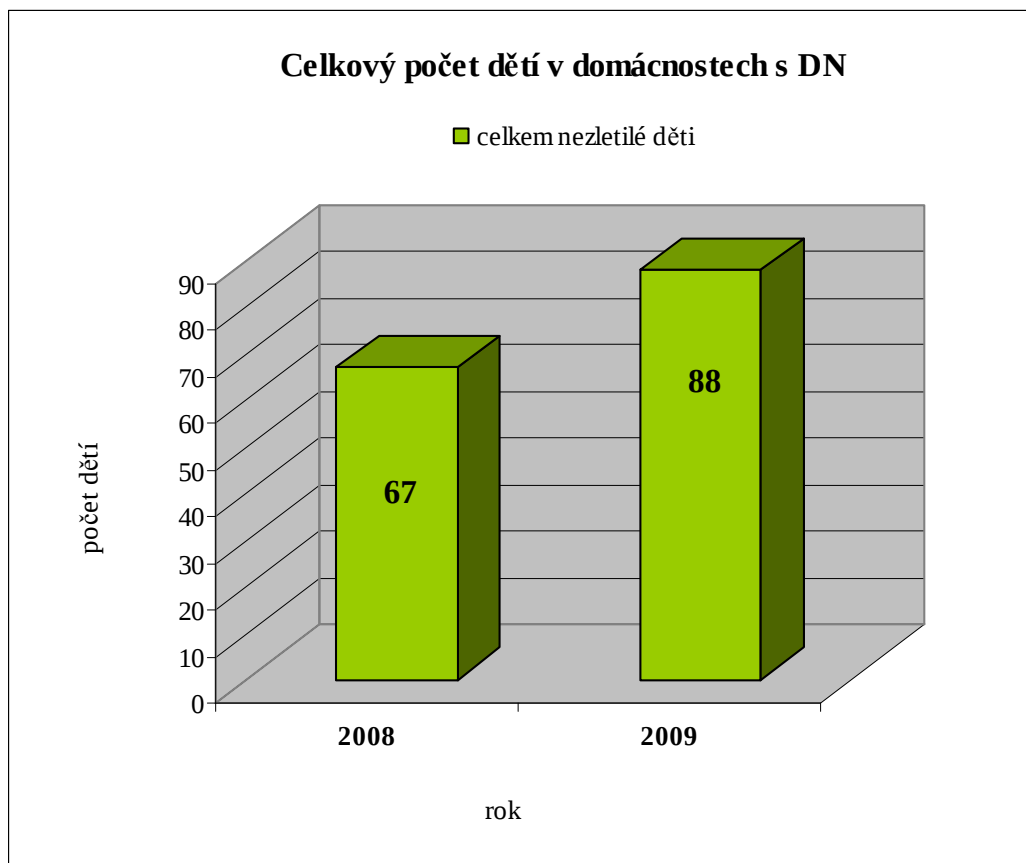
Na základě dodaných údajů z dotazníku bylo zjištěno, že celkový počet nezletilých dětí, které žily v domácnostech, kde se odehrálo domácí násilí, byl v roce 2008 v Jihočeském kraji 67, z toho bylo 32 chlapců a 35 dívek.

Celkový počet dětí v uvedených případech domácího násilí v roce 2009 byl 88, z toho bylo 47 chlapců a 41 dívek. Z údajů vyplývá, že počet dětí v roce 2009 vzrostl celkově o 21 dětí.

Pohlaví dětí je v domácnostech s výskytem domácího násilí zastoupeno rovnoměrně, v roce 2008 převažují mírně dívky nad chlapci, v roce 2009 naopak mírně převažují chlapci nad dívkami.

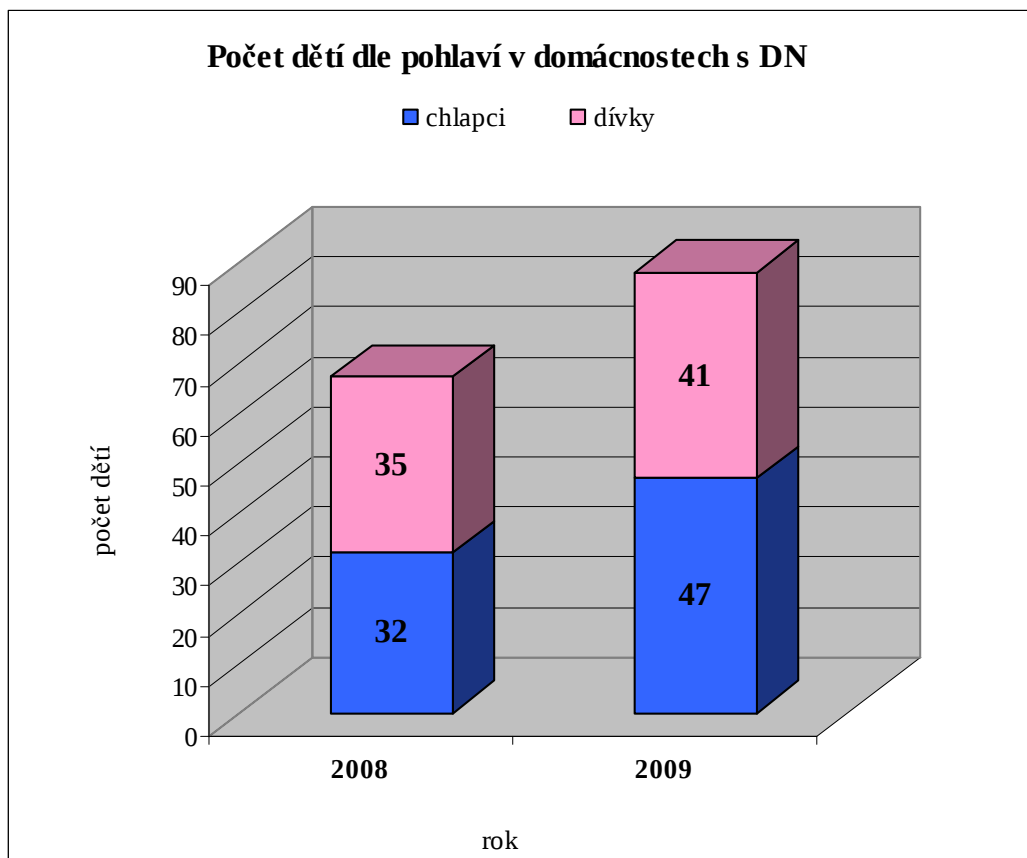
Graficky jsou znázorněny výše uvedené údaje v následujících grafech č. 16, č. 17, č. 18 a č. 19.

Graf č. 16 – Celkový počet dětí v domácnostech s DN:

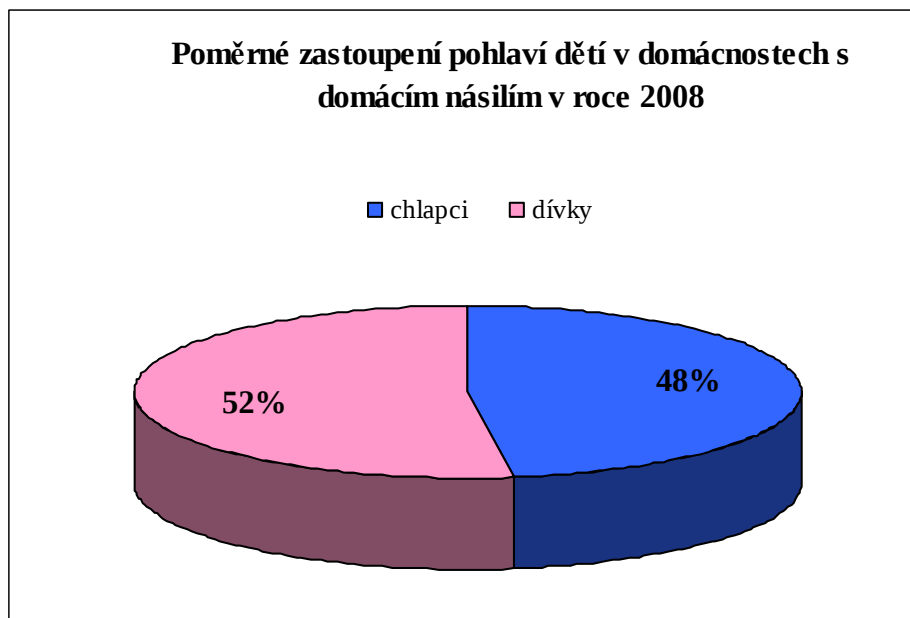
Zdroj: údaje OÚ obcí s rozšířenou působností JčK

Graf č. 17 – Zastoupení pohlaví dětí v domácnostech s DN:

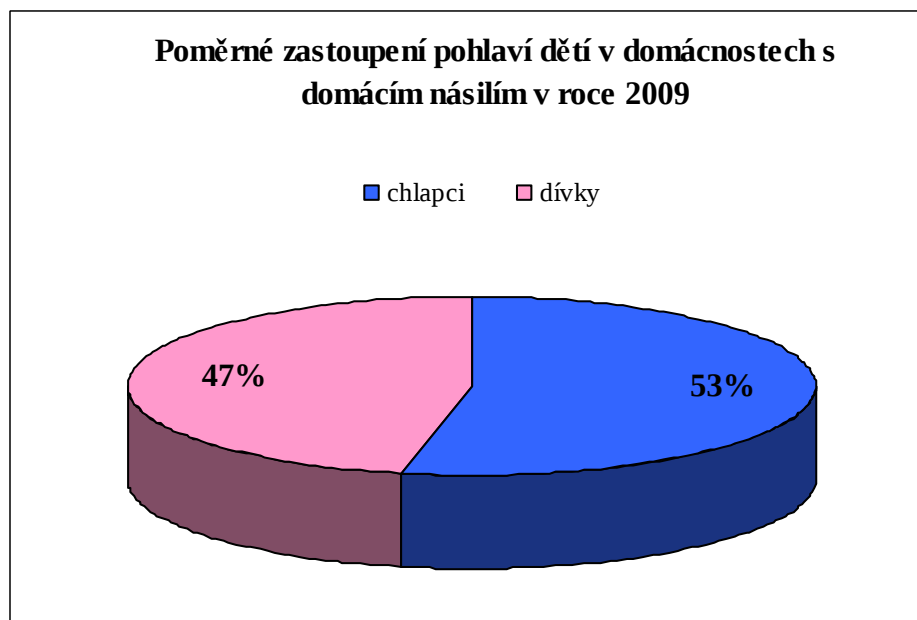
Zdroj: údaje OÚ obcí s rozšířenou působností JČK

Graf č. 18 – Poměrné zastoupení pohlaví dětí v % v domácnostech s domácím násilím v roce 2008:

Zdroj: údaje OÚ obcí s rozšířenou působností JČK

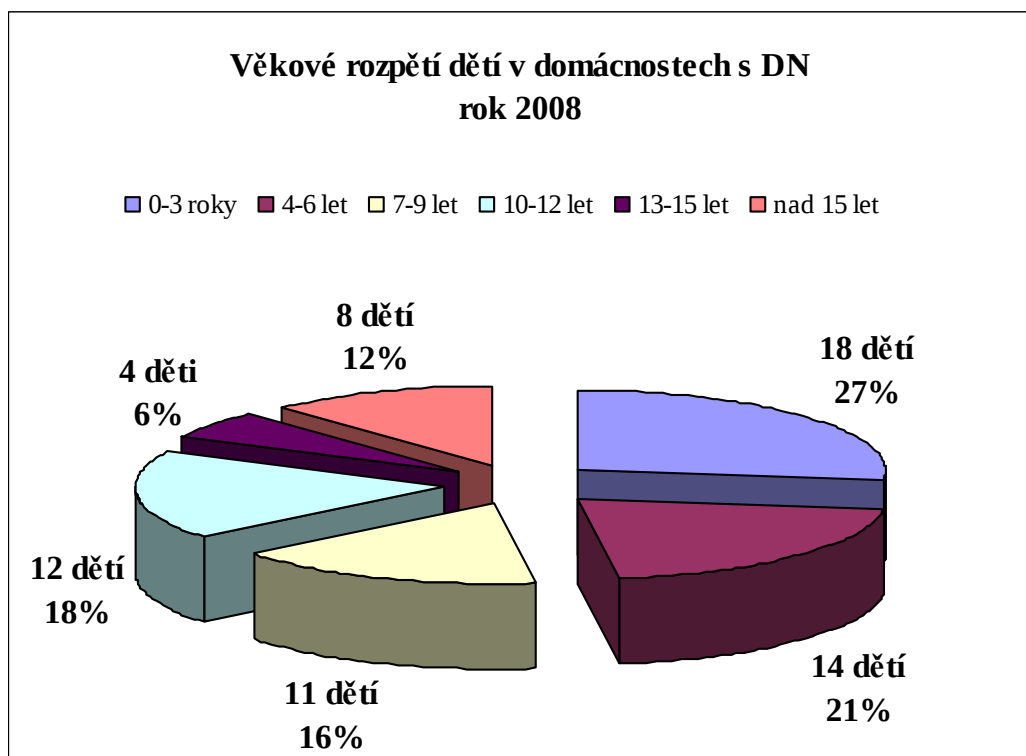
Graf č. 19 – Poměrné zastoupení pohlaví dětí v % v domácnostech s domácím násilím v roce 2009:

Zdroj: údaje OÚ obcí s rozšířenou působností JČK

Otázka č. 3: Uveďte věkové rozpětí nezletilých dětí přítomných domácího násilí.

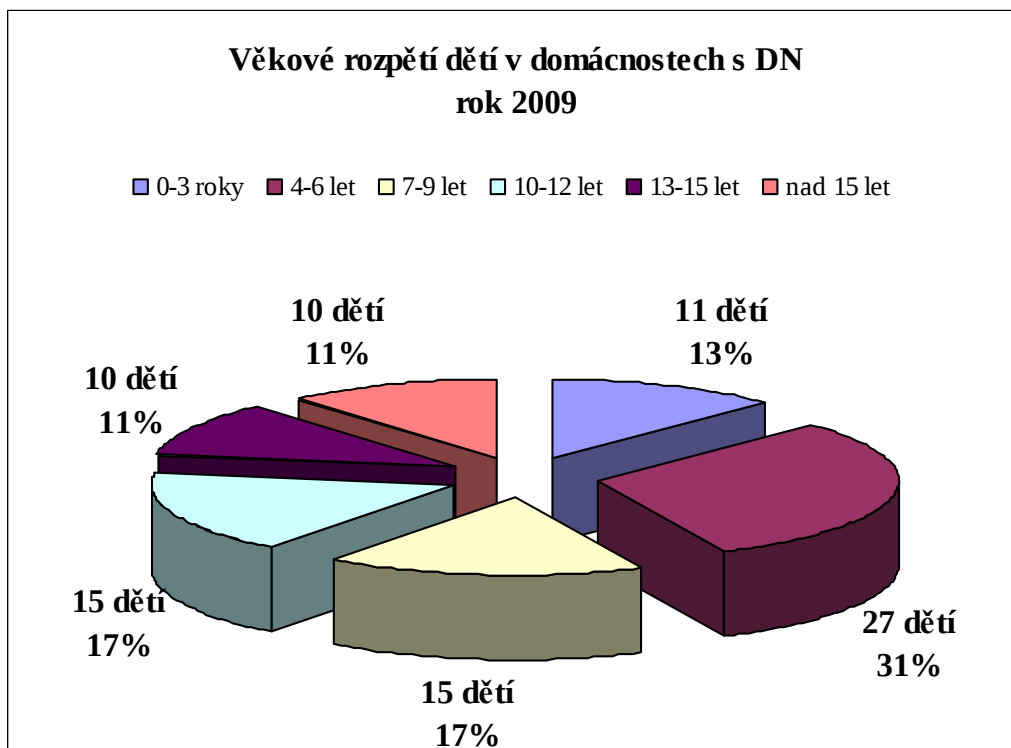
Graf č. 20 – Věkové rozpětí dětí v domácnostech s DN v roce 2008:

Zdroj: údaje OÚ obcí s rozšířenou působností JČK

Na základě údajů, které poskytly v dotazníku obecní úřady obcí s rozšířenou působností, vyplývá, že největší počet dětí v rodinách s výskytem domácího násilí v roce 2008 byl v nízkých věkových skupinách. Nejvíce bylo dětí ve věkovém rozmezí 0-3 roky (27 % dětí), následuje věková skupina 4-6 let (21 % dětí). Věková skupina 7-9 let je zastoupena 16 %, skupina 10-12 let 18 %, 13-15 let 6 % a ve věkové skupině dětí starších 15-ti let to bylo 12 % dětí přítomných domácímu násilí.

Graf č. 21 – Věkové rozpětí dětí v domácnostech s DN v roce 2009:

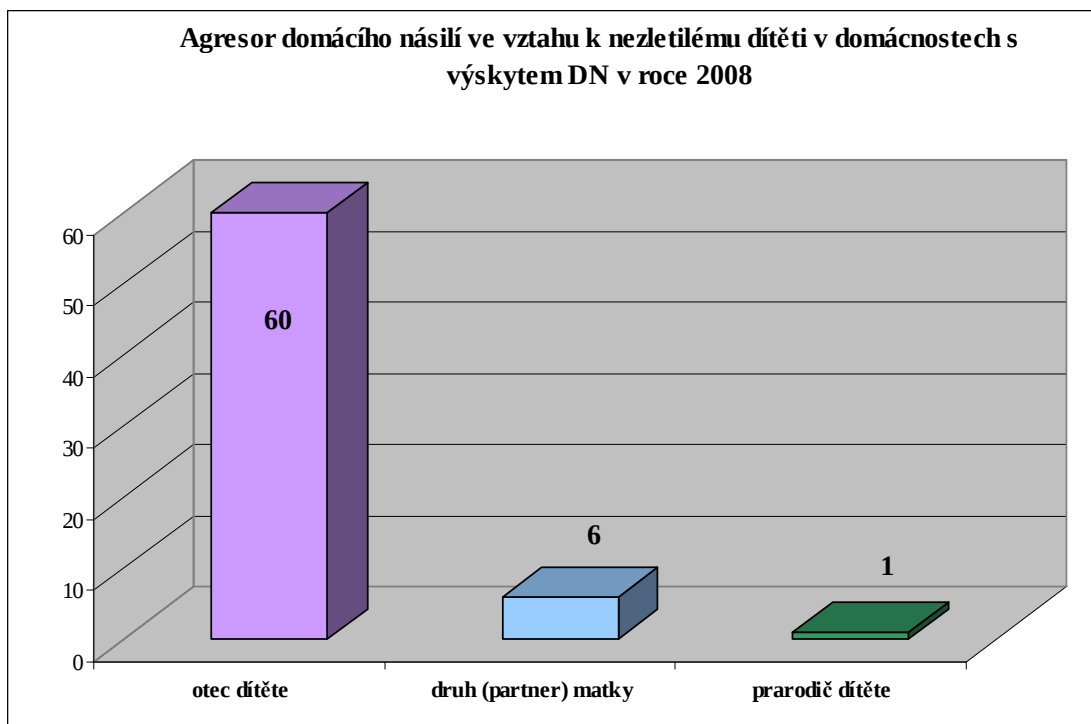

Zdroj: údaje OÚ obcí s rozšířenou působností JČK

V roce 2009 byla dle údajů v dotazníku zastoupena nejvíce věková skupina 4-6 let dětí přítomných v domácnostech s domácím násilím (31 % dětí), poté shodně skupiny 7-9 let (17 % dětí) a 10-12 let (17 % dětí). Ve věkové skupině nejmenších dětí ve věku 0-3 roky to bylo 13 % všech dětí, podobné zastoupení bylo ve vyšších věkových skupinách dětí, 13-15 let 11 %, stejně tak, tedy 11 %, ve skupině dětí starších 15-ti let.

Otázka č. 4: Uveďte, kdo a v kolika případech byl v uvedených případech domácího násilí agresorem, a to ve vztahu k nezletilému dítěti v domácnosti.

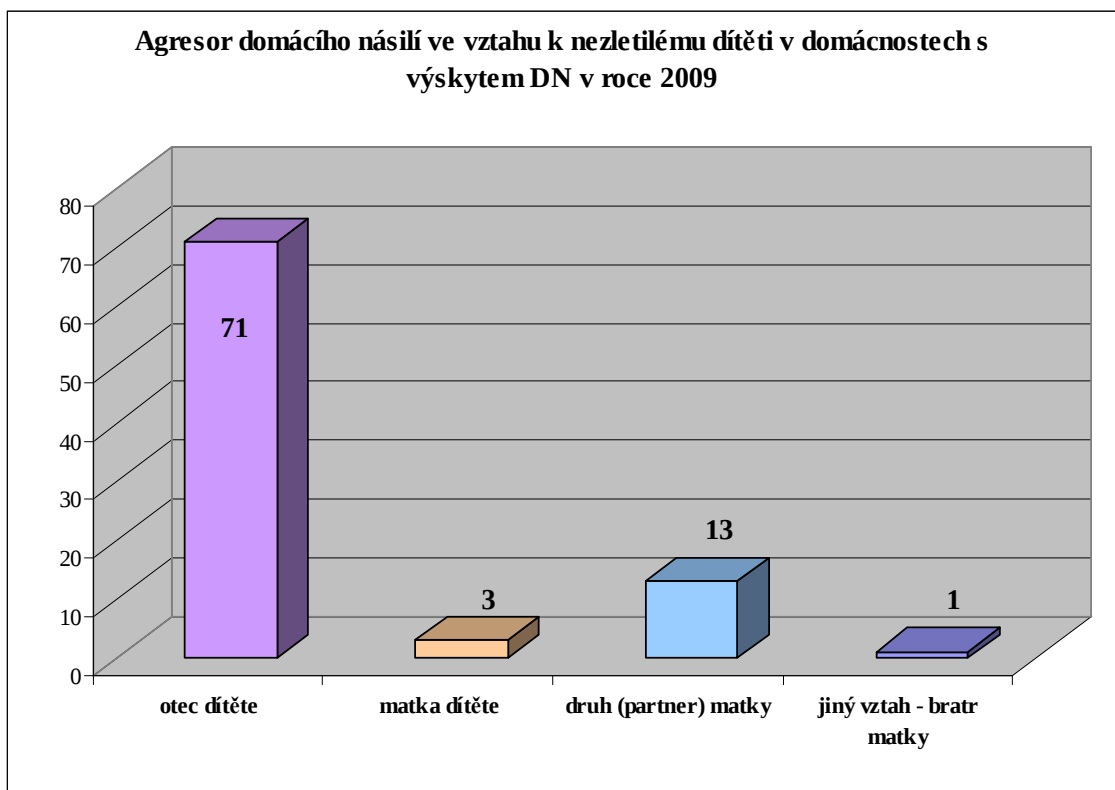
Graf č. 22 – Agresor domácího násilí ve vztahu k nezletilému dítěti v domácnostech s výskytem DN v roce 2008:

Zdroj: údaje OÚ obcí s rozšířenou působností JČK

V otázce č. 4 byli uvedeni možní agresori, kteří mohli být násilnou osobou v případech domácího násilí v domácnostech s nezletilými dětmi, a to: otec dítěte, matka dítěte, druh (partner) matky nebo družka (partnerka) otce, prarodič dítěte, sourozenec nebo jiný vztah k nezletilému dítěti. Na základě údajů bylo zjištěno, že ve většině případů v roce 2008 byl agresorem v rodině otec dítěte – v 60 případech, které řešili OSPOD v souvislosti s přítomností nezletilého dítěte v rodině s domácím násilím, v 6 případech to byl druh (partner) matky, v jednom případě se jednalo o prarodiče nezletilého dítěte.

Graf č. 23 – Agresor domácího násilí ve vztahu k nezletilému dítěti v domácnostech s výskytem DN v roce 2009:

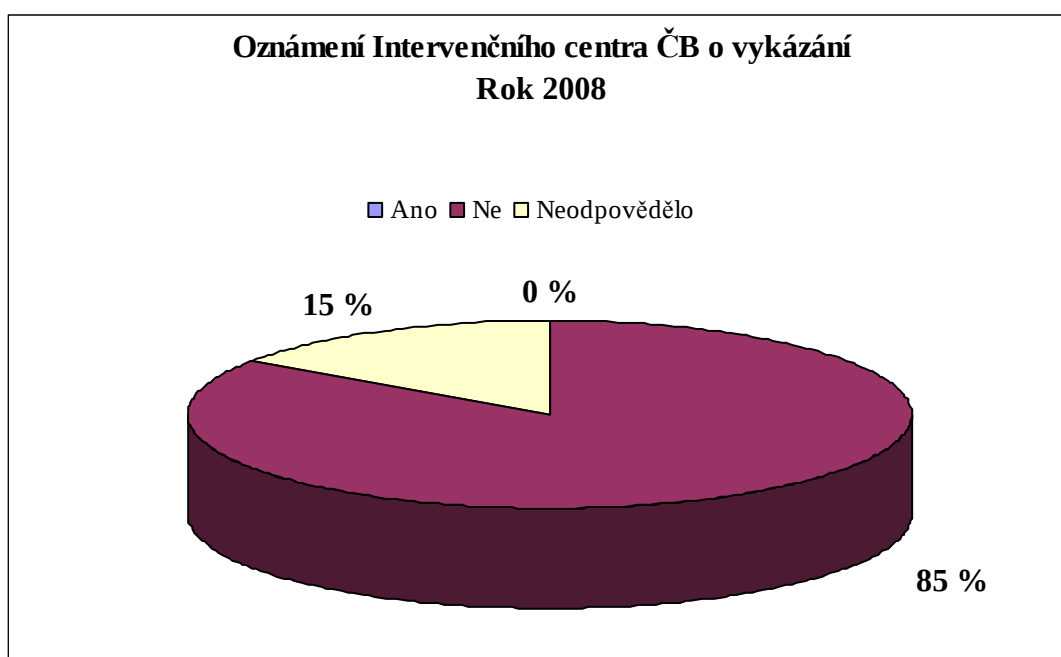

Zdroj: údaje OÚ obcí s rozšířenou působností JČK

Na základě údajů z roku 2009 bylo zjištěno, že ve většině případů byl agresorem v rodině opět jako v roce 2008 otec dítě, a to celkem v 71 případech, které řešili OSPOD v souvislosti s přítomností nezletilého dítěte v rodině s domácím násilím, ve 3 případech to byla matka dítěte, ve 13 případech druh (partner) matky, v jednom případě se jednalo o jiný vztah agresora k nezletilému dítěti – bratra matky.

Otázka č. 5: Oznamuje vám Intervenční centrum v Českých Budějovicích vykázaní agresora z domácnosti, kde se odehrálo domácí násilí v přítomnosti nezletilého dítěte (v kolika případech ANO)?

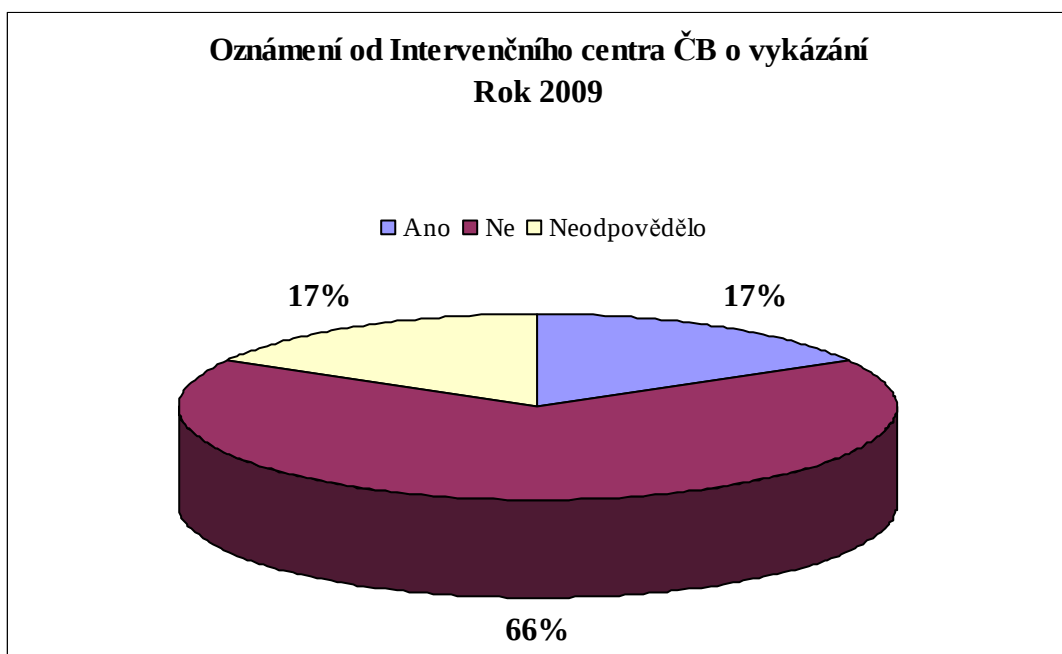
Graf č. 24 – Oznámení Intervenčního centra OSPOD o vykázaní agresora z domácnosti v roce 2008:

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku, zda oznámilo Intervenční centrum České Budějovice vykázaní agresora z domácnosti, kde se odehrálo domácí násilí v přítomnosti nezletilého dítěte, odpovědělo 85 % dotčených orgánů, které měly v roce 2008 v evidenci nezletilé děti ohrožené domácím násilím, že NE. V 0 % případů byla odpověď ANO. 15 % dotčených úřadů na otázku neodpovědělo.

Graf č. 25 – Oznámení Intervenčního centra OSPOD o vykázání agresora z domácnosti v roce 2009:

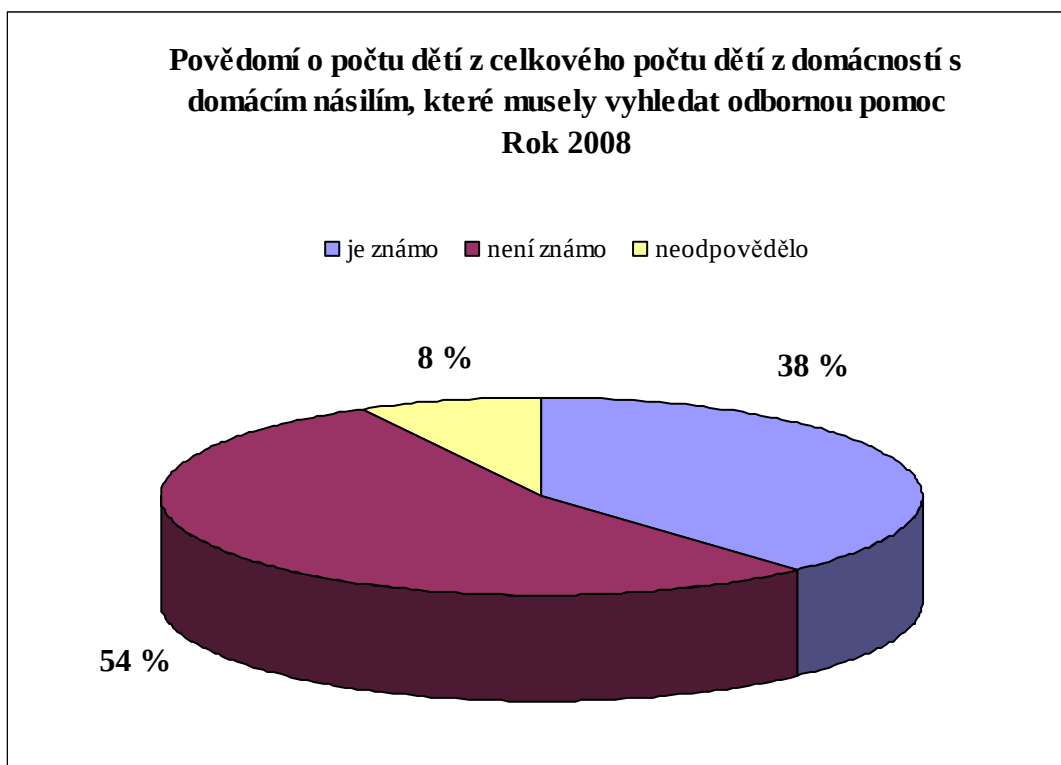

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 25 vyjadřuje odpovědi na otázku, zda Intervenční centrum oznámilo OSPOD vykázání agresora z domácnosti, kde se odehrálo domácí násilí v přítomnosti nezletilého dítěte v roce 2009. 66 % dotčených úřadů odpovědělo, že NE, 17 % odpovědělo ANO, zbylých 17 % na otázku neodpovědělo. U odpovědi ANO bylo vykázání agresora oznámeno OSPOD dle údajů z dotazníku ve 4 případech.

Otázka č. 6: Je vám známo, kolik dětí z celkového počtu dětí z domácností s domácím násilím muselo vyhledat odbornou pomoc?

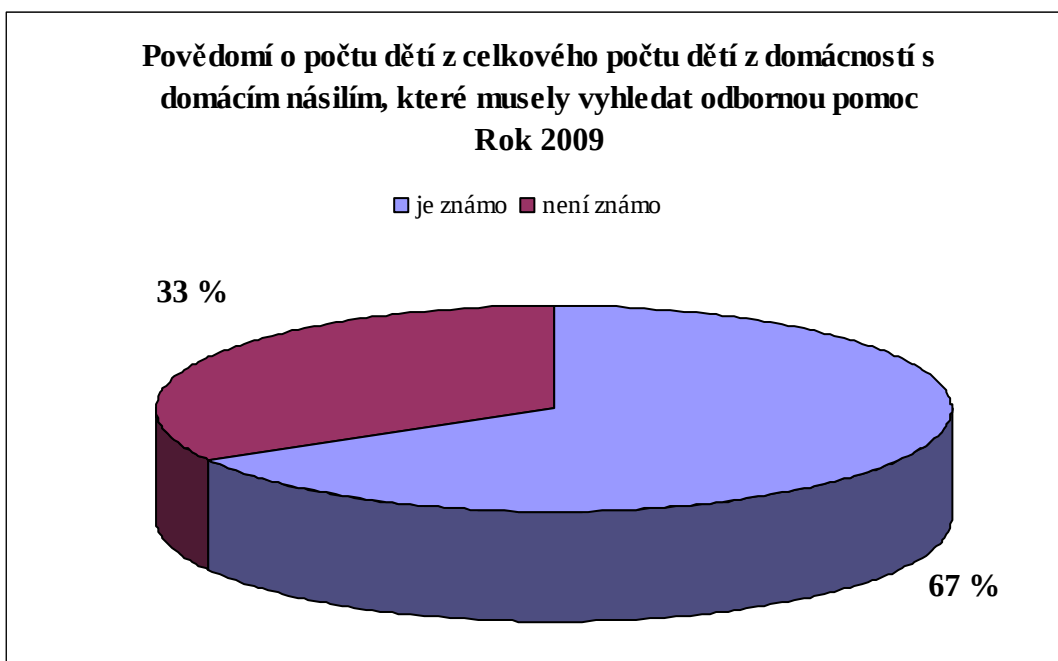
Graf č. 26 – Povědomí OSPOD o počtu dětí, které musely vyhledat odbornou pomoc v roce 2008:

Zdroj: vlastní výzkum

Z celkového počtu všech obecních úřadů s rozšířenou působností, které jako orgány sociálně-právní ochrany dětí řešily v roce 2008 případy dětí ohrožených domácím násilím v rodině, má 38 % povědomí, kolik dětí z celkového počtu ohrožených dětí muselo vyhledat odbornou pomoc. 54 % orgánů sociálně-právní ochrany dětí není známo, kolik dětí z celkového počtu dětí z domácností s domácím násilím muselo vyhledat odbornou pomoc, 8 % z dotčených orgánů na otázku neodpovědělo.

Graf č. 27 – Povědomí OSPOD o počtu dětí, které musely vyhledat odbornou pomoc v roce 2009:

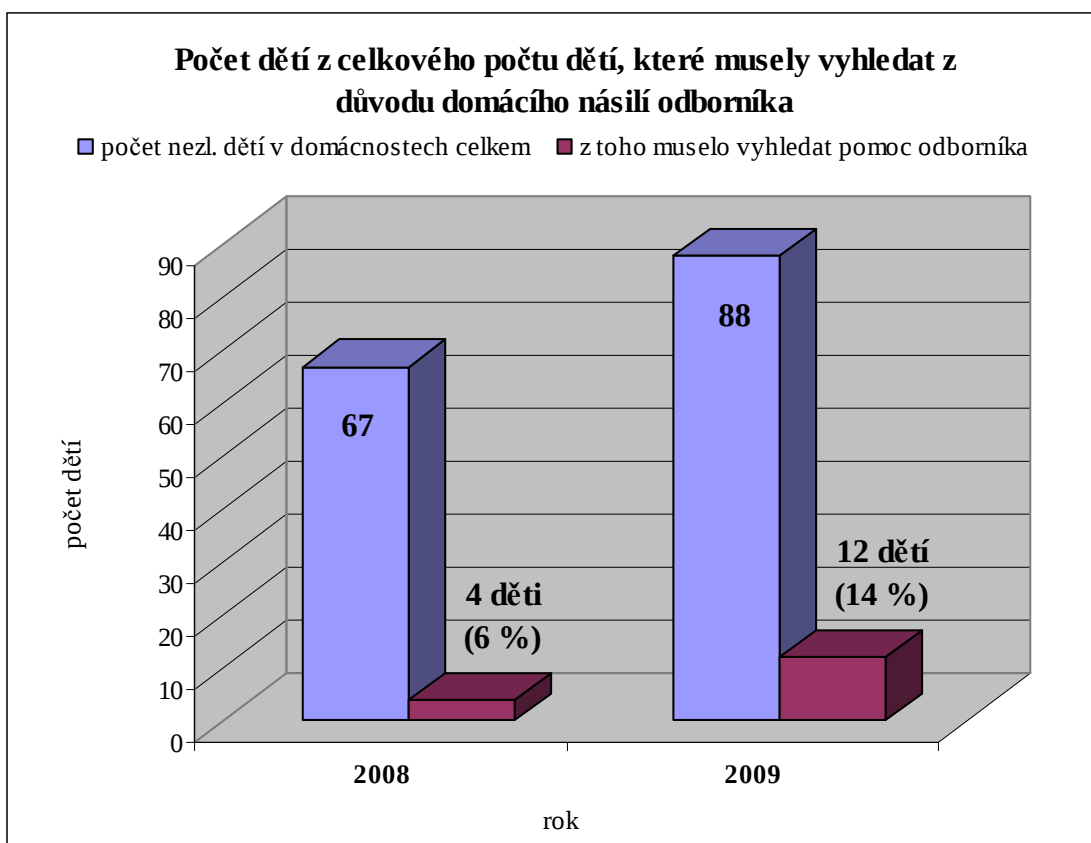

Zdroj: vlastní výzkum

Z celkového počtu všech obecních úřadů s rozšířenou působností, které jako orgány sociálně-právní ochrany dětí řešily případy dětí ohrožených domácím násilím v rodině v roce 2009, je známo v 67 % případů, kolik dětí z celkového počtu dětí z domácností s domácím násilím muselo vyhledat odbornou pomoc, 33 % není toto známo.

Otázka č. 7: Kolik dětí muselo vyhledat z důvodu domácího násilí odborníka?

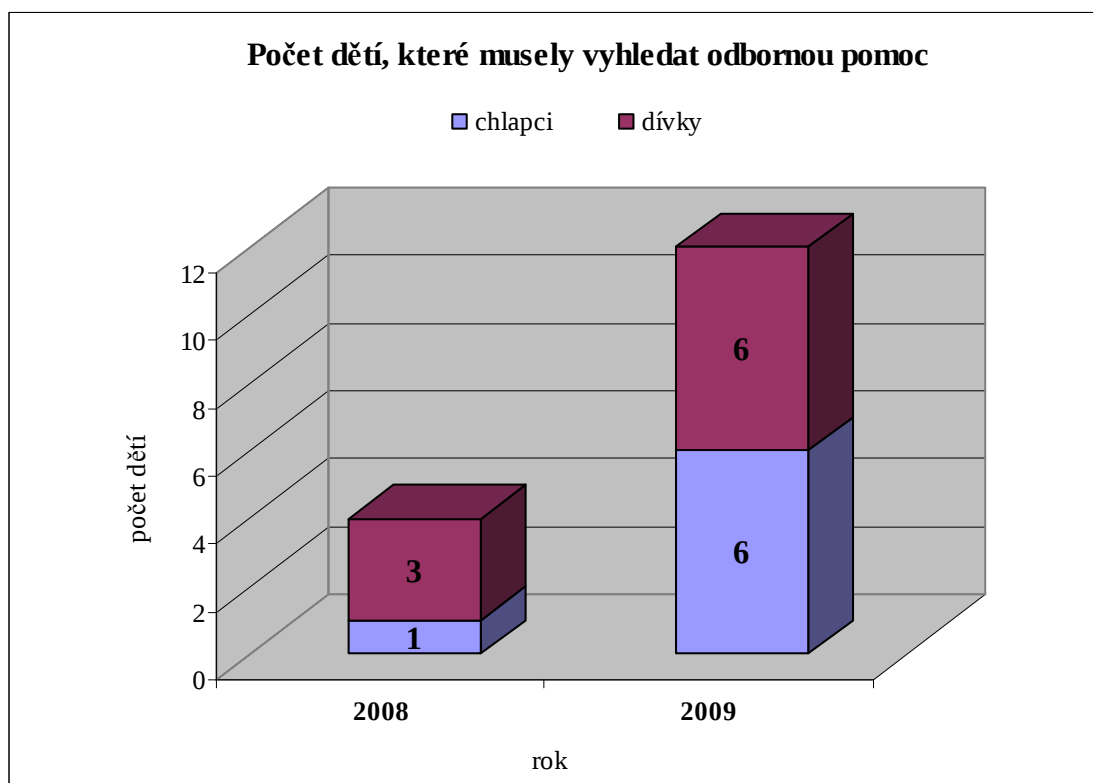
Graf č. 28 – Počet dětí, které musely vyhledat odbornou pomoc z důvodu domácího násilí v rodině v letech 2008 a 2009:

Zdroj: údaje OÚ obcí s rozšířenou působností JČK

Z údajů vyplývá, že v roce 2008 musely z celkového počtu 67 všech nezletilých dětí v domácnostech s domácím násilím vyhledat odbornou pomoc pouze 4 děti, tj. 6 % ze všech dětí, které vedly v evidenci orgány sociálně-právní ochrany dětí jako děti ohrožené domácím násilím. V roce 2009 dle získaných údajů z dotazníku vyhledalo pomoc odborníka 12 dětí z celkového počtu 88 všech nezletilých dětí v domácnostech, tj. 14 % dětí.

Graf č. 29 – Poměrné zastoupení pohlaví dětí, které musely z důvodu domácího násilí v rodině vyhledat odbornou pomoc v letech 2008 a 2009:

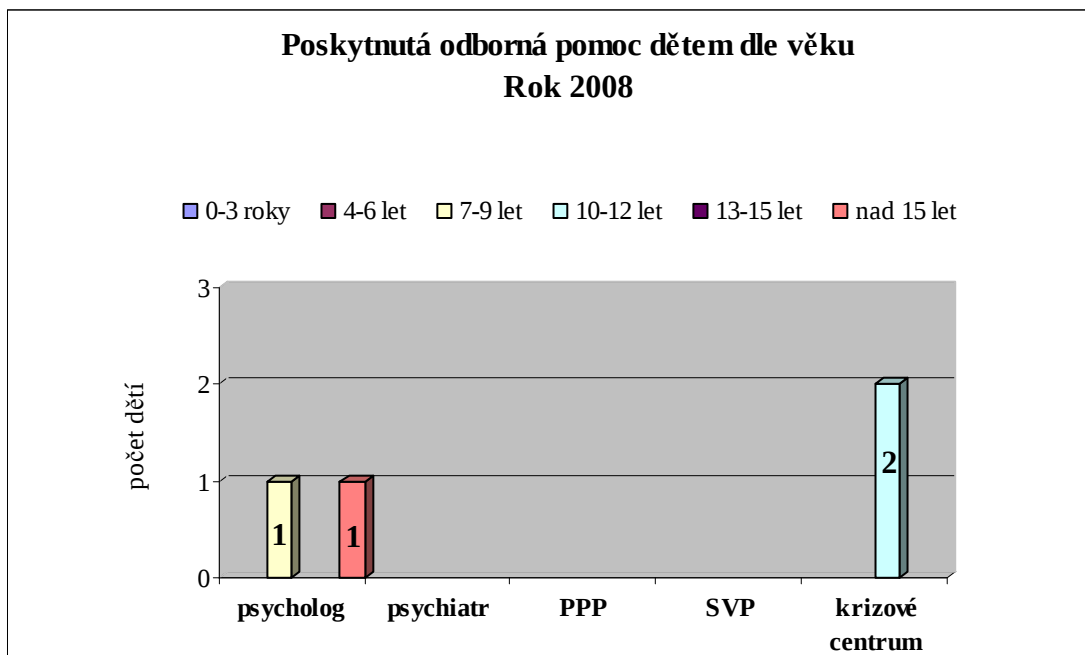

Zdroj: údaje OÚ obcí s rozšířenou působností JČK

Graf č. 29 znázorňuje počet dětí daného pohlaví, které musely z důvodu domácího násilí v rodině vyhledat odbornou pomoc. Z celkového počtu 4 dětí v roce 2008 to byly 3 dívky a 1 chlapec, v roce 2009 se z celkového počtu 12 dětí jednalo o 6 dívek a 6 chlapců.

Otázka č. 8: V jakém věku a jaké odborníky (v kolika případech) musely děti v důsledku domácího násilí vyhledat?

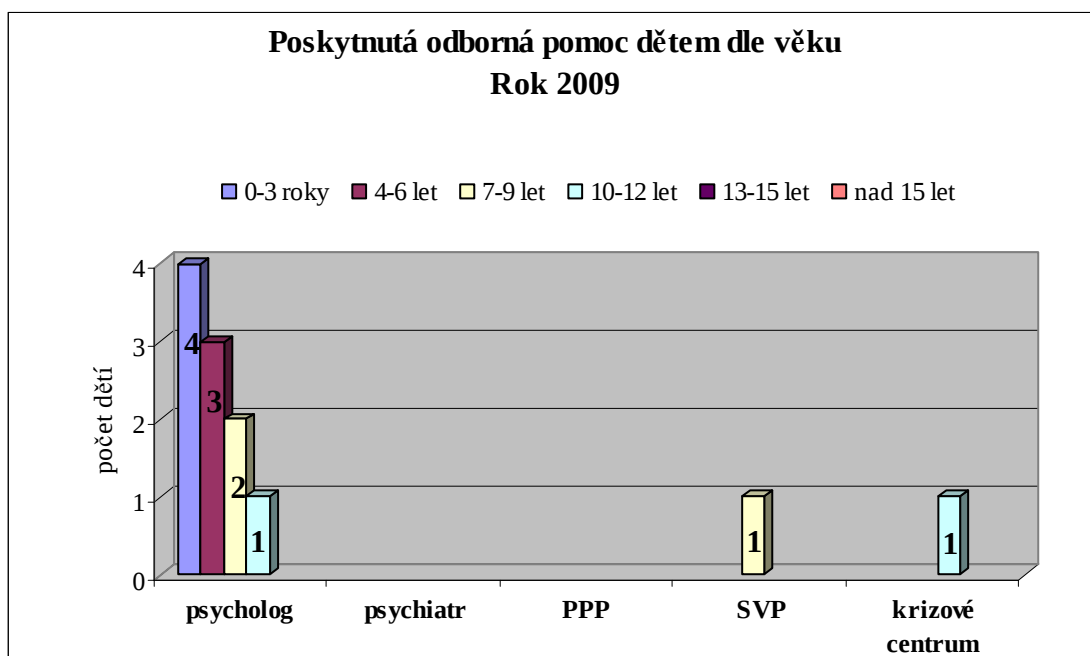
Graf č. 30 – Pomoc a péče odborníka v důsledku domácího násilí u nezletilých dětí v roce 2008:

Zdroj: údaje OÚ obcí s rozšířenou působností JČK

V dotazníku byly uvedené možnosti využití služeb odborníka s pomocí se vzniklými problémy v souvislosti s výskytem domácího násilí v rodině, a to: psychologa, psychiatra, pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiného odborníka. Údaje byly upřesněny i dle věkového rozmezí dítěte. V roce 2008 musely 2 děti vyhledat pomoc psychologa, z toho 1 dítě ve věkové skupině 7-9 let a 1 dítě ve věkové skupině nad 15 let, 2 děti ve věkové skupině 10-12 let pak dle údajů z dotazníku využily služeb krizového centra.

Graf č. 31 - Pomoc a péče odborníka v důsledku domácího násilí u nezletilých dětí u nezletilých dětí v roce 2009:

Zdroj: údaje OÚ obcí s rozšířenou působností JČK

V roce 2009 z celkového počtu 12 dětí, které musely vyhledat odbornou pomoc, se jednalo celkem o 10 dětí, které využily pomoc psychologa, a to 4 děti ve věkové skupině 0-3 roky, 3 děti ve věkové skupině 4-6 let, 2 děti ve věkové skupině 7-9 let a 1 dítě ve věkovém rozmezí 10-12 let. Z celkového počtu dětí dále 1 dítě ve věkové skupině 7-9 let muselo využít služeb střediska výchovné péče a 1 dítě ve věkové skupině 10-12 let využilo služeb krizového centra.

5. Diskuze

V první části zhodnocení výsledků byly porovnány údaje poskytnuté z evidence Intervenčního centra pro pomoc obětem domácího násilí v Českých Budějovicích za roky 2008 a 2009. Ve druhé části se podařilo z odpovědí na otázky získat údaje z evidencí obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. Zjištěné údaje z obou zdrojů byly potřebné k výzkumu, na jehož základě mohly být testovány hypotézy.

Z údajů Intervenčního centra České Budějovice vyplývá, že v roce 2008 bylo celkem evidováno 994 kontaktů s klienty. Počet zahrnuje všechny kontakty, a to jak jednorázové kontakty, kdy práce s uživatelem nepřesáhla více jak 30 minut, tak i intervence, kdy byla poskytnuta poradenská nebo jiná služba uživateli v délce více než 30 minut, a to i opakovaně. Kontakty s klienty proběhly jak na základě samotného kontaktu ohrožené osoby nebo pokud Intervenční centrum kontaktovalo do 48 hodin ohroženou osobu v případě oznámení o vykazání a nabídlo ji pomoc. Počet vykazání v roce 2008, která byla Intervenčnímu centru oznámena Policií ČR, bylo celkem v rámci Jihočeského kraje 37. Ve všech případech byli vykazáni jako násilné osoby muži. Při násilném incidentu v domácnostech s vykazáním násilné osoby bylo Intervenčním centrem pro pomoc obětem domácího násilí v roce 2008 bylo evidováno 37 ohrožených osob, z toho 35 žen a 2 muži. Vztah mezi násilnou a ohroženou osobou byl ve většině případů manželský, a to v 20 případech, dále se jednalo v 10 případech o druhu a družku, rozvedené manžele v 1 případě a v 6 případech se jednalo o vztahy mezigenerační, v to zletilé dítě jako násilná osoba a rodič, ohrožená osoba. Z údajů tedy vyplývá, že domácí násilí se ve většině případů odehrává v párových vztazích, mezi životními partnery. Také převážné procento všech násilných ataků je směřováno proti ženám, na základě údajů z Intervenčního centra to bylo v roce 2008 95 % žen.

V evidenci Intervenčního centra se zaznamenává také počet domácností s nezletilými dětmi, ve kterých došlo k vykazání násilné osoby z celkového počtu všech domácností s vykazáním. V roce 2008 bylo takových domácností celkem 26. Z výsledků vyplývá, že procentuální zastoupení domácností s nezletilými dětmi v roce

2008 bylo 70 %. Ve všech takto evidovaných domácnostech žilo celkem 39 nezletilých dětí. V případě, že došlo v domácnosti na základě násilí k vykázání agresora, a pokud ve společném obydlí žijí i nezletilé děti, má policista zasahující v místě vykázání povinnost do 24 hodin zaslat oznámení příslušnému intervenčnímu centru a zároveň kopii úředního záznamu o vykázání místně příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

V roce 2009 bylo celkem evidováno v Intervenčním centru České Budějovice 1086 kontaktů s klienty. Ve srovnání s rokem 2008 to bylo o 92 kontaktů klienty ohroženými domácím násilím více. Naproti tomu počet vykázání v roce 2009, která byla Intervenčnímu centru oznámena Policií ČR, bylo celkem 35, tedy o dva případy méně než v roce 2008. Ve všech případech byli vykázáni, stejně jako v roce 2008, jako násilné osoby muži. Jako ohrožené osoby v domácnostech s vykázáním násilné osoby bylo Intervenčním centrem pro pomoc obětem domácího násilí v roce 2009 evidováno 35 osob, z toho 34 žen a 1 muž. Násilí bylo tedy směřováno v 97 % proti ženám. Vztah mezi násilnou a ohroženou osobou byl ve většině případů jako v roce 2008 manželský, to bylo v 16 případech, dále se jednalo ve 12 případech o druha a družku, ve 3 případech o rozvedené manžele a také jako v předchozím roce 2008 vztahy mezigenerační – zletilé dítě a rodič, a to ve 4 případech. Z výsledků vyplývá, že v 80 % případů se odehrálo domácí násilí tedy mezi životními partnery.

Počet domácností s nezletilými dětmi, ve kterých došlo k vykázání násilné osoby z celkového počtu všech domácností s vykázáním, bylo v roce 2009 ve statistickém zpracování Intervenčního centra celkem 21. Procentuální zastoupení rodin s nezletilými dětmi, ve kterých došlo k vykázání v průběhu roku 2009 je 60 %. Z celkového počtu domácností bylo evidováno v těchto domácnostech celkem 43 dětí nezletilých dětí.

Ve druhé části byly výsledky zpracovány na základě odpovědí na stanovené otázky dle rozeslaného dotazníku. Obecní úřady obcí s rozšířenou působností poskytly údaje o počtech domácností na území jejich správního obvodu, kde se odehrálo domácí násilí, a ve kterých byly přítomny nezletilé děti. Všechny tyto případy byly proto řešeny orgány sociálně-právní ochrany dětí. Orgány sociálně-právní ochrany mají povinnost

zapojit se do řešení takových případů domácího násilí. Je to také proto, že se v naprosté většině případů vyskytuje domácí násilí v domácnostech, kde žijí právě nezletilé děti. Celkový počet takových domácností v Jihočeském kraji v roce 2008 na základě uvedených údajů z dotazníku byl 40 případů domácího násilí, v roce 2009 dle výsledků z dotazníku 52 případů domácího násilí. V roce 2009 tedy vzrostl počet případů domácího násilí o 12 případů.

Na základě dodaných údajů z dotazníku bylo zjištěno, že celkový počet nezletilých dětí, které žily v domácnostech, kde se odehrálo domácí násilí, byl v roce 2008 v Jihočeském kraji 67, z toho bylo 32 chlapců a 35 dívek. Celkový počet dětí v uvedených případech domácího násilí v roce 2009 byl 88, z toho bylo 47 chlapců a 41 dívek. Z údajů vyplývá, že počet dětí v roce 2009 vzrostl celkově o 21 dětí. Pohlaví dětí bylo v domácnostech s výskytem domácího násilí zastoupeno rovnoměrně, v roce 2008 převažovaly mírně dívky nad chlapci, bylo to 52 % ku 48 %. V roce 2009 naopak mírně převažovali chlapci nad dívkami, a to 53 % ku 47 %. Úřady obcí s rozšířenou působností musí pak zařadit každé takto ohrožené dítě do evidence. Spisová dokumentace dětí ohrožených domácím násilím je využívána OSPOD při zajišťování sociálně-právní ochrany a to pouze v zájmu dítěte. Rodina zasažená domácím násilím zpravidla neumí dítě ochránit, dát mu základní pocit bezpečí, naopak sama je zdrojem ohrožujících a traumatizujících situací.¹⁶⁶

Z údajů dále vyplývá, že do domácího násilí jsou vtaženy děti všech věkových kategorií. Největší počet dětí v rodinách s výskytem domácího násilí v roce 2008 byl v nízkých věkových skupinách. Nejvíce bylo dětí ve věkovém rozmezí 0-3 roky, zastoupeno 27 % dětí, následuje věková skupina 4-6 let, zastoupena 21 % dětí. Věková skupina 7-9 let je zastoupena 16 %, skupina 10-12 let 18 %, 13-15 let 6 % a ve věkové skupině dětí starších 15-ti let to bylo 12 % dětí přítomných domácímu násilí. V roce 2009 byla dle údajů z dotazníku zastoupena nejvíce věková skupina 4-6 let dětí přítomných domácímu násilí v rodině, a to 31 % dětí, poté shodně skupiny 7-9 let a 10-12 let zastoupeny 17 % dětí. Ve věkové skupině nejmenších dětí ve věku 0-3 roky to

¹⁶⁶ BEDNÁŘOVÁ, Z. a kol. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0. s. 37.

bylo 13 % všech dětí, podobné zastoupení bylo ve vyšších věkových skupinách dětí, 13-15 let 11 %, stejně tak, tedy 11 %, ve skupině dětí starších 15-ti let.

Z dalších údajů bylo zjištěno, kdo byl agresorem, tedy násilnou osobou, v případech domácího násilí v domácnostech s nezletilými dětmi, a to ve vztahu k nezletilému dítěti v domácnosti. Na základě údajů bylo zjištěno, že ve většině případů v roce 2008 byl agresorem v rodině otec dítěte, celkem v 60 případech, v 6 případech to byl druh (partner) matky, v jednom případě se jednalo o prarodiče nezletilého dítěte. Na základě údajů z roku 2009 bylo zjištěno, že ve většině případů byl agresorem v rodině opět jako v roce 2008 otec dítěte, a to celkem v 71 případech, které řešili OSPOD v souvislosti s přítomností nezletilého dítěte v rodině s domácím násilím, ve 3 případech to byla matka dítěte, ve 13 případech druh (partner) matky, v jednom případě se jednalo o jiný vztah agresora k nezletilému dítěti – bratra matky.

Řada studií nasvědčuje tomu, že násilí spáchané na oběti členy vlastní rodiny působí na vývoj závažnějším způsobem než podobné násilí páchané lidmi mimo rodinu. Důvody jsou zřejmé. Jedinec, zvláště slabý a nesoběstačný, je na péči rodiny mnohem více závislý a má mnohem menší možnost z rodinné situace uniknout. U dítěte pak navíc přistupuje ještě ta okolnost, že rodiče jsou pro ně v době utváření jeho osobnosti identifikačními vzory, které výrazně ovlivňují jeho chování později v dospělosti.¹⁶⁷

Na otázku, zda oznámilo Intervenční centrum České Budějovice vykázaní agresora z domácnosti, kde se odehrálo domácí násilí v přítomnosti nezletilého dítěte, odpovědělo 85 % dotčených orgánů, které měly v roce 2008 v evidenci nezletilé děti, ohrožené domácím násilím, že NE. V 0 % případů byla odpověď ANO. 15 % dotčených úřadů na otázku neodpovědělo. V případě záporné odpovědi většina respondentů uvedla, že oznámení o vykázaní agresora obdrželi od Policie ČR. To vyplývá i z povinnosti zasahujícího policisty, že v případě, kdy došlo v domácnosti k vykázaní agresora, a ve společném obydlí žijí nezletilé děti, zaslat oznámení a zároveň kopii úředního záznamu o vykázaní místně příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí. V roce 2009 odpovědělo, že informace o vykázaní nebylo oznámeno Intervenčním centrem 66 % dotčených úřadů, 17 % odpovědělo ANO, zbylých 17 % na otázku

¹⁶⁷ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9. s. 300.

neodpovědělo. U odpovědi ANO bylo vykazání agresora oznámeno OSPOD dle údajů z dotazníku ve 4 případech. V záporných odpovědích bylo opět uvedeno, že oznámení obdrželi od Policie ČR. Ovšem je nutné se zabývat vzájemným vztahem intervenčního centra a působností orgánů SPOD při řešení případů domácího násilí. Vzájemná informovanost mezi intervenčním centrem a orgány SPOD je uvedena v § 60a zákona č. 108/2006, o sociálních službách. Dle zákona má plnit intervenční centrum při poskytování pomoci osobám ohroženým domácím násilím koordinační roli, tzn. součástí služby intervenčního centra je i zajištění spolupráce a vzájemná informovanost právě orgánů sociálně-právní ochrany dětí. V této fázi řešení případů domácího násilí se činnost intervenčního centra do určité míry překrývá s činností útvarů Policie ČR, neboť policista je povinen v případě vykazání osoby z domácnosti, kde žije nezletilá osoba zaslat úřední záznam příslušnému OSPOD. Naopak pokud jde o výměnu informací mezi OSPOD a intervenčním centrem, v současném znění zákona taková výslovná úprava povinnosti sdělit údaje intervenčnímu centru chybí. V připravované novele zákona o SPOD bude již tato skutečnost doplněna, a to tak, že orgán SPOD bude mít povinnost sdělit Intervenčnímu centru údaje o osobě ohrožené násilným chováním pro účely poskytování pomoci této osobě.

Z celkového počtu všech obecních úřadů s rozšířenou působností, které jako orgány sociálně-právní ochrany dětí řešily v roce 2008 případy dětí ohrožených domácím násilím v rodině, má pouze 38 % povědomí, kolik dětí z celkového počtu ohrožených dětí muselo vyhledat odbornou pomoc. V 54 % orgánům sociálně-právní ochrany dětí není známo, kolik dětí z celkového počtu dětí z domácností s domácím násilím muselo vyhledat odbornou pomoc, 8 % z dotčených orgánů na otázku neodpovědělo. Z celkového počtu všech obecních úřadů s rozšířenou působností, které jako orgány sociálně-právní ochrany dětí řešily případy dětí ohrožených domácím násilím v rodině v roce 2009, je známo v 67 % případů, kolik dětí z celkového počtu dětí z domácností s domácím násilím muselo vyhledat odbornou pomoc, 33 % není toto známo. I když v roce 2009 povědomí o dětech, které musely vyhledat pomoc odborníka, vzrostl, i tak je zarážející, že sociální pracovníci orgánů sociálně-právní ochrany dětí takové informace nemají, či je sami nevyhledávají. V ČR je policie při kontaktu

s případy domácího násilí povinná zajišťovat a dokumentovat přítomnost dětí, stejně tak sami orgány sociálně-právní ochrany dětí mají za povinnost vyhledávat děti ohrožené domácím násilím. Psychologická pomoc a podpora dětem z rodin postižených domácím násilím však není systematicky rozpracována. V případech vykazání ji zprostředkuje Intervenční centrum. V ostatních případech záleží především na aktivitách matky, eventuálně OSPOD. Problémem je však nedostatek nebo spíše absence speciálních programů péče o děti po traumatizaci způsobené domácím násilím mezi rodiči.¹⁶⁸

Z celkových výsledků vyplynulo, že v roce 2008 musely z celkového počtu 67 všech nezletilých dětí v domácnostech s domácím násilím vyhledat odbornou pomoc pouze 4 děti, tj. 6 % ze všech dětí, které vedly v evidenci orgány sociálně-právní ochrany dětí jako děti ohrožené domácím násilím. V roce 2009 dle získaných údajů z dotazníku vyhledalo pomoc odborníka 12 dětí z celkového počtu 88 všech nezletilých dětí v domácnostech, tj. 14 % dětí. Z celkového počtu 4 dětí v roce 2008 to byly 3 dívky a 1 chlapec, v roce 2009 se z celkového počtu 12 dětí jednalo o 6 dívek a 6 chlapců. Z upřesněných údajů i z hlediska věkového rozmezí výsledky ukázaly, že v roce 2008 musely 2 děti vyhledat pomoc psychologa, z toho 1 dítě ve věkové skupině 7-9 let a 1 dítě ve věkové skupině nad 15 let, 2 děti ve věkové skupině 10-12 let využily služeb krizového centra. V roce 2009 z celkového počtu 12 dětí, které musely vyhledat odbornou pomoc, se jednalo celkem o 10 dětí, které využily pomoc psychologa, a to 4 děti ve věkové skupině 0-3 roky, 3 děti ve věkové skupině 4-6 let, 2 děti ve věkové skupině 7-9 let a 1 dítě ve věkovém rozmezí 10-12 let. Z celkového počtu dětí dále 1 dítě ve věkové skupině 7-9 let muselo využít služeb střediska výchovné péče a 1 dítě ve věkové skupině 10-12 let využilo služeb krizového centra. I když výsledků vyplynulo, že vyhledat pomoc odborníka muselo jen malé procento všech přítomných dětí jako svědků domácího násilí, neznamená to ovšem, že by děti žádné trauma z nastalé situace v rodině neutrpěly. Děti mohou na trauma reagovat různě, třeba uzavřením se nebo popřením události, tzn., že se tváří, jako by se nic nestalo. V tomto případě se jim ovšem nedostane potřebné ochrany a podpory. Stejně tak různě reagují děti v jiných věkových skupinách. Velmi malé děti jsou úzkostné, vrací se do předchozích

¹⁶⁸ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8. s. 45.

vývojových stádií, např. se pomočují. U dětí mladšího školního věku nastávají poruchy učení a problémy s chováním, často mají psychosomatické potíže, typický je i pokles imunity. Nejhůře mohou reagovat dospívající, a to nejen podobně jako předchozí věkové skupiny, ale navíc mohou obrátit agresi vůči sobě, výjimkou není ani užívání alkoholu nebo drog. V tomto případě by měla být nabídnuta a samozřejmě i využita pomoc ze strany orgánů SPOD, ovšem k jejímu optimálnímu zajištění by bylo potřeba nejen personální, ale i finanční zdroje. Problematika dětí postižených domácím násilím mezi rodiči není zatím příliš prozkoumána. Při zjišťování, jak na ně domácí násilí působí, se málo přihlíží k jejich věkové odlišnosti či ke konkrétním podobám násilí mezi rodiči. Chybí nejen relevantní výzkumy, ale dětem se nedostává ani specifické intervence a odborné péče.¹⁶⁹

Na základě výzkumu k bakalářské práci byly testovány hypotézy. Hypotéza č. I, která byla stanovena na počátku šetření, předpokládala, že: „*V Jihočeském kraji se odehrává domácí násilí v 80 % domácnostech s dětmi.*“ Hypotézu bylo možno ověřit na základě získaných údajů z Intervenčního centra pro pomoc obětem domácího násilí při Diecézní charitě České Budějovice. Statistiky udávají počet vykázaní násilné osoby z domácností s výskytem domácího násilí. Ve srovnání počtu všech vykázaní a vykázaní z rodin, kde žijí nezletilé děti, bylo zjištěno, že v roce 2008 se vykázaní odehrálo v 70 % domácnostech s dětmi. V roce 2009 bylo takových rodin 60 % z celkového počtu vykázaní. Hypotéza tedy nebyla potvrzena, neboť předpokládala vyšší procento zastoupení rodin s nezletilými dětmi. Intervenční centrum zahrnuje ale pouze případy s vykázaním násilné osoby, na rozdíl od orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Údaje o počtech případů domácího násilí v domácnostech s nezletilými dětmi od orgánů sociálně-právní ochrany dětí udávají vyšší počet těchto rodin, neboť OSPOD řeší případy domácího násilí oznámené nejen na základě zaslané kopie oznámení o vykázaní od Policie ČR, ale i od jiných subjektů, které mají oznamovací povinnost, jako např. školy nebo zdravotnická zařízení. I když je domácí násilí stále více medializováno a vyzdvižováno jako samostatný problém, domnívám se, že mnoho případů stále zůstává ukryto za zdmi domácností, oběti zůstávají v bludném kruhu násilí

¹⁶⁹ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vy. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8. s. 47.

a nedostává se jim proto dostatečná pomoc. V neposlední řadě trpí násilím mezi rodiči mnoho nezletilých dětí, kterým nemůže být nabídnuta pomoc ani podpora. Proto je zcela nemožné objektivně zjistit a podchytit všechny případy domácího násilí, kterých se zcela jistě odehrává v rodinách s dětmi více, než bylo z dostupných údajů zjištěno.

Hypotéza č. II předpokládala, že „*Přítomnost domácího násilí v rodině způsobuje u dětí psychické problémy, které musí být řešeny odborníkem.*“ Jak bylo výzkumem zjištěno, dětí přítomných domácímu násilí, a to jak přímých i nepřímých účastníků bylo v roce 2008 celkem 67, v roce 2009 pak 88. Z celkového počtu těchto dětí vyhledaly pomoc v roce 2008 4 děti, tzn. 6 %, v roce to bylo 12 dětí, což odpovídá 14 %. I když počty dětí, které musely vyhledat pomoc odborníka, jsou celkem malé, neznamená to ovšem, že by domácí násilí u dětí psychické problémy nezpůsobovalo. Z uvedeného počtu lze vyčíst údaje o takových případech, kdy se projeví u dětí akutní problémy psychického nebo psychosomatického rázu, které musely být bezprostředně nebo v krátkém časovém intervalu po incidentu v rodině řešeny odbornými specialisty. U mnoha dětí, přítomných jako svědků domácího násilí, se projeví následky traumatizace po prožitém psychickém příkoří v rodinném prostředí v pozdějším věku, často až v období dospělosti, a to problémy v mezilidských vztazích a kontaktech jak osobních, s přáteli i s ostatními lidmi apod. Nelze se proto domnívat, že domácí násilí způsobuje problémy pouze u některých, např. citlivých jedinců. Vystavení dítěte takovému stresu jako je domácí násilí se na psychickém vývoji osobnosti odrazí vždy. Přítomnost domácího násilí v rodině tedy rozhodně způsobuje u dětí psychické problémy, třebaže jsou skryté, a každé takové trauma by mělo být řešeno odborníkem. Proto byla hypotéza II potvrzena.

Cílem bakalářské práce bylo zaměřit se na dítě, jako oběť domácího násilí, tzn. ohrožení nezletilého dítěte v domácnosti s výskytem domácího násilí, na negativní vliv násilí mezi rodiči nebo jinými dospělými osobami v domácnosti na psychický vývoj dítěte. Děti patří mezi nejohroženější skupinu v kontextu domácího násilí. Zažít domácí násilí je extrémně traumatizující zkušenost, jejíž následky si ohrožená osoba mnohdy nese celý život – fyzické i psychické. Dostat se z tak nerovného a děsivého vztahu je

náročné pro každého (dospělého) člověka. Pokud jsou oběťmi nebo svědky domácího násilí děti, je jejich situace ještě těžší. To vyplývá nejen z jejich přirozeně závislého vztahu k rodičům, ale i z jejich větší zranitelnosti a omezeným možnostem jak situaci řešit.¹⁷⁰ Děti jsou zasaženy domácím násilím o to více, že si samy nemohou vybrat, zda ve vztahu v domácnosti s agresorem setrvají. Dítě žije pod stejným tlakem a strachem z útoku stejně jako jeho rodič, který je obětí, ale navíc podstatu tohoto násilí není schopno rozumově pochopit.¹⁷¹ Stanovené cíle práce byly splněny a na základě výsledků byly testovány dané hypotézy.

Domácí násilí je problém, kterému se v současnosti ve společnosti dostává mnoho pozornosti. Vynakládají se veřejné prostředky na koordinaci služeb pro oběti. Je bezpochyby dobré, že se problému domácího násilí věnuje taková pozornost. Domácí násilí však ve své podstatě není pouze politický nebo společenský problém – je to utrpení, jež prožívají jednotliví lidé, kteří si nezaslouží žít v hanbě, bolesti a ponížení spojenými s domácím násilím.¹⁷² I proto je přínosné, že domácí násilí, po dlouhé léta přehlížené jako soukromá záležitost životních partnerů nebo jiných vzájemně blízkých osob v domácnosti, bylo od roku 2004 trestněprávně upraveno, a to zavedením zvláštní skutkové podstaty trestného činu „Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“, která v novele trestního zákoníku účinné od 1. 1. 2010 byla upravena ve znění § 199 jako „Týrání osoby žijící ve společném obydlí“.

¹⁷⁰ *Domácí násilí*. [online]. Ohrožené osoby. Děti. Bílý kruh bezpečí. 2007 [cit. 2011-03-06]. Dostupné z: <<http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/ohrozene-osoby/deti/r87>>.

¹⁷¹ HRDÁ, L. *Oběti domácího násilí. Děti jako oběti násilí*. [online] 22. 11. 2007. Rodina. [cit. 2011-03-06]. Dostupné z: <<http://www.rodina.cz/clanek6023.htm>>.

¹⁷² CONWAYOVÁ, H. L. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01550-7. s. 129.

6. Závěr

Domácí násilí se týká zhruba každé páté rodiny v zemi, je nejrozšířenější formou násilí a zároveň nejméně kontrolovanou. Cílem bakalářské práce bylo zaměřit se na dítě, jako oběť domácího násilí, na ohrožení nezletilého dítěte v domácnosti s výskytem domácího násilí a na negativní vliv násilí mezi rodiči nebo jinými dospělými osobami v domácnosti na psychický vývoj dítěte. Násilí v rodině neohrožuje totiž pouze samotnou oběť, ale i děti, pokud jsou přítomny násilných ataků mezi rodiči.

Práce byla rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části bylo cílem vysvětlení základních pojmů v dané oblasti. V úvodu bylo důležité poukázat na význam rodiny, její základní funkce a nezastupitelnou roli v uspokojování potřeb všech svých členů. Další část byla věnována domácímu násilí, vysvětlení pojmů, klíčových znakům násilí v rodině, jeho druhům a formám, byly vyjmenovány oběti domácího násilí. V souvislosti se zaměřením na dítě jako oběť domácího násilí byl objasněn také syndrom CAN jako problematika týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte. V neposlední řadě byl popsán možný dopad přítomnosti domácího násilí v rodině na psychiku a vývoj dítěte. V závěru teoretické části práce byla shrnuta možnost právní ochrany osob ohrožených domácím násilím, včetně možné intervence a pomoci obětí.

V praktické části práce byly zpracovány výsledky kvantitativního výzkumu, a to jak ze statistik Intervenčního centra pro pomoc obětem domácího násilí České Budějovice, tak údaje získané na základě rozeslaného dotazníku orgánům sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. Cílem práce bylo zjistit, zda se v Jihočeském kraji odehrává domácí násilí převážně v rodinách s dětmi a jaký vliv má přítomnost domácího násilí v rodině na psychický vývoj dítěte. Dané cíle byly splněny a na základě poskytnutých údajů byl zjištěn celkový počet domácností s domácím násilím, ve kterých byly přítomny nezletilé děti, celkový počet ohrožených dětí, i dopad přítomnosti násilí mezi dospělými členy domácnosti na psychiku přítomných dětí.

Na základě výzkumu k bakalářské práci byly testovány hypotézy. Hypotéza č. I, která byla stanovena na počátku šetření, předpokládala, že: „V Jihočeském kraji se

odehrává domácí násilí v 80 % domácnostech s dětmi.“ Hypotéza č. I. byla vyvrácena, neboť z výsledků vyplynulo, že domácí násilí se v Jihočeském kraji odehrává v 60 - 70 % domácností s nezletilými dětmi. Hypotéza č. II předpokládala, že *„Přítomnost domácího násilí v rodině způsobuje u dětí psychické problémy, které musí být řešeny odborníkem.“* Tato hypotéza byla potvrzena.

Domácí násilí je v současnosti vyzdvihováno jako samostatný problém, který by neměl být přehlížen. I proto Valné shromáždění OSN vyhlásilo Mezinárodní den proti násilí na ženách připadající na 25. listopad. I když pro ženu přímo ohroženou domácím násilím ze strany blízké osoby je taková zkušenost velice traumatizující, mělo by se ale věnovat více pozornosti i přítomným dětem, které taková záležitost může poznamenat na celý život, pokud jim není poskytnuta včasná pomoc a psychologická podpora.

7. Použité zdroje

1. Acorus [online]. Informace o domácím násilí. Definice domácího násilí. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasili.html>>.
2. BEDNÁŘOVÁ, Z. Problematika domácího násilí. In *Prevence*, 2005, 2, 9, s. 12-13. ISSN 1214-8717.
3. BEDNÁŘOVÁ, Z., MACKOVÁ, K., PROKEŠOVÁ, H. *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí*. Praha: MPSV, 2006. 139 s. ISBN 80-86878-50-3.
4. BEDNÁŘOVÁ, Z., MACKOVÁ, K., WÜNSCHOVÁ, P., BLÁHOVÁ, K. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. 1. vyd. Praha: Acorus, 2009. 91 s. ISBN 978-80-254-5422-0.
5. BURIÁNEK, J., KOVÁŘÍK, J. a kol. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. 1. vyd. Praha: Triton, 2006. 108 s. ISBN 80-7254-914-6.
6. CONWAYOVÁ, H. L. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. 159 s. ISBN 978-80-00-01550-7.
7. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 160 s. ISBN 978-80-247-2207-8.
8. ČÍRTKOVÁ, L. Muži jako oběti domácího násilí. In *Právo a rodina*, č.7/2010, ISSN 1212-866X.
9. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2.

10. *Domácí násilí*. [online]. Domácí násilí. Základní informace. [cit. 2010-12-01]. Bílý kruh bezpečí, 2007. Dostupné z: <<http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/domaci-nasili/r69>>.
11. *Domácí násilí*. [online]. Ohrožené osoby. Děti. [cit. 2010-12-01]. Bílý kruh bezpečí, 2007. Dostupné z: <<http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/ohrozene-osoby/deti/r87>>.
12. DUNOVSKÝ, J. a kol. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. 284 s. ISBN 80-7169-254-9.
13. DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada, 1995. 248 s. ISBN 80-7169-192-5.
14. ELLIOTT, J., PLACE, M. *Dítě v nesnázích. Prevence, příčiny, terapie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002. 208 s. ISBN 80-247-0182-0.
15. GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. 104 s. ISBN 80-7021-416-3.
16. HAŠKOVCOVÁ, M. *Manuálek o násilí*. 1. vyd. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. 83 s. ISBN 80-7013-397-X.
17. HINTNAUS, L. *Člověk a rodina. Smysl a funkce rodiny*. 1. vyd. České Budějovice: JU ZSF, 1998. 95 s. ISBN 80-7040-315-2.
18. HRDÁ, L. *Oběti domácího násilí. Děti jako oběti násilí*. [online]. 22. 11. 2007. Rodina. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.rodina.cz/clanek6023.htm>>.

19. HRONOVÁ, M. *Domácí násilí. Sociologická sonda klientek os. ROSA a jejich dětí za rok 2008*. [online]. Rosa o. s. 2009. [cit. 2011-01-29]. Dostupné z: <http://www.rosaos.cz/fileadmin/rosa/statistika_ROSA_za_2008_verze_10062009.pdf>.
20. *Child Welfare Informations Gateway*. [online]. Domestic Violence and the Child Welfare System. Impact of Domestic Violence on Children. [cit. 2011-03-25]. Dostupné z: <<http://www.childwelfare.gov/pubs/factsheets/domesticviolence.cfm>>.
21. JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 288 s. ISBN 80-7178-535-0.
22. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
23. MALÁ, E., RABOCH, J., SOVÁK, Z. *Sexuálně zneužívané děti*. 1. vyd. Praha: Psychiatrické centrum, 1995. 128 s. ISBN 80-85121-99-9.
24. MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. 159 s. ISBN 978-80-86131-76-4.
25. MATĚJČEK, Z. *Rodina a dítě v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: SPN, 1992. 223 s. ISBN 80-04-25236-2.
26. MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres*. Praha: Galén, 1994. 214 s. ISBN 80-85824-06.
27. MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. 384 s. ISBN 978-80-7367-502-8.

28. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Slon, 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9.
29. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál 2003. 287 s. ISBN 80-7178-549-0.
30. *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [online]. Metodické doporučení č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí. [cit. 2011-02-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf>.
31. MONTOUSSÉ, M., RENOUEAU, G. *Přehled sociologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 335 s. ISBN 80-7178-976-3.
32. *Naposledy.cz*. [online]. Psychické a domácí násilí. Domácí násilí a dopad na děti. 1. února 2009 [cit. 2011-01-24]. Dostupné z: <<http://naposledy.blog.cz/0902/psychicke-a-domaci-nasili-pokud-jste-byla-napadena-zneuzita-ci-tyrana>>.
33. PRAŠKO, J. a kol. *Stop traumatickým vzpomínkám. Jak zvládnout posttraumatickou stresovou poruchu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 184 s. ISBN 80-7178-811-2.
34. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
35. ŘÍČAN, P., KREJČÍŘOVÁ, D. a kol. *Dětská klinická psychologie*. 4. vyd. Praha. Grada, 2006. 603 s. ISBN 80-247-1049-8.
36. SCHMIDOVÁ, K. Týrané a zneužívané děti a dospívající. In *Děti a jejich problémy III: Sborník studií*. Praha: Linka bezpečí, 2010. 142 s. ISBN 978-80-254-6840-1.

37. ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. 156 s. ISBN 80-86131-44-0.
38. ŠULOVÁ, L. *Partnerské vztahy, manželství a rodičovství*. [online]. Společnost pro plánování rodiny. [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2008020102>>.
39. *The Advocates for human rights*. [online]. Domestic Violence. [cit. 2011-03-25]. Dostupné z: <http://stopvaw.org/Domestic_Violence2.html>.
40. TRAIN, A. *Nejčastější poruchy chování dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 198 s. ISBN 80-7178-503-2.
41. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. 444 s. ISBN 80-7178-678-0.
42. VÁGNEROVÁ, M. *Úvod do psychologie*. Praha: Karolinum, 2003. 210 s. ISBN 80-246-0015-3.
43. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. 467 s. ISBN 978-80-246-0956-0.
44. VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce*. 2. vyd. Praha: Grada, 2007. 144 s. ISBN 978-80-247-2218-4.
45. VANÍČKOVÁ, E. *Interpersonální násilí na dětech*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR – vládní kampaň Stop násilí na dětech, 2009. 37 s. ISBN 978-80-7440-001-8.
46. VYKOPALOVÁ, H. *Násilí v rodině*. [online]. Naposledy.cz. 1. února 2009 [cit. 2011-01-24]. Dostupné z: <<http://naposledy.blog.cz/0902/pojem-domaci-nasili-je-velmi-aktualni>>.

47. Vyhl. č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte.

48. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

8. Klíčová slova

Rodina

Funkce rodiny

Potřeby dítěte

Domácí násilí

Oběti domácího násilí

Syndrom CAN

Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Intervenční centrum

9. Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník pro orgány sociálně-právní ochrany dětí obcí s rozšířenou působností Jihočeského kraje

Příloha č. 1

Dobrý den,

jmenuji se Alena Janů a jsem studentkou 3. ročníku Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, obor Sociální práce ve veřejné správě. Téma mé bakalářské práce jsem si zvolila **„Dítě jako oběť domácího násilí“**. Vedoucí práce je Mgr. Eva Novotná. Cílem praktické části této práce je zjištění, zda se v Jihočeském kraji odehrává domácí násilí převážně v rodinách s dětmi, a to na základě zjištěných údajů ze statistiky obecních úřadů obcí s rozšířenou působností o počtu případů domácího násilí, kterého jsou přítomny nezletilé děti, a které byly řešeny OSPOD v letech 2008 a 2009. Na základě poskytnutých údajů z evidence dětí vedených u orgánů SPOD bude dále vyhodnocen vliv přítomnosti domácího násilí v rodině na psychický vývoj nezletilých dětí. Veškeré informace budou využity jen pro účel bakalářské práce.

Velice Vás tímto žádám o spolupráci, prosím o poskytnutí údajů vyplněním dotazníku a jeho navrácení do 31. 1. 2011. Předem děkuji za Vaši ochotu.

1. Uveďte počet domácností, kde se odehrálo domácí násilí v přítomnosti nezletilého dítěte:

Rok	Počet domácností s DN
2008	
2009	

2. Uveďte celkový počet dětí v domácnostech, kde se odehrálo domácí násilí (z tabulky č. 1) :

Rok	Celkem dětí	z toho chlapců	z toho dívek
2008			
2009			

3. Uveďte věkové rozpětí nezletilých dětí přítomných domácího násilí:

2008	chlapci	dívky
0 - 3 roky		
4 - 6 let		
7 - 9 let		
10 - 12 let		
12 - 15 let		
nad 15 let		

celkem (tabulka č. 2)

2009	chlapci	dívky
0 - 3 roky		
4 - 6 let		
7 - 9 let		
10 - 12 let		
12 - 15 let		
nad 15 let		

celkem (tabulka č. 2)

4. Uveďte kdo a v kolika případech byl v uvedených případech domácího násilí agresorem, a to ve vztahu k nezletilému dítěti v domácnosti:

Agresor DN ve vztahu k dítěti:	2008	2009
Otec dítěte		
Matka dítěte		
Prarodič dítěte		
Druh (partner) matky		
Družka (partnerka) otce		
Sourozenec		
Jiný vztah		

5. V kolika případech vám byly poskytnuty informace o domácím násilí Intervenčním centrem České Budějovice (domácnosti, kde se odehrálo domácí násilí v přítomnosti nezletilého dítěte)?

Rok	Počet domácností s DN
2008	
2009	

6. Je vám známo, kolik dětí z celkového počtu dětí z domácností s domácím násilím muselo vyhledat odbornou pomoc?

Rok	ANO / NE	ANO - z celkového počtu
2008		
2009		

7. Kolik dětí muselo vyhledat z důvodu domácího násilí odborníka?

Rok	Celkem dětí	z toho chlapců	z toho dívek
2008			
2009			

8. V jakém věku a jaké odborníky (v kolika případech) musely děti v důsledku domácího násilí vyhledat?

2008 chlapci	psycholog	psychiatr	PPP	SVP	Jiné	Jiné
0 - 3 roky						
4 - 6 let						
7 - 9 let						
10 - 12 let						
12 - 15 let						
nad 15 let						

2008 dívky	psycholog	psychiatr	PPP	SVP	Jiné	Jiné
0 - 3 roky						
4 - 6 let						
7 - 9 let						
10 - 12 let						
12 - 15 let						
nad 15 let						

2009 chlapci	psycholog	psychiatr	PPP	SVP	Jiné	Jiné
0 - 3 roky						
4 - 6 let						
7 - 9 let						
10 - 12 let						
12 - 15 let						
nad 15 let						

2009 dívky	psycholog	psychiatr	PPP	SVP	Jiné	Jiné
0 - 3 roky						
4 - 6 let						
7 - 9 let						
10 - 12 let						
12 - 15 let						
nad 15 let						